

George Frederick Kunz.

Speculum Lapidum Clarissimi Artium Et Medicine Doctoris Camilli Leonardi Pisaurensis.

Valerii Superchii Pisaurensis Physici Epigramma.

Quicquid in humanos gemmarum parturit usus
Terra parens: uasti quicquid & unda maris.
Quãlibet exiguo claudis Leonarde libello
Mirandum / & seræ posteritatis opus.
Quod positis Cæsar interdum perlegat armis:
Seruariq; suas imperet inter opes
Et tibi pro meritis æquos decernat honores:
Consulat & famæ tempus in omne tuæ.

¶Camillus Leonardus Pisaurensis Physicus Illustrissimo ac Gloriosissimo Principi Cæsari Borgie De Francia Duci Romandiole. S. P. D.

T si multis maximisq; belloꝝ negociis celsitudinē tuā hac tēpestate īpeditā esse intelligamus. Tñ cū pro innata tibi humanitate/ Prudētia/litterarūq; ac bonaꝝ artiū studio q̄bus ꝑditus es: Litteratos hoīes & qui uirtutibus incūbunt nō mō facile: Veꝝ etiā libenter audire & animo cōplecti solitus sis. Libellū hūc nostrū ad te mittere nō dubitauimus. Vt animū tuū assiduis curis laboribusq; defessum nouitate opis ꝓfecto non inutilis legendo oblectare iocunditateq; aliqua reficere ualeas. Nos aūt q̄ paꝝ ociosi simus testis est uniuersa ciuitas tua Pisaurensis Prīceps Inclyte: medicinæ. n. exercitio theoricæq; dediti oēm curā cogitatusq; nostros: Studia laboresq; nr̄os ī illius ciuiū salutē noctu diuq; libenter intendimus. His igitur curis aliisq; publicis ac priuatis occupationibus impediti facile potes ꝑspicere q̄ raro quieti simus. Atamē siq̄d interea ocii datur interdū: Id libētius in litteraꝝ studiis cōsumere. Et ex cōmuni nostro quo tenemur officio q̄cq̄d possumus ad hominū cōmoditatē ac utilitatē cōuertere cōsueuimus. Ea igit̄ causa moti libellū hunc de natura lapidum qui ad salutē utilitatēq; hominū cōferunt qui etiā nō sine uigiliis nō sine labore ac longa ꝑquisitione a nobis fieri potuit cōposuimus. Quæ licet per diuersos auctores diuersaq; doctoꝝ uiroꝝ uolumina scripta sparsaq; fuerint. Nos tñ summa cura opa ac diligentia q̄ta potuimus ex summis ac ꝓ̄stantibus uiris pertractata. In huiusmodi libellū collegimus: quē lapidū speculū nominauimus. In quo naturā uiresq; eoꝝ: sculpturas multarūq; reꝝ cognitionē ueluti in quodā speculo

possumus intueri. Nos aũt qui tuæ celsitudini & fide ac amore cõiuncti sumus ut tenemur & in quo spes nostra posita est qui patriæ nostræ pater es & princeps libellũ hũc nomini tuo dedicauimus cũ studiosus sis & armis non solũ ac militiæ. Ver℞ & ingenuis lr̃is totis uiribus deditus: ut illũ si qñ per ociũ cõtigerit oculis menteqꝫ ꝑcurras: in quo si q̄d obliquũ neqꝫ recto iudicio tuo cõprobatũ inuenies ingenii nostri tenuitati ascribes: ueniãqꝫ cõcedes: nõ. n. omnia possumus oẽs. Vbi uero aliq̄d lectione dignũ cõperies: dignissimis doctoribus illis ex quibus illa excerpsimus attribues. Et pp illo℞ summã auctoritatẽ ac spectatã dignitatẽ libellũ nostrũ inter alios tuos innumeros ut ita dixerim libros p̄stantissimæ bibliothecæ tuæ apponere ac annumerare non dedignaberis: ut Camilli auctoris sui cũ illũ intueberis in amore saltẽ ardentior fias. Pa℞ ꝑfecto clarissime ac magnanime princeps pro tantis tuis in nos officiis munus hoc erit. Sed pro tua solita clemẽtia ac benignitate nõ libellũ huiusmodi: cartarũqꝫ superficiem: sed auctoris animum mentemqꝫ considerabis. Vale diu felix Pisauri anno Salutis. M. CCCCC. II. Idibus Septembris.

¶ Camilli Leonardi Pisaurensis Physici prohemium super libro qui Speculum lapidum inscribitur.

CVm a diuersis doctoribus tã antiquis q̃ modernis de lapidibus scriptũ sit. Nõ tñ cõplete ab ullo inueni. Ideo de lapidibus in hoc libello cõplete ꝑtractare decreui. Nã in lapidibus multa cõsideranda sunt ad eo℞ esse. Primo materiale: uirtutes etiã ac imagines in ipsis lapidibus sculptæ. Ideo libellus iste qui speculũ lapidũ intitulatus est in tres libellos distinctus erit. Nomẽ quoqꝫ speculi tali rõne inditũ est ut queadmodũ in speculo ueræ effigies

rerꝫ q̃ obiciunt̃ representant̃ sic & in libello isto oĩa quæ dici ac rõnabiliter q̃ri pñt de lapidibus dicunt̃ ac manifestant̃.

¶Capitula Primi Libri.

PRimus liber erit de esse materiali ac formali lapidũ & de accidentibus quæ ipsis lapidibus in sua cõpositione eueniunt qui primus liber nouem continet capitula.

¶Primũ capitulum est de inquisitione seu inuestigatione quæ sit materia omnium mixtorum & maxime lapidum.

¶Secũdũ capitulũ de causa effectiua siue generatiua lapidũ.

¶Tertiũ capl'm in notificãdo q̃ sit forma substãtialis lapidũ.

¶Quartum capitulum erit de loco generationis lapidum.

¶Quintũ capitulum de accidentibus lapidum & quomodo eis aduenit bona seu mala cõmixtio.

¶Sextum capitulum de perspicuitate ac opacitate lapidum & de eorum coloribus.

¶Septimum capitulum de duricie ac mollicie lapidum.

¶Octauum capitulum erit de grauitate leuitate densitate ac porositate lapidum.

¶Nonũ & ultimũ de mõ cognoscẽdi an gẽme naturales sint siue artificiales.

¶Capitula Secundi Libri.

SEcundus liber erit de uirtute lapidũ & quomõ eis uirtus insit ac de noibus omniũ lapidum & de eorꝫ uirtutibus.

¶Primum capitulum secundi libri erit prohemiale in quo ordinem totius libri secundi breuiter ponemus.

¶Secundũ capitulũ erit in inuestigatione an uirtus sit in lapidibus in quo caplo uariæ antiquorꝫ opiniones aducent̃.

¶Tertium capitulum erit in inuestigando quomodo & unde uirtus sit in lapidibus.

¶Quartum capitulum erit de uera opinione quomodo uirtutes sint in lapidibus.

ADAMAS
Achates
Ametiſtus
Alectorius
Androdamanta
Aſtrites
Alabandina
Agapis
Andromantes
Antracites
Amandinus
Abeſton
Aſius
Amianton
Augusteum
Alabaſtrum
Alabandicus
Aſpilatem
Abiſtos
Aſinius
Alabandica
Amiatus
Antiphates
Amites
Aquilinus
Anancithidus
Agirites
Amphitaneus
Aquileus
Androa
BALASIus
Berillus
Borax
Bezoar
Bolus
Beloculus
Baſanites
Bronia
Balanites
CArbunculus
Calcedonius
Chelidonius
Corallus
Cornelius
Criſtallum
Criſopraſſus
Criſoletus
Criſolitus
Celonites
Cogolites
Ceraunius
Coruina
Cimedia
Calchophanus
Caldaicus
Criſocollus
Criſoptaſius
Chemites
Criſanterinus
Cyſteolithos
Cathochites
Coruia
Cambnites
Cepocapites
Calorites
Cepionidus

¶Capitula Tertii Libri.

TErtius liber erit de sculpturis lapidũ in quo agit̃ qũo lapides a natura figurati sint & q fuerũt primi sculptores & qd ĩ nobis influãt tales sculpturæ & q̃ sint eoꝝ uirtutes.

¶Primũ caplm̃ erit de difficultate sciẽtiæ sculpturæ lapidũ.

¶Secundũ capitulũ erit in narratione qui fuerũt primi sculptores & quomodo ars successit & qui hodiernis tẽporibus optimi sculptores ac pictores extiterunt.

¶Tertium capitulũ erit in ostensione quæ sint ymagines productæ a natura & quæ non & quæ sunt habentes uirtutẽ.

¶Quartũ capitulũ erit in probatiõe q; uirtus figuræ sculptæ rõne in lapidibus uirtutẽ particularẽ lapidis dearticulat & q; eius effectus ex euo nõ depdit̃ totaliter: sed bñ remittit̃.

¶Quintũ capi. erit de imaginib9 qũo ĩ eis uirtutes dicãt̃ uniuersales & qũo pticulares aut significatiuæ uirtutũ lapidũ.

¶Sextũ capitulũ erit de sculpturis nõ astronomicis & quomõ in cognitionẽ eaꝝ deuenire possumus licet difficile sit.

PRIMVS LIBER.

¶ Primũ capitulum de inuestigatione quæ sit materia mixtorum maxime lapidum.

Vlla pro certo ambiguitas ẽ apud oẽs philosophos Illustrissime ac Magnanime Cæsar quin oĩa a natura producta q̃ sub orbe lunæ existũt fore ex quattuor elemẽtis cõposita & secũdũ suũ esse specificum ex his quattuor elemẽtis magis ac minus participare ac uirtutem hr̃e. Et maxime hæc est sñia summi philosophi Aristotelis Tertio cœli ac mũdi cuius formalia uerba hæc sunt elemẽta sunt prima corpora ex q̃bus fiunt alia corpora. Et idẽ secũdo de gñatione ac corruptione. Necessariũ est corpora mixta ex oĩbus cõstare elemẽtis & nõ ex uno tm̃ ac etiã hæc est sñia Illustrissimi Principis medico℞ Auicẽnæ prima primi doctrina secũda q ait elemẽta sunt corpora & ptes primæ corporis humani & alio℞ q̃ in corpora diuersa℞ forma℞

minime diuidi pñt ex quo℞ cõmixtione diuersæ ſpẽs genera/ to℞ fiunt. Vnde ex his auctoritatibus ac multis aliis q̃ impre ſentia℞ omittẽdæ ſũt cõcludi põt elemẽta eſſe illa q̃ cõcurrũt ac dant eſſe exiſtere mixto ſeu cõpoſito: Sed qũo ad eſſe mix to℞ cõcurrãt impreſentia℞ longũ eſſet indagare ac etiã uanũ cũ in pluribus locis in phyſicis ꝑtractatũ ſit & maxime a con ciliatore differẽtia.xvi. Et cũ duo elementa uidelicet terra & aqua maiorẽ corporeitatẽ ſiue denſitatẽ reliqs duobus elemẽ/ tis hr̃e uideant. Ideo dicimus mixta his magis habũdare q̃ re liqs. Sed cũ mineralia duplicia ſint aliqua fluxibilia ſeu lique factibilia & aliqua nõ. Dicimus fluxibilia ſeu liquefactibilia magis aqueo habũdare ut metalla & hoc habet ab Ariſtotile quarto methauro℞. Lapides uero nõ fluxibiles ſũt licet aqueo habũdãt rõne cõmixtiõis ſicci terrei unde dimiſſis primis flu xibilibus ut aurũ argentum & ſimilia: tantũ noſter ſermo erit de lapidibus. Et pro principali fundamẽto noſtro auctoritatẽ ſummi principis philoſopho℞ adducemus q ait ĩ libro mine/ raliũ. Principia ergo lapidũ uel ſunt ex ſubſtãtia lutea & un/ ctuoſa: Vel ex ſubſtãtia in qua uincit aqua intelligẽs ꝑ ſubſtã tiã luteã eſſe terrã. Nec etiã deficiemus ab auctoritate ſummi philoſophi Alberti magni libro mineraliũ qui ponit lapides eſſe in duplici genere & ait aliquos habũdare aqueo cũ ſicco terreo ut Criſtallus birillus & ſimilia. Aliquos uero cũ ſicco aqueo: Sed magis cũ terreo ut Marmora Iaſpides & ſimilia. Sed q magis aqueo ac ſicco terreo habundãt gẽmæ ꝓprie di/ cuntur a Græco uocabulo gẽmo ꝙ latinæ ſonat ſplendeo: nã oẽs tales lapides ſplendidi ſunt. Et aliq ut dixi Sicco terreo ha bundãt neq̧ liqueſcũt & in aqua ſũmerguntꝰ. Nã ſi a tali ſicco terreo abſoluerent in aqua natarent ac liqueſcerẽt ut glaties. Nullus.n.lapis eſt q rõne ſuæ terreſtritatis ĩ aqua nõ ſubmer/

gatur dūmō nō sit porosus seu plenus aeris. Lapides uero qui terreo magis habūdāt densi ac opaci sunt nec hii ēt ab aqueo absoluunt̄ ut ab Aristotile habet̄ libro mineraliū supius allegato. Cuius uerba hæc sunt formalia. Terra pura lapis nō fit qa cōtinuationē nō facit sed cominutionē: uincens in ea siccitas nō pmittit eā cōglutinari & sic ex aqueo admixto cū terreo fiūt lapides. Et p aqueū intelligit humidū unctuosum seu uiscosum ꝓportionatū cū terreo mediāte calido exiccante. Et secūdū ꝓportionē seu dispōnē talis humidi cū sicco terreo diuersi ac uarii lapides fiūt. Nā multotiēs hæc humiditas nō est tanta nec tā subtilis q̄ fluere possit ad oēs partes ipsius terræ. Ex qua carētia pars illa terræ nō cōuertit̄ in lapidē. Et hoc ē q multotiēs in lapidū mineris inter lapides reperit̄ terra multū densa q̄ discōtinuationē lapidū facit. Et si sufficiēs ac ꝓportionatū humidū habuisset totus lapis cōtinuus existeret ut in multis locis apparet ī qbus uidemus mōtes esse unius lapidis. Et multotiēs tale humidū disporportionat̄ ī fluxibilitate licet in q̄titate sufficiēs sit: & ideo magis residet in una pte q̄ in alia & cū a calido ibi cōdensat̄ nodositatē q̄dā in lapidibꝰ efficit. Et hoc est q in lapidibus apparēt nodositates ut sunt in mōtibus dn̄ationis tuæ q̄ nodositates rōne multæ humiditatis uix scindi aut frāgi pn̄t ut & alii lapides q aqueo habundāt. Vnde finē huic capl'o imponamus ac cōcludamus/q materia lapidū sūt ipsa elemēta & ut diximus ī qbusdā magis habūdat aqueū cū sicco terreo/& in aliquibus magis terreū cū humido aqueo nō tn̄ totaliter ipsos lapides ab aliis elementis absoluendo ut sexto capitulo dicemus cū de colore lapidū ptractabimus.

¶ Capitulū secūdū de causa effectiua siue generatiua lapidū.

CAusa uero effectiua siue generatiua lapidū a multis diuersimode assignat̄. Sed uanis opinionibus omissis ad

uerã cãm accedamus. Dicamusq; cũ sũmis philosophis ꝙ uirtus effectiua siue cã generatiua lapidũ est q̃dã mineralis uirtus q̃ non tm̃ in lapidibus inest. Sed & in metallis ac ẽt in his quæ media sunt inter hæc duo. Et cũ huius uirtutis ꝓprio nomine careamus hoc sibi a philosophis dedicatum est. s. uirtus mineralis: ea. n. quæ ꝓpriis noibus patefacere nõ possumus: oportet similitudinarie deducere: non ꝙ exempla idẽ sint qũo hæc uirtus mineralis in lapidibus existat ut ait Aristoteles. Exẽplũ. n. ponimus nõ ꝙ ita sit sed ut sentiãt qui adiscunt/& sic p exẽplũ de animali spermate adducemus queẽadmodũ uirtus mineralis quã dicimus esse effectiuã siue generatiuã lapidũ in lapidib9 opat̃. Nã dicimus ꝙ sperma aialis est supfluũ nutrimẽtũ descendẽs ad uasa spermatica & ab ipsis uasis: Virtus effectiua siue generatiua infundit̃ ĩ ipso spermate qua mediante talis materia spermatica reddit̃ ꝓlifica ut ĩ physicis habetur. Quæ tñ uirtus nõ p modũ essentiæ agit sed per modũ inherẽtiæ. Vt & queẽadmodũ dicimus artificẽ esse in re q̃ arte fit. Sic pariformiter dicimus ꝙ in materia apta in ꝓductione lapidis est uirtus formãs seu efficiẽs in ꝓducẽdo lapidẽ huius siue alterius speciei secũdũ dispositionẽ seu exigẽtiã materiæ: loci ac in fluxus ubi talis materia parata reperiat̃: Quæ qdẽ uirtus a q̃busdã celestis uirtus appellat̃. Et hoc est ꝙ dixit Plato ꝙ uirtutes celestes infunduntur secũdũ merita materiæ: In physicis quoq; hoc ostensũ est ꝙ oĩs uirtus formãs aut efficiẽs aliq̃d in aliqua specie ꝓpriũ instrumẽtũ habet quo mediante suã efficit seu ꝓducit opationẽ. Vnde Aristotelis sñiam sumamus libro mineraliũ & dicamus ꝙ ꝓpria uirtus effectiua siue generatiua lapidũ existẽs in materia lapidũ q̃ mineralis dicit̃ ex duobus cõstituit̃ instrumẽtis q̃ instrumẽta diuersificantur scdm diuersitatẽ naturæ seu speciei lapidũ. Quoꝝ instrumẽ/

toꝝ unũ eſt calidũ digeſtiuũ ac extractiuũ ſeu exſiccatiuũ humidi inducẽs formã lapidis mediãte terreſtri coagulatiõe quæ paſſa eſt ab humido unctuoſo & hæc caliditas a uirtute formatiua ſeu minerali lapidũ dirigitꝰ q̃ ab Ariſtotele dicitꝰ cã calida deſiccãs. Nec dubiũ eſt ꝙ ſi talis caliditas nõ foret regulata & excederet: ſup naturã lapidis incineraret: & ſi eſſet diminuta nõ bene digereret & ſic nõ poſſet ad optimã ac pfectã formã lapidis materiã illã deducere cũ inſufficiẽs exiſteret. Aliud inſtrumẽtũ eſt frigidum cõſtrictiuũ in materia humidi aquei ꝙ humidũ aqueũ paſſum eſt a ſicco terreſtri & hoc eſt frigidum cõſtrictiuũ humidi q̃ humiditas mediãte tali cõſtrictione exprimitꝰ nec remanet in materia niſi tm̃ q̃tũ pro cõtinuatione expedit & ab Ariſtotele dicitꝰ uirtus terræ deſiccãs ac cõgelans. Et hæc eſt cã ꝙ lapides a calido ſicco nullo mõ coliquari pñt ut metalla coliquantꝰ. Nã in metallis tale humidũ nõ totaliter exprimitꝰ quo mediante materia metalli fluxibilis remanet. Vnde dicamus ꝙ calidũ digeſtiuũ ac extractiuũ humidi. Et frigidũ cõſtrictiuũ humidi paſſi a ſicco terreſtri ſunt ꝑpria inſtrumẽta uirtutis formatiuæ ſeu mineralis lapidũ. Et hoc eſt ꝙ dixit Ariſtoteles libro mineraliũ ꝙ lapides duobus modis fiunt aut cõgelatione aut cõglutinatiõe ut ſupius narratũ eſt.

¶ Capitulum tertium de forma ſubſtantiali lapidum

DE ſubſtãtiali forma lapidum nõ multa in pſenti capitulo dicemus cum hæc materia potius reſeruanda ſit in principio ſecũdi libri: Vbi tractabimus qũo uirtutes in lapidibus inſint cũ ipſa forma ſubſtantialis ſit q̃ dat ſpecificũ eſſe lapidibus & ab ipſa uirtutes emanare dicamus. Vnde in pſentiaꝝ tm̃ philoſophicã opinionẽ adducemus. Dicemuſq; ꝙ forma ſubſtãtialis lapidis eſt eſſe ſpecificum ipſius lapidis ꝙ eſſe ex elemẽtoꝝ cõmixtione ꝑuenit cũ quadã ꝓportione q̃ ad unã

determinatã speciẽ & nõ ad aliã ducit:quã mediãte ut in secũ do dicemus uirtutes insunt lapidibus. Nec talis forma a mate ria totaliter ꝓuenit:nec totaliter extra materiã fundit᷑. Sed est quoddã diuinũ sup materiã cõplexionatã cui infundit᷑ & ĩfra uirtutes celestes a q̃bus datur. Dicamus ergo sic formã substã tialẽ esse simplicẽ essentiã ipsius lapidis qua mediãte uirtutes lapidũ ostendunt᷑ q̃ uirtutes uariant᷑ non solũ in diuersis spe/ ciebus lapidũ. Verũ etiã in una specie aut rõne loci suæ gene rationis aut rõne puritatis siue impuritatis suæ materiæ quẽ/ admodũ in animatis contingit.

¶ Capitulum quintum de loco generationis lapidum.

SEd cũ locus ex necessitate in omniũ reꝝ generatiõe ma xime cõcurrat & quo sine aliq̃d generari ac esse nõ põt. Ideo in p̃sentiaꝝ de loco generationis lapidũ mentionẽ facie/ mus quæ loca in lapidibus non diuersitatẽ tm̃ specieꝝ distin/ gunt. Veꝝ etiã in una specie multotiẽs diuersitates inducunt ut ex dictis hermetis colligit᷑. Dicẽtis ꝙ lapides eiusdẽ speciei uariant᷑ in potentia ac etiã in esse materiali ex diuersitate lo/ coꝝ in q̃bus generant᷑ & cãm allegat esse ex diuersitate clima tum cũ nil aliud p climã dicere intendat nisi diuersitatẽ dire/ ctionis siue obliquitatis radioꝝ sydeꝝ q̃ sydera in inferiora in fluũt. Dicamus ergo ꝙ pro generatione lapidũ nullus datur determinatus locus. Cũ fere in omni parte orbis diuersi ac ua rii generent᷑ lapides. Nec ꝓprius locus datur in determinato elemẽto cũ uideamus aliq̃ñ generari in terra aliq̃ñ in aqua & aliq̃ñ in diuersis locis ut a Salomone in libro lapidũ p̃ciosoꝝ. Vbi dicit lapidũ diuersa sunt genera ac in diuersis locis ge/ rantur:q̃a q̃dã in mari. Alii in diuersis terris. Alii in flumini/ bus. Alii in nidis auiũ. Quidã in uentriculis aĩaliũ. Quidã in capitibus eoꝝ. Alii in renibus draconũ serpentũ & bestiaꝝ

& reptiliũ. Et nõ solũ in locis his dictis lapides generant̃ uerũ etiã & in aere sicut habet̃ a philosophis & maxie ab illo summo philosopho ac nr̃is tpibus monarcha preceptore meo dño Gaetano de Tienis in comẽto methaurorũ in fine Secũdi tractatus Tertii libri q dicit apides generari pñt in aere cũ exhalatio habet ptes grossas terreas admixtas cũ hũiditate grossa uiscosa. Et resolutis ptibus magis subtilibus & terrestribus cõdensatis a calido fit lapis q rõne sue grauitatis ad terrã descẽdit. Nostris tpibus In ptibus lombardiæ lapis magnæ quãtitatis ex nubibus cecidit. Plinius quoq; libro primo Capitulo .lx. scribit Anaxagorã pdixisse Saxũ Casurũ a sole & ita cecidit in parte Thraciæ ad Egos flumẽ qd erat magnitudine uehiculi colore adusto. Nec miror ex hoc cũ Aristoteles dicat libro mineraliũ ferrum ex aere cecidisse notabilis magnitudinis. Sed cũ ĩ physicis determinatũ sit q stellæ q̃titate lumine motu ac situ inferiorẽ mũdũ ordinẽt scđm oẽm materiã generabilẽ siue corruptibilẽ. Et cũ hæc uirtus stellarũ undiq; in orbe uigeat. Vbicũq; ergo materia apta reperiet̃. Ibi erit locus generationis lapidis & sic locus pprius ac determinatus pro generatiõe lapidis nullo mõ dari põt. Necesse tñ est q uirtus loci in generatione lapidis ex tribus dicat̃ cõstare uirtutibus: Quarũ prima est uirtus motoris mouẽtis orbem: Secũda est uirtus orbis moti q̃ ex multis cõsiderat̃ ptibus in ipsum orbẽ ut sunt planetæ ac uniuersæ constellationes: Tertia est uirtus elemẽtalis q̃ est esse calidũ frigidũ humidũ ac siccum uel cõmixtũ ex his. Est.n.prima uirtus ut forma dirigẽs ac formãs omne q generat̃ q̃ uirtus in exemplo ad ista sensibilia inferiora deducit̃ ut uirtus artis ad materiã artificii. Secũda deducitur ut opatio manus ad ipsum artificẽ. Tertia ut opatio instrumenti q mouetur ac dirigit̃ a manu artificis usq; ad pfe-

ctionẽ incœpti opis. Et hoc eſt ꝙ dixit Ariſtoteles ꝙ opus na turæ eſt opus intelligẽtiæ. Vñ dicamus ꝙ in quocũq; loco ter ra unctuoſa ꝑ uaporẽ in ſe reflexũ comiſcet Vel in quo ui/ res terræ naturã aquæ aphendãt & ipſam ad ſiccitatẽ trahãt ac uehemẽter inclinẽt. Ibi ꝓ certo locus gñationis lapidũ exi/ ſtit. Cõcludamus ergo ac dicamus quod locus ꝓprius ac ma/ gis aptus ꝓ lapidũ gñatione eſt terra hñs ſupficiẽ denſam cũ cõdecenti humido ex qua dẽſitate uapor exhalare nõ põt. Sed terra rara arenoſa ac cænoſa p cõtrariũ exiſtit. Et ſi ĩ dictis lo cis gñant impfecti ſunt. Multotiẽs etiã in aqua maxĩa uirtus eſt in ꝓducẽdo lapides nõ ꝙ ꝓpriũ aquæ ſit. Sed euenit cũ ꝑ loca mineralia fluat & ipaꝝ mineraꝝ uirtutẽ ſumat: queadmo dũ uidemus aquas balneoꝝ aqrere caliditatẽ. Et cũ fundit in terra ſeu in ipſa aliqd imponitur in lapidẽ cõuertere uidet ut refert Albertus magnus ac etiã in locis termaꝝ manifeſte ap paret cũ oĩa circũquaq; lapidata uideant ac cõtinue augumẽ tent. Vt etiã eſt de mẽte Ariſtotelis libro mineraliũ q dicit aq̃ autẽ fit terra cũ uincunt eã q̃litates terræ & ecõuerſo ex terra fit aqua ut ibi habet. Nõ multũ lõge exẽpla petamus: non ne ꝓpe Ciuitatem tuã magnanime Cæſar in Capriolo fonte hoc manifeſte apparet cũ ex curſu ſuæ aquæ quæ in ſe minerã ha bet omnia Canalia lapificentur ac ſic repleãtur ꝙ aqua fluxu caret. Ariſtotiles etiã ponit in prædicto libro Mineralium ꝙ uis uirtutis mineralis/ Interdum tanta eſt ꝙ uertit aquã in la/ pidem ac omne ꝙ in ipſa aqua continetur & ideo eſt ꝙ inter/ dum in multis lapidibus inueniunt partes animalium aquati corum ac aliaꝝ reꝝ cõuerſas eſſe in lapidem. Multa hic dicẽ/ da eſſent cum nõnulla modo in terra modo in aqua lapificata reperiantur ut refert Albertus de arbore inuenta in littore ma ris lauci qui lapificatus erat cũ nido ac auibus.

¶ Capitulum quintum de accidentibus lapidũ & primo de mala seu bona compositione.

CVm ĩ supioribus capitulis ptractauerimus de his q̃ ad lapidum gñationem faciũt ut est materia efficiens sub/stãtialis forma ac locus ipsius gñationis. Nũc pro cõplemẽto eoꝝ q̃ ad esse lapidũ faciũt tp̃s est pquirere de accidẽtibus cũ ipsa etiã accidẽtia cõferãt ad cognitionẽ subiecti in quo fun/dant ut habet de mẽte Aristotelis primo de aĩa. Sed cũ ipsa accidẽtia ĩ lapidibus plura sint in pñtiaꝝ sermo noster erit de bona siue mala cõmixtiõe ex qua in lapidibus multa eueniũt. Nã mala cõmixtio seu malũ esse lapidis interdũ accidit rõne humidi: interdũ merito terrei interdũ ex in dispõne calidi seu frigidi agẽtis & interdũ ex in dispõne loci q̃ scd̃m esse ipsoꝝ in lapidibus diuersa inducũt. Nã si terra sicca esset indecẽter & cũ humido nõ bene cõmisceret nec insufficiẽti q̃titate esset & locus in quo eẽt talis materia pro esse lapidis: porosus eẽt: tũc calor pro esse lapidis inductus a uirtute effectiua euapo/raret & sic nõ posset bene ptes terræ decoq̃re & humido cõmi sceri. Vñ talis lapis arenosus ac fabulosus remaneret: adeo ꝙ de facili tereret ac in sabulũ rediret. Si uero talis locus nõ po rosus existeret & in se retineret temperatũ calorẽ cũ sufficiẽti humido tũc ex tali terra sicca lapis efficeret durus nõ frãgibi lis in arenis licet sabulosus appareret ut manifeste in ꝑfiro sili ce ac aliis apparet nã uideat ut arenulæ in ipsis lapidibus & uariant ac diuersificant ĩ magnitudine ac colore scd̃m diuer sitatẽ siccitatis terræ ac caloris agẽtis. Et si talis calor excede/ret humidũ cõbureret ptes ipsius terræ: tũc lapides discõtinui essent & ut lapilli apparerẽt. Si aũt in tali terra sicca humidi/tas uiscosa imbibita esset & ex cõsequenti non fluxibilis licet calorem regulatũ haberet a uirtute minerali ac esset indecẽti

loco pro generatione lapidis: non unitus ac continuus efficeretur: sed diuisus esset in lapillos diuersa℞ quãtitatũ ac colo℞ secundũ diuersitatem materiæ cõcurrentis ad esse ipso℞ lapidum. Si uero talis humiditas pro parte fluxibilis esset & a regulato calore passa ac indecẽti loco & ꝑ parte uiscosa & indecẽti loco efficeret lapis diuerso℞ colo℞ ac partiũ cũ continuitate ac si glutine tales lapides cõiuncti forent ut in pluribus locis apparet Venetiis in ecclesia ꝓtectoris illius almæ ciuitatis & Romæ in pluribus ac multis locis & in porta studii dñationis tuæ: & in columnis sectis in pluribus locis in qbus tot uarii ac diuersi colores & diuersæ res mirandæ apparent ut inferius dicetur. Optima uero lapidũ cõmixtio per oppositũ antedictis fit uidelicet ꝙ sit materia non ualde sicca sitq; humidũ ꝓportionatũ & fluidum ad quãlibet partẽ terræ sitq; calor ꝓportionatus ac regulatus a uirtute minerali siue effectiua ipsius lapidis & sit incõgruo ac dispoſito loco in solidi tate ac raritate q̃ oĩa sic disposita reddunt ac efficiunt lapides uniformes dolabiles ac optimã cõpositionẽ habentes & multotiens splendidos secundum cõmixtionem seu ꝓportionem aeris ac aquæ. Oppositæ uero causæ a supradictis oppositum faciunt. Sed multũ ad esse perfectum lapidis requiritur calor ꝓportionatus cũ ipse principale agens sit & quo mediante diuersa in lapidibus eueniunt & maxime in his in quibus pro principali materia habundat terreum. Sed in lapidibus qui aqueo habundant pro principali materia non tot diuersitates adsunt cũ pro effectiua uirtute habeant frigidum ac siccum terreum. Nam talium partes ratione aquositatis bene ad inuicem cõmiscentur cum fluxibiles sint ad quãlibet partem: & ideo tales lapides perspicuitatem ac duriciem multam habent.

¶ Capitulum Sextum de Perſpicuitate ac Opacitate lapidũ & de eorum coloribus.

PErſpicuitas: ſiue opacitas differentias multas in lapidibus inducunt cũ his mediantibus in ipſis colores appareant ut a philoſopho: de ſenſu ac ſenſato habet̃ cũ dicat q̲ color eſt extremitas perſpicui in corpore terminato Ac etiã a cõmẽtatore Aueroi in eodẽ loco habet̃ q̲ color cauſat̃ ex cõmixtione corporis lucidi cũ diaphano. Ideo priuſq̃ aliquas de accidẽtibus in colore lapidũ differẽtias ponamus neceſſe eſt declarare qũo pſpicuitas ſiue opacitas in lapidib9 accidat & qd eius pſpicuũ ac opacũ ſit. Dicamus primo q̲ pſpicuitas ẽ exiſtentia materialis lapidis cũ traſparẽtia ſeu cũ q̃dã limpiditate & opacitas eſt cũ obſcuritate ac denſitate. Vñ ex cõſequẽti dicamus lapidẽ pſpicuũ eſſe illũ ad cuius eẽ materiale plures cauſæ materiæ pſpicuoꝝ cõcurrũt ut ignis aer & aqua: Et p oppoſitũ opacũ dicimus ad cuius eſſe materiale pro maiori pte opacũ cõcurrit ut terra. Et cũ hæ res dicant̃ uiſũ terminare q̲ ex ſolo colore fit neceſſe eſt eis adhibere noïa alicuius coloris ut ante diximus q color terminatiuus ſit pſpicui ac opaci & ſic pſpicuũ ac opacũ in ſũmo cõtrariant̃: ac eis attribuimus extrema coloꝝ. Nã pſpicuo albũ datur. Opaco uero nigrũ. Vñ dicimus a'bũ cauſari ex admixtiõe ignis clari cũ elemẽto q̲ eſt ualde diaphanũ. ſ. aere. Nigrũ uero ex igne turbido cũ admixtione elemẽti minime diaphanitatis. ſ. terra. Sed cũ hii duo colores ut diximus. ſ. albũ & nigrũ pro extremis hẽant̃ neceſſe eſt medios colores hiis participare & ſcd̃m maiorẽ ac minorẽ participationẽ diuerſi colores reſultãt q in triplici genere ſunt. v. In rubeo uiridi ac flauo. Et ſic oẽs lapides ultra extrema iã dicta ad unũ iſtoꝝ reducunt̃ ac ſub eis cõtinent̃ ut ſpẽs ſub genere. Sed ut ad pfectã noticiã hoꝝ coloꝝ

deueniamus. Opus est declarare quõ isti medii colores in lapidibus causant̃ & initiũ a rubeo sũmamus. Dicamusq; ꝙ rubeus color in ꝑspicuis lapidib9euenit cũ succẽsa fumositas ac tenuis ignis In ꝑspicuo luminoso infundit̃ & oẽs tales lapides calidi esse dicunt̃ & in hoc genere sunt oẽs spẽs carbũculoꝝ ut balasius rubinus iacintus aquaticus &c. q oẽs in rubedine cõueniũt. Sed differũt scd̃m magis ac minus in participatione illius ignee fumositatis ac ẽt ꝑspicuitatis. Eodẽ quoq; mõ dicere possumus de colore flauo ꝑspicuo cuius scd̃m terrestritatẽ subtilẽ ac ꝑspicuã a calido alteratã ac cõbustã uarie spẽs efficiunt̃. Viriditas uero ex aqueo ꝑspicuo cum terrestri usto causat̃ q̃ in lapidibus diuersificat̃ scd̃m esse ipsius aquei seu terrei ut in supradictis aliis duobus mediis coloribus diximus ex qua diuersitate uiriditas uariat̃ & in lapidibus uarii uirides colores efficiunt̃. Pñt ẽt uariari colores in uno lapide ut in Panthero ac achate & multis aliis q̃ diuersitas solũ aduenit ex diuersitate substãtiæ seu materiæ q̃ ad eẽ ipsius cõcurrit. Et ut habet̃ a Salomone loco supius allegato dicẽte. Colores in lapidib9diuersi sunt qa nullus color inueniri põt In celo aere terra mari fluminibus herbis ac arboribus q nõ inueniat̃ in lapidibus. Multa de coloribus dicẽda forẽt q̃ ob breuitatis cãm & ne tedio legẽtibus efficiar ꝑtermittere decreui: cum ex his q̃ dicta sint de particularibus coloribus: simili mõ in alioꝝ noticiã deuenire possimus. In nõ ꝑspicuis uero albedo ex subtili terreo cõmixto cũ aqueo causat̃. Nigredo uero ex terreo fumoso ac adusto & quẽadmodũ extrema opacoꝝ seu nõ ꝑspicuoꝝ ex multo terreo habũdare uident̃ sic ẽt oẽs colores ipsoꝝ opacoꝝ medii: ut rubeus: flauus ac uiridis ex multo terreo habũdare uidet̃: ut extremoꝝ naturã participãt ꝙ tñ terreũ cũ igneo: aereo: ac aqueo cõponit̃ in ꝓductione

medioꝶ coloꝶ ſicut in pſpicuis diximus ipſos in aqueo habũ dare. Verũtñ eſt ꝙ opaci lapides magis aut minus ad pſpicuũ uergũt ſecundũ ꝙ magis aut minus de aqueo ſeu aereo in ſui cõpoſitione cõcurrit cũ hæc ſint perſpicuitatẽ dantes. Colores quoq; ipſoꝶ opacoꝶ in una ſubſtãtia ſeu eſſe lapidis uariant̃ ſecundũ diuerſitatẽ partiũ cõponẽtium ipſum lapidẽ ac etiã ſecundũ potẽtiã agẽtis caloris ſicut in pcedẽti capi. diximus.

¶ Capitulum ſeptimum de duritie ſiue mollitie lapidum.

DVritiẽ ſiue mollitiẽ in lapidibus duabus de cauſis eue/nire dicimus quaꝶ una a materia ipſi9 lapidis depẽdet & altera a uirtute effectiua ſiue minerali ipſoꝶ lapidũ quẽad/modũ diximus i capl'o de cõmixtiõe ſiue cõpoſitiõe bona uel mala lapidũ. A materia uero dicimus cũ materia ẽ bñ cõmix tibilis & hoc ab aqueo fit & ideo lapides q a pdñio ĩn ſua con poſitione aqueo habũdãt duriſſimi ac pſpicui ſunt. Et in hoc gñe gẽme oẽs q̃ limã cõtẽnũt ponũt̃ dẽpto topatio ut ĩfra di cemus lapides uero q p eẽ ſuo magis terreo habũdãt duri ſũt aliq & aliq nõ. Sed nõ in tãta duritia exiſtunt ut aquei ex cã ante dicta. Illi etiã duri ſunt q aqueo cũ terreo habũdãt cõde/centi: ex quo humido licet opaci ſint ſupficiẽ lucidã ac q̃ſi p/ſpicuã hñt & hi ſunt ut pphirii ſerpentini ac ſimiles q q̃ſi nec ferro & uix calibe excidi pñt. Qui uero terreo habũdãt & nõ cũ cõdecẽti humido teneri exiſtũt. Ex pte quoq; uirtutis effe/ctiue ẽt teneri ac duri exiſtũt: nã cũ uirtus nõ perfecte ppor/tionat̃ materiæ ĩdeſiccãdo humiditatẽ ſupfluã nõ duri reddũ tur cũ durities ex tẽperata ſiccitate pueniat ut oẽs phyſici po nũt. Et ideo ut diximus ac dicemus topatii nõ ſunt duri cum uirtus eius effectiua a ſiccitate ſeu ab exicatiõe humiditatis de fecerit & multa ac ſupflua in eo remãſerit qua mediãte nõ du ri exiſtũt. Et quẽadmodũ de topatio dictũ eſt ſimiliter dicere

pōssumus de oibus aliis lapidib9 qui pro uirtute sua effectiua habent calidū ac siccum suum diminutū. Hic multa forent dicenda sed pro nūc finem imponamus & dicamus ꝙ durities a siccitate tēperata ꝓuenit quæ a uirtute effectiua regulata esse debet cū bona dispositione materiæ ac loci ut in. v. capl'o huius primi libri diximus. Ex qbus rebus oppositis multa accidentia in lapidibus eueniunt nā aliqui ignē contemnūt aliqui ab eo cōsumuntur aliqui a frigore scindunť & in puluerē redduntur aliqui ab aere induranť aliqui cōsumūtur. Similia ac alia diuersa accidūt in multis lapidibus ab aqua ac sole & ab extrinsecis alterātibus quoꝝ causas in presentiaꝝ uanum foret enarrare cū ex antedictis ac dicendis facili modo cōprehēdere possimus & maxime ab his qui intellectu uigent cū hæc omnia in uirtute fantastica ac inimaginatiua cōsistant.

Cap. 8m de ğuitate seu leuitate dēsitate ac pōderositate lapidū.

GRauitas siue leuitas accn̄tia sūt eueniētia duab9 de causis in lapidibus. Quaꝝ una ꝓuenit ex mala cōpositiōe ꝙ accn̄s magis uideť euenire lapidibus q ꝑ sui materia habēt terreū & hoc fit ex mala ꝑmixtione partiū terræ ad inuicē cū ipsa aqua. Nā cū a uirtute effectiua partes ille aquee exsiccāť siue resoluunť q̃ nō bn̄ ꝑmixte erāt cū ipsa terra remanēt porositates in ipsis lapidibus unde leues efficiunť pōt ēt hoc accidens euenire lapidibus ex nimia aeris siue ignis q̄titate cōcurrente pro esse materiale ipsius lapidis & hæc leuitas q̃ isto modo fit accidit minus in opacis lapidibus q̃ in ꝑspicuis sed prima tm̄ i opacis grauitas ex cōtrariis an̄dictis causis euenit. Nūq̄ tn̄ in lapidib9 tāta leuitas in ē naturaliter ꝙ in aquis nō sumerganť rōne suæ terrestritatis q̃ ad eē lapidis cōcurrit. Et licet aliq̄ ligna lapidibus grauiora sint tn̄ in aq̄ nō totaliter sumergūť ut lapides. Rō huius ē ꝙ ꝑ eē materiale ligni nō tm̄

concurrit de ſicco terreo. Et ſic ēt dicere poſſumus ꝙ denſitas ſiue poroſitas ex eiſdē cauſis euenire pōt ex q̄bus leuitas ſiue grauitas euenit. Et licet multa alia accidentia euenire poſſint: hæc pro nunc ſufficiant: cū ex antedictis ac dicendis ex omnibus q̄ eis euenire pñt cauſam reddere poſſimus: & maxime illi qui in phyſicis periti ſunt cū res iſte inde dependeant.

¶ Capitulum nonum de modo cognoſcendi an gemmæ naturales ſiue artificiales ſint.

CVm hodiernis tēporibus in omni re multi exiſtāt deceptores & maxime in arte gēmaria cū in pretio exiſtat: ac pauci niſi experti longo uſu ſint eas cognoſcāt & maxime cū ligatæ ſunt & ne ab his decipiamur & ut omnia ptractare uideamur pro ſigillo huius primi libri hæc pauca adducemus. Dicamuſq; ꝙ multipliciter deceptores lapidū inueniunt̃ Primo ut cū lapides minoris pretii: ac unius ſpeciei apparere faciāt alterius ſpeciei & ex cōſequēti maioris pretii ut ex amatiſto balaſiū cū pforāt & foramē tinctura implēt ſeu annulis alligant prius multū ſubtiliato cū folia balaſii aut ex ſaphito citrino ſeu birillo formas adamātū fabricāt & tinctura addita ligant & pro uero adamāte uendūt. Aut multoties ex granato ſupiorē ſupficiē fabricant Inferiorē uero ex criſtallo & glutine quodā ſeu tinctura iūgūt adeo cū ī ānulo ſūt rubini uidētur & ſic multæ aliæ deceptiōes ex diuerſis uariiſq; lapidib9 fieri pñt q̄ oēs aperitis cognoſcunt̃. Sed cū in annulis lapides iſti ligati ſunt difficulter cognoſcunt̃. Ideo oportet ut ab annulis cū ambiguitas eſt extrahant̃ gēmæ & p ea q̄ dicturi ſumus In ſecūdo huius facili mō cognoſcemus. Alio mō deceptio accidere pōt ut cum nō ex uero lapide formā ac colorem alicuius ueri lapidis efficiūt. Et hæc deceptio ex multis rebus fit & maxīe ex uitro ſmalto ſeu ex quodā lapide ex quo nr̄i ui

trarii uasa dealbant addendo diuersos colores pmansibiles ad ignē ut figularii sciunt & ut multotiens uidi ex his lapidibus smiragdos esse cōfectos nō ignobiles quātū ad usum. Hi lapides falsificati multis cognoscunt modis primo lima cū oēs falsi limā sentiāt naturales oēs cōtemnāt dempto smiragdo ac topatio occidētali ut in secūdo libro dicemus & ideo falsarii hos magis fabricāt cum naturales limā sentiant & sic lima cognosci nō possunt. Secūdo uero modo aspectu nam qui naturales lapides sunt quāto magis aspiciunt tāto plus oculus in eis delectat. Et cū ad lumen candele opponunt nitent ac fulgēt. Qui uero nō naturales sed artificiales sunt quāto magis aspiciuntur tanto magis in eis uisio marcescit ac cōtristat cū splēdor eoꝝ cōtinue uideatur deficere & maxime ut dixi cum ad lumen candele opponunt. Cognoscunt hi etiā cum extra annulos sunt pondere nā qui sunt naturales ponderosi sunt dempto smiragdo. Artificiales uero leues existunt. Vna tñ ꝓbatio existit quæ nūq̄ fallit ac omnibus antecedit nā qui artificiales sunt nō obstant igni sed in ipso liquantur & colorē ac formā deperdunt cū ex fortissimo igne liquant ac ēt impossibile est qn in aliqua pte eius aliqua puncta ut ampulle nō appareant in substātia eius q̄ ampulle aduenīūt ex igneo calore cū nō bene ꝓportionatū reddere possint in eoꝝ cōpositiōe ut a natura in ueris lapidibus fit. Possunt etiā tales falsi lapides ex aliis rebus cōponi quā ex uitro nā ex multis mineris ut ex sale atramento metallis ac ex multis aliis rebus ut uidi ac a pluribus doctoribus habet & maxime a fratre Bonauētura in secūdo libro sui cōpostelli uocum ex improuiso cognitio naturalium lapidū ac ipsoꝝ specieꝝ ex magna experientia habetur & ex cōtinuo usu ut sciunt illi qui in tali exercitio persistunt. Et sic finem imponimus huic primi libro.

SECVNDVS LIBER.

CAPITVLVM PRIMVM PROHEMIALE.

Eracta prima pte huius nri libelli Illustrissime Princeps in qua de generatione lapidũ ac ipsoꝝ accidentiũ in uniuersali ptractauimus in psentiaꝝ in isto scdo de ipsis lapidibus in particulari agemus. Ponendo primo an in lapidibus uirtutes sint ac quõ in nobis uirtutẽ influãt adducẽdo opiniões antiquoꝝ & cũ uera philosophoꝝ snia. Noĩa quoq; doctoꝝ a qbus libellũ nostrũ extraxi adducemus ut quid scripserim ab eis accepisse putes. Et cũ oculis prius lapides obiiciantur q̃ nomina dicant ut ex coloribus in noĩa lapidis deueniamus alphabetũ de coloribus cũ ppriis noibus lapidũ ponã ad hoc ut cognito noie uirtutẽ lapidis cognoscamus cũ ad ppriũ capitulũ recursum fecerimus. Vltimo pro cõplemẽto huius secũdi libri nomẽ omniũ lapidũ scdm ordinẽ alphabeti ponemus. Colores quoq; ac loca in quibus inueniunt narrabimus & ultimo uires ipsoꝝ adducemus si a doctoribus reperiantur.

Capitulum secundum an in lapidibus sint uirrutes in quo uariæ erunt opiniones.

NOn parua nec inutilis difficultas ĩter celeberrimos doctores existit de uirtute lapidũ cum nõnulli eoꝝ dicãt nullã uirtutẽ in esse lapidibus qđ falsum eẽ arbitramur istosq; dimittamus cũ totaliter a ueritate discrepent. Aliq uero ipsoꝝ dicũt in lapidibus tm̃ elementalẽ uirtutẽ in esse ut calidũ frigidũ durũ passibile ac huiusmodi inherentia mixtis q̃ ab elementali esse pcedũt. Negãtes quoq; oẽs alias uirtutes inherere a forma specifica seu a substãtiali esse lapidis ut uenena fugare uictoriam pbere ac similia. Et isti tali friuolo modo suas

rōnes ac argumētationes comprobāt dicētes. Quæ nobiliora existūt nobiliores uirtutes eis decent. Sed cū aīata in animatis nobiliora sint. Ideo nobiliores uirtutes aīatis decent q̄ inanimatis. Sed cū aīata his careāt ergo & lapides cū inanimati sint. Habēt ēt alias rōnes ꝑsuasiuas quas obbreuitatis cām relinquamus. Experientia primo cōtra hos militat cū uirtutē in lapidibus ꝓpriis oculis uideamus. Nōne uidemus magnetem ferrum atrahere. Saphiros quoq; antraces curare ac similia in multis. Nō sane mētis esset q talia negaret cū hæc nobis inotescant ut prima principia. Vlterius cōtra negātes ex usitato uerbo arguā fama quā oēs famāt nō ex toto perit. Sed cū fama semꝑ tā apud aliquos antiquos q̄ apud oēs modernos fuerit ꝙ in lapidibus sint uirtutes ergo credēdū est doctoribus istis ꝙ in lapidibus sint uirtutes & auctoritas Salomonis in hoc magna est cū dicat diuersæ uirtutes sunt lapidū qdā gratiam dñoꝝ tribuunt qdā igni resistunt: alii amabiles faciunt: alii sapientiā dant qdā inuisibiles faciūt: alii fulmina repellūt qdā uenenū extingunt qdā thesauros custodiūt & augēt. Alii agunt ut mariti mulieres diligant. Quidā tēpestates marinas sedant. Alii infirmitates curant qdā caput & oculos cōseruāt. Et ut oīa cōcludā qcqd humano generi excogitari pōt ꝑ uirtutē lapidū ualet cōfirmari. Sciendū tñ est ꝙ in lapidibus interdū una est uirtus interdū duæ. Iterdū tres & interdū multe & hæ uirtutes nō insunt ex pulchritudine lapidis cū aliqui turpissimi sint & uirtutē magnā habeāt & aliqñ formosissimi & nullā habeant. Vnde pro indubitata cōclusione tenet᷑ apud celeberrimos doctores ꝙ in lapidibus sint uirtutes quēadmodum in aliis rebus sunt: sed qūo id sit: uariæ opiniones sunt. Vna qdē opinio fuit Pitagoricoꝝ qui ponunt uirtutes in esse oībus rebus ab aīa & ponebāt lapides ac oīa inferiora aīata.

Dicebātq; aīas posse ingredi & egredi aliā materiā p opatio/nes aīales quēadmodū intellectus humanus se extēdit ad intelligibilia & imaginatio ad imaginabilia. Ita & in lapidibus dicebant q aīe lapidū se extendebāt ex ppinqtate ipsius lapidis ad hominē in substātiā hoīs uirtutē suā imprimebāt & sic ponebāt uirtutē in lapidibus esse ac opari mediāte aīa quēadmodū fascinatio fit p oculū mediāte aīa. Dicebāt isti q p uisum aīa hoīs uel alterius aīalis ingrediebat in aliū hominē uel animal & impediebat opationē illius aīalis q̄ fascinatio seu impetitio nō ex solo uisu esse existimat cū uisio fiat suscipiendo & nō extramittēdo huius opiniōis esse uidet Virgilius in Buco/licis. Nescio qs teneros oculus mihi fascinat agnos. Talis aūt fascinatio nō solū in hoībus sed ēt in brutis esse uidet ut Solinus narrat ac ēt Plinius & in meipso exptus sum qđ cū lu/pi Italici uisu hominē anticipant hoīs uox raucescit nec alta uoce clamare pn̄t cū prius nullū defectū in instro uocis haberent nec hoc solo uisu accidere pōt ut supra diximus: sed ab alia cā. s. ab aīa fascinātis. Et hāc opinionē secutus est Demo/critus q̄ dicebat oīa plena esse diis ac ēt Orpheus qui dicebat deos ac uirtutes diuinas esse diffusas in rebus & nihil aliud dicebat esse deū nisi illud q res format ac diffusum est in oibus rebus & sic deos esse aīas arbitrabant ac uirtutē tribuebāt rebus mediaute aīa q falsum ac absurdū est apud oēs philoso/phos. Ideo omissis uanis opinionibus ad ueram accedamus. Antedictis tn̄ prius cōtradicentibus rn̄deamus. Prætermissis illis q negarūt aliquā uirtutē esse in lapidibus cū absurdū sit & cōtra oēs philosophos. Sed ad illos q dixerunt tm̄ in lapidibus uirtutē elemētoꝝ esse rn̄deamus. Cum dicūt q̄ nobiliora existunt nobiliores uirtutes eius esse debeta &c. Cōcedo pro tunc uerū esse & dico q inaīatis nobiliores sunt uirtutes q̄ in

lapidibus. Nullus sane mẽtis dubitat ꝙ in hoie nobiliores uir tutes sint q̃ in lapidibus. Sed etiã in brutis sic deducit̃. Mul/ta.n.bruta existunt q̃ nobis tpis seu aeris mutationẽ ostendũt ut a multis doctoribus habet̃ q de mutatione aeris scripserũt & maxime a celeberrimo uiro deauratæ militiæ dño Nico/lao de Comitibus Patauino q nr̃o tpe summus Astronomus fuit in libello suo de mutatiõe aeris capit.vii.qui ponit multa aĩalia ostẽdere cantu aut cõgregatione aeris mutationẽ. Nõne galli cantu suo distinctionẽ horaꝝ diei nobis indicãt q̃ aĩalia nõ solũ in rebus supioribus uirtutẽ demõstrãt ueꝝ & in infe/rioribus maximã habẽt cũ ex eoꝝ ptibus ac exeũtibus in ho minibus maximã uirtutẽ inferãt ut ex medicoꝝ libris habet̃ quæ oĩa nobiliora esse puto q̃ sint uirtutes lapidũ. Vnde con/cludamus illoꝝ argumẽtũ esse nullũ seu nullius ualoris ac effi. catiæ cõtra tertios ne ꝓlixus fiã dico ꝙ uirtus lapidũ non est ab anima nec ab elementis tantũ. Sed ut inferius dicemus ab ipsa specie seu substantiali forma ipsius lapidis ut clare ex phi losophorum dictis adducemus.

¶Capitulum tertium in quo narratur quomodo & unde uir tutes sint in lapidibus.

MAgnã digressionẽ fecimus nũc tp̃s est ut ad rem nostrã redeamus ne tedio legentibus efficiamur: certũ est ꝙ in lapidibus sunt uirtutes. Sed unde talis uirtus emanat adhuc nõ declaratũ est: aliq ponũt uirtutes sp̃ales ultra cõplexiona/les esse in lapidibus ab elemẽtis cõponẽtibus ipsos & sua di/cta tm̃ hac rõne corroborãt. Nã ꝙ ex aliquo cõponit̃ cõpo/nentis uirtutẽ habet queadmodũ riuulus saporẽ hẽt sui fon/tis. Sed notũ est ꝙ lapides ex elementis cõponunt̃ ut in pri/mo huius declaratũ est ergo qcqd in lapidibus est tm̃ ab ele/mentis euenit & non ab alia uirtute Plato ac etiã sui sequaces

qui Ideas ponũt dicunt oĩa cõposita in quacũq; specie Ideam suã hr̃e influentẽ sibi uirtutẽ & q̃tum talia mixta seu cõposita puriorẽ substantiã ex elemẽtis habẽt. Idea sua mediãte materia pura ubi infundit᷑ maiorẽ pfectionẽ inducit. Sed cũ p̃cio si lapides sic sint maiorẽ ergo uirtutẽ Idea sua inducit in illis q̃ in aliis cõpositis nõ ita purioribus & sic mediãte Idea in lapidibus uirtutes spãles atribuũt. Hermes & multi alii astronomi q supiora cõsiderãt dicunt oẽs uirtutes re℞ inferio℞ ex stellis ac imaginibus cœli puenire. Et scdm ꝙ mixtũ cõponit᷑ ex purioribus ac impurioribus elemẽtis ita & uirtutes stella℞ ac imaginũ cœli maiorẽ ac minorẽ uirtutẽ influũt. Et cũ preciosi lapides puritatẽ hñt elemento℞ & quasi ut ita dicã celestem cõpositionẽ seu admixtionẽ ut in Saphiro balasio ac in reliqs apparet lapides maiorẽ uirtutẽ hñt reliqs cõpositis non ita ex purioribus elemẽtis. Vnde Hermes de cã uirtutis lapidũ ait. Sciamus pro cõstanti oĩum inferio℞ uirtutes a supioribus descẽdere. Supiora.n. substãtia lumine. Situ motuq; nec nõ & figura in inferioribus influũt oẽs uirtutes nobiles quæ sunt in lapidibus. Patet ergo ex dictis isto℞ ac Ptholomei ꝙ uirtutes lapidũ a stellis planetis ac cõstellationib9 sunt mediãte puritate suæ cõplexionis. Possent aliæ opiniões adduci sed cũ uanæ sint: obmittamus: nec cõtra supradicta amplius instemus: nulla tñ ista℞ opinionũ magis ueritati adheret q̃ Hermetis ac reliquo℞ astronomo℞ q pro cõstãti ponũt inferiora supioribus lationib9 gubernari ut snĩa est oĩum philosopho℞.

¶ Capi. q̃rtũ ĩ quo tractat᷑ de uera opiniõe de uirtute lapidũ.

ET licet opiniões supius adductæ possint aliqualiter substentari nõ tñ ueræ philosophicæ sunt cũ philosopho cõueniat a sola substantia ac forma rei uirtutes atribuere ut ab Aristotile habet᷑ primo physico℞ dicẽte ꝙ materia cũ forma

est oīum rerꝫ cā q̃ fiunt in subiecto sicut materia siue substā/
tia est cā oīum accidētiū. Albertus magnus q summus ac maxi
mus philosophus fuit uiā naturalē insequens. Ponit ꝙ uirtus
lapidum fit ab ipsa specie ac forma substātiali ipsius lapidis.
Nā cū in mixto sint aliq̃ res hn̄tes pro cā uirtutes elementorꝫ
ut est duricies grauitas & similia. Et q̃dam res ut uirtutes earꝫ
sunt hn̄tes pro cā ipsam speciē. Exēplū ꝙ magnes hēat duri/
ciem ferrugineū colorē & similia ex uirtute mixtibiliū seu ele
mētorꝫ ꝓuenit. Sed ꝙ ferrū attrahat a specie ipsius magnetis
euenit q̃ species nobis aggregatū ex materia ac forma indicat
ut de mēte Comentatoris est primo Methaphysice qui ponit
ꝙ species nō est tm̄ forma sed totū aggregatum ex materia &
forma quod dat esse indiuiduale huic materiæ. Nā esse oīum
rerꝫ scd̄m speciē ꝓpriā habet opationē ac ꝓpriū bonū scd̄m
speciē in qua formaẗ ac perficiẗ in esse naturali. Et oīa cōple
xionata instr̄a sunt ipsius formæ: nā desinente forma corrum
pitur ac destruiẗ cōplexionatū adeo ꝙ forma cōtineẗ a mate
ria sicut diuinū ac optimū illius. Est. n. forma quoddā diui/
num infra celestes uirtutes a q̄bus daẗ & supra materiā cōple
xionatā cui infundiẗ. Et sic forma est una essentia simplex tm̄
opatiua unius quodcūq; sit illud ꝓpriū illius speciei: nā unius
est tm̄ unū efficere eo ꝙ ab uno tm̄ unū est. Possumus ēt ali/
ter cōsiderare formā ut celestis uirtus q̃ multiplicaẗ in inferio
ribus ex imaginibus ac circulis cœli q̄distribuunt duodecim
signa cū stellis suis supra orizontem rei illius cui infunditur.
Et sic ipsa forma est multiplex ualde scd̄m uirtutes elemēta/
les in q̄bus opaẗ & potētias naturales suas quæ circūstant ad
essentiā suā simplicem. Et sic ipsa forma multorꝫ effectuū erit
ꝓductiua licet forte unicā ac ꝓpriā hēat opationē & hoc est
ꝙ fere oēs res nō ad unā tm̄ uirtutē determinanẗ notis opa/

tionibus eius. Sed tñ forma specificans materiã potentior est aliis formis licet multotiens propria forma ex indispositione materiæ parum ostendatur ac operetur. Vnde Hermes de lapidibus ait ꝙ lapides eiusdem speciei uariantur in potẽtia ex cõfusiõe materiæ ac ẽt ex loco generationis pp directionẽ seu obliqtatẽ radiorum correspondentium supra illa loca. Adeo ꝙ multotiens nullũ effectũ ꝓprium illius speciei inducit. Vñ philosophicæ cõsiderãdo & cũ auctoritate Alberti magni dicemus: ꝙ uirtutes lapidũ ꝓueniũt ab ipsa specie mediante forma substãtiali ipsius lapidis facta incõuenienti loco ac a proportionata materia q̃ cõuenit pro esse talis lapidis. Hæc etiã fuit opinio Platonis dicẽtis. Dotauit res qdẽ natura ꝓprietatibus/ oĩno enim quodlibet secundũ quod meretur a specie sua ut agat ꝙ proprium est ei in specie sua.

¶ Capitulum quintum de omnibus nominibus doctorum a quibus a quæ dicturi sumus accepimus.

OT ne uideat ea q̃ dicturus sum de particularib9 lapidibus ex me tm̃ dixisse: decreui ĩ hoc capĩo noĩa oĩum doctoꝝ a qbus sũpsimus ponere. Et licet ĩter ipsos aliquã dissensionẽ inuenerim: Tñ ꝙ a pluribus cõprobatũ est accepi. Nullus ergo miret̃ si qd dissonũ adictis alicuius doctoris interdũ scribeř uidear. Sed alios quos noĩo prius inspiciat q̃ mordaci lingua me calũniet. Nã a pluribus quæ dixero cõprobata inueniet. Quoniã tm̃ omniũ ut plurimũ infrascriptoꝝ doctoꝝ fidelis recitator sum qui de tali materia scripserũt quoꝝ noĩa hæc sunt. Diascorides. Aristoteles. Hermes. Euax. Serapio. Auicẽna. Iohãnes Mesue. Salomon. Phisiologus. Plinius. Solinus. Lapidarius. Helimãdus. Isidorus. Arnaldus. Iuba. Dionysius Alexãdrinus. Albertus magnus. Vicẽtius hystorialis. Thetel Rabanus. Bartholomeus de ripa Romca. Marbodius epi/

ſcopus.Ortulanus.Liber pãdetarꝝ.Cornu copiæ.Kirandus:ac liber de natura reꝝ.Nam ut ſuperius dixi ſi quis bene omniũ dictoꝝ doctoꝝ ſcripta intellexerit me adictis ut in pluribus cõprobatoꝝ nõ diſcedere cognoſcet.Sed eoꝝ ſententiis adhe/rere.Nam oẽs iſtos pro ducibus huius opuſculi accepi.

¶Capitulum ſextum quomodo per colorem lapidis in cognitionem nominis deuenire poſſumus.

CVm plerũq; lapides oculis nr̃is offerunt̃ quoꝝ multo/tiens noĩa ignoramus ut celeri mõ in cognitionẽ noĩs deueniamus quo cognito uirtutẽ ſciamus:alphabetum ex coloribus lapidũ inſtitui:Cui noĩa lapidũ immediate ſubiunxi. Aduertat tñ dñatio tua q; multi lapides in colore conueniunt non tñ idem ſunt.Et cũ oĩa in alphabeto dicere nõ poſſimus. Habitis ergo noĩbus ad propria capitula dñatio tua accedat: nã ibi magis diſtincte ex differẽtiis poſitis in uerã cognitionẽ deueniet.Et ſic mediãte colore noſtrũ intentũ cõſequemur.

ARGENTEVS. Andomamanta.
Aluminoſus. Amiantus.
Argenteus. Agirites.
Argenteus. Androa. Azurinus. Armenus.
Albus. Aqueus. Berillus.
Albus. Borax.
Albus cum pupilla nigra. Belloculus.
Albus. Coralus.
Aqueus albus. Criſtallus.
Albus opacus. Coruina.
Aureus. Criſocollus
Aureus Ignitus. Criſolanſis.
Albus citrinus. Ciſtolitus.
Aureus purpureus. Criſopaſſus.

Albus. Coranus.
Aureus. Crisopis.
Aureus. Calcites.
Aureus rutilans. Estimion.
Albus speciosus. Exebenos.
Aureus Hammonus.
Albus cum multis coloribus. Kamām.
Albus admixtus nigro. Lincis.
Aureus. Lisimacus.
Alba candida. Margarita.
Aureus
Argenteus. Marchasita.
Aureas uenas. Medea.
Albus perspicuus. Nitrum.
Albus ungueus. Onix.
Albus rubeus. Onichinus.
Aureis guttis seu stellis. Pontica
Aqueus ut glaties. Peanites.
Albus greuis. Sanius.
Albus argenteus. Tale.
Albus aluminosus. Tegolitus.
BIcolor Demonius lapis.
CRISTALLINVS Alectorius
Candidus cristallinus. Astrites
Ceruleus. Alebandina
Croceus leoninus. Agapis
Candidus leuis. Asius.
Cineritium. Asini lapis.
Candidus intersectus croceis coloribus. Alabastrum
Coralinus croceus. Ceraunius

Candidus oblongus. Cimedia
Candidus uenosus. Cepocapites.
Candidus. Cheronia.
Citrinus corintheus.
Ceruleus purpureus. Cianica.
Cristallinus. Cambites
Crocei coloris cum pupilla. Draconites
Cristallinus. Enidros
Candidus transparens. Fingites.
Citrinus aureus. Falconites.
Cineritius. Galatides.
Candidus lucens. Gelatides
Citrinus. Gagates
Cristallinus uarius. Iris
Croceus. Isistos.
Croceus. Lincurius.
Cristallinus. Ligurius.
Cristallinus nebulosus. Kabrates
Citrinus lucidus. Karabe
Cerulea sanguineis guttis. Pontica
Candidus. Podros.
Cristallinus. Panconus.
Citrinus lucidus. Succinus
Candidus mellinus. Silenites.
Croceus. Sirites.
Candidus. Solis gemma.
Cineritius. Siphinus.
Croceus cum uiriditate. Topatius.

EX multis uenis seu coloribus. Achates.
Eburneus. Arabica

Eburneus. Chemites.
Ereus cum uena flaua. Balanites.
Ex multis coloribus. Cepionites
Ex multis coloribus. Exacolites
Ex ſexaginta coloribus. Exacontalitus
Eburneus. Emites
Ereus cum nigredine. Frigius.
Ex multis coloribus. Hiena
Ex quattuor coloribus. Licoptalmus.
Ex uariis coloribus. Lepiolotes
Ex tribus coloribus. Murena
Ereus. Marchaſita
Ex multis uariiſq; coloribus. Mitridax
Ex multis uariiſq; coloribus. Oppalus.
Ex multis coloribus. Pantherus
Ex duobus coloribus. Sardonix.
Ex multis coloribus. Ziazia.
FERRVGINEVS criſtallinus. Adamas
Ferrugineus. Abeſton
Ferrugineus. Baſanites.
Flauus. Calaminaris
Ferrugineus. Magnes.
Flauus ac niger. Nicolus.
Ferrugineus. Orites
Ferrugineus perſpicuus. Pirites
Flauus perſpicuus. Saphirus
Ferrugineus. Smiriglius
Ferrugineus. Siderites
Flauus albeſcens. Turchion
Flauus cum aureis Crepuſculis Zumemelazoli.

IGNEVS cum uenis albis. Antracites
Igneus. Spilitem
Igneus. Carbunculus
Igneus aureus. Crisoletrus
Igneus rutilans. Ceraunius
Igneus aureus. Hormesion
Igneus obscurus. Sardius
Igneus. Sandastros
LVCIDVS filosus. Amianton
Lucidus nitrosus. Amites
Lucidus. Cogolites
Lucidus ut speculum. Efestitis
Lineis albis lineata. Pontica
Lucidus. Ranius.
MAREVS. Mirites
Mareus cũ Glauco Zinilaces.
NIGER cum uenis albis. Achates
Niger cũ punctis rubeis. Absinthes
Niger maculosus. Augusteum
Niger purpureus. Alabandicus
Niger. Aspilatem
Niger cũ uenis rubẽtibus seu albis. Abistos
Niger lucens. Antifates
Niger. Andromantius
Nigri coloris. Amites
Niger fuscus. Borax
Niger. Celidonius.
Niger. Calcofanos
Niger. Ferrugineus. Dionisia
Niger. Doriatides

Niger. Egipilla
Niger. Gelachides
Niger. Gagates
Niger cum ſanguineis uenis aut candidis. Galaxia
Niger. Medus.
Niger. Magnaſia.
Nigerrimus. Morion
Niger. Pirites
Niger. Sonorus. Trachius
Niger. Onix
Niger cum albis zonis. Onix
Niger cum ruffedine. Onix
Niger. Orites
Niger tranſlucens. Oſius
Niger cum uenis albis. Opphicardelon
Niger tranſlucens. Radaim
Niger. Samotracia
Niger cum uenis candidis. Veientana.
OLEAGENVS. Berillus
Ocreus. Criſites
Oleagenus pallidus. Diacodos
Oſtreus. Oſtraces
Oſtreus. Philoginos.
PVRPVREVS Roſeus
Purpureus uineus Amatiſtus
Purpureus uinaceus aqueus.
Pallidus fuſcus albeſcens. Calcedonius.
Purpureus. Celonites
Palliolus. Diacodos
Puniceus. Ethices

Poraceus. Emetrem
Pallidus grauis. Phrigeus
Praſſinus uiridis. Sagda
RVBEVS cum uenis croceis. Achates.
Ruffus. Alabandina
Ruffus lucidus tranſparens. Balaxius.
Ruffus puluerulentus. Bezoar
Ruffus citrinus. Bolus
Ruffus. Celidonius
Rubeus. Corallus
Rubeus obſcurus. Emathites
Rubeus rutilans. Epiſtites
Rubeus. Fongites
Rubeus. Falcones
Rubeus lucidus. Granatus
Rubicundus. Gerades
Ruffus croceis uenis Gagatronicus
Rubeus aqueus. Iacintus.
Rubeus. Lachinus
Rubeus. Ligurius
Rubeus cum albis uenis. Prophirius
Rubeus corallo ſimilis. Tirſitis
Rubeus. Varach.
SVB RVFFVS. Indica
Sanguineus cum uenis nigris. Naſſomonites
Serpentinus. Ophites
Sanguineus. Frigius
Subliuidus. Ranius.
Subalbiolus. Vernix
Sanguineus. Yectios.

VARII coloris. Amandinus
Viridis. Amites
Viridis. Oleagenus
Viridis. Aureus Berillus
Viridis. Pallens
Viridis parum rubeſcens
Viridis cũ uena. Flaua. Balanites
Viridis poreus. Criſopraſſus
Viridis marinus. Criſolitus
Viridis pallens. Caldaicus
Viridis herboſus. Calorites
Viridis. Cariſteus
Viridis aureus clarus. Cryſopilon
Viridis aureus. Coaſpis
Varius. Driſolitus
Viridis. Clarus. Doctus lapis
Viridis cũ guttis. Sanguineis. Elitropia
Viridis aureus. Filaterius
Viridis. Frigius
Viridis non iocundus. Galerica
Viridis cum uenis rubeis. Iaſpis
Violaceus. Ion.
Viridis. Ligurius
Viridis cum uenis albis. Leucocriſos
Viridis. Limoniates
Viridis. Medus
Viridis craſſus. Melochites
Violaceus. Orfanus
Viridis Praſſinus. Praſſius
Viridis cum guttis ſanguineis. Praſſius

Viridis cum liniamentis albis. Prassius
Viridis clarus. Pontica
Viridis cum Serpentinis maculis. Porphirus

¶ Capitulum septimum de particularibus lapidibus secundũ ordinem alphabeti.

POst sermones istos uniuersales ad rẽ nobis optatã Illustrissime Princeps in p̃sentiaꝝ deuenimus q̃ in particulari est de noïe ac uirtute lapidũ ideo in isto septimo capitulo per totũ usq; ad principiũ Tertii libri sermo noster erit de lapidibus scd̃m ordinẽ alphabeti. Nã primo noia lapidũ imponemus addemusq; si plura noia eis insint & unde nomẽ uẽdicauerint: subiũgemusq; colorẽ lapidũ ac coꝝ species si plures eis insint & in qua specie meliores existãt: locusq; gñationis siue inuentionis aderit. Vltimo pro re magis p̃ciosa ac oïbus magis desiderata uirtutẽ adducemus ut agnoscamus omnia quæ a summo opifice ꝓducta fuerũt ad salutẽ humani generis esse. Cui infinitas gratias reddere debemus cũ nõ tantum animæ sed & corpori pro salute semper intentus sit.

¶ Adamas preciosissimus lapis colorẽ ferrugineũ tersum hñs ac quasi cristalli: cuius q̃titas nũq̃ maior q̃titate auellanæ reperta est. Cũ nulli materiæ cædat nec igni nec ferro omniaq; cõtemnat: ex græca ĩterpretatiõe nomẽ sumpsit q̇ est indomita uirtus. Ponũt aliqui tm̃ mollescere a tepido hyrci sanguine: q̇ fabulosum esse existimo cũ plures ictu mallei frãgi uiderim. Nec aliqd tã durũ reperit᷑: qn ab adamãte patiat᷑ mirũ est ut fert᷑ q̇ magneti cõtrariat᷑: ipsam ligãdo ne ferrũ attrahat: cuius sex spẽs a doctoribus magis notæ dictæ a locis in qbus inueniunt᷑: ponunt᷑: nã Indicus/Arabicus/Syrtheus/Macedonicus/Aethyopicus/ac Cypricus p ordinẽ inuicẽ succedũt. Indicus paruus in q̃titate existit: sed in uirtute maior & hic est qui

malleo resistit:ponderosus ac plucētis cristalli colorē habens. Arabicus huic assimilat᷑ sed pallidior ac minoris q̃titatis. Syrtheus ac Macedonicus splendentis ferri colorē hn̄t Aethyopicus oibus obscurior. Cypricus in aureū colorem uergit:oibus uilior ac mollior:oium specierꝝ uirtus est uenena repellere tñ ipse potatus mortale uenenū existit. Veneficis artibus resistit. Vanos metus expellit:Iurgia ac Rixas uincere facit. Lunaticis ac repletis dæmone ꝓdest:ligat⁹ sinistro lacerto hostes uincere facit. Indomitas bestias humiliat. Incursionibus fantasmatū ac in cuborꝝ subuenit. In agēdis rebus gestantē audacē uirtuosumq; efficit. Adamātis quoq; Indici seu Arabici ut a multis ponit᷑ est ut magnetis uirtus:dirigere ferrū ab eo tactū ad polum arcticū & ex hoc nōnulli adamantē magnetē uocāt.

¶ Achates lapis diuersorꝝ colorꝝ existit. Varianturq; in eo colores ex locis suæ g̃nationis quorꝝ species plures sunt sed septē famosiores existūt q̄ nō tm̄ colore sed uirtute uariant᷑ ut lapidarii ponunt. Sicilia primū Achatē dedit ab Acheo flumine inuento. Vñ ex hac cā Siculus primo ponit᷑ Demū Creticus/Indicus/Aegyptiacus/Persicus/Arabicus/ac Cypricus. Siculus niger est intersectus uena alba. Creta Corallo similem Achatē ꝓducit aureis uenis seu guttis uariatū. Indicus ex multis coloribus ac uenis uariat᷑:ex quorꝝ intersectione diuersæ imagines multotiēs fabricant᷑. Nunc ferarꝝ g̃na flores aut nemora: nūc uolucres aut regū ꝓtendit naturales effigies ut in Achate pyrrhi regis fertur ac ēt uidi Achatē in quo septē arbores in quadā planitie apparebāt & hi optimi ac oibus excellentiores existunt. Aegyptiacus uero rubedine ac albedine carēs uariis uenis intersecat᷑. Persicus succensus mirti odorē spirat ut aliq ponūt. Dionysius de situ orbis ponit Achates Persicos esse in forma chilindri qui p decursum aquarꝝ ex mōtibus in coaspi

de flumine ruũt & inter arenas repiunť. Arabicus ac Cypricus coloribus diuersis uarianť tẽdentes ad uitreã trãsparẽtiã. Virtutes achatũ scdm specierꝶ diuersitates uarianť. Sed inter se oẽs in hoc cõueniũt ꝙ homines sollicitos reddũt: sed Siculi ꝓpria uirtus est uiparꝶ ac scorpionũ ueneno resistere si supra pũcturã ligeť aut tritus uino poteť. Indicus uenenosa fugat. Visum in aspiciẽdo fouet. Sitim ore retentus mitigat. Gestãti uictoriã ꝓbet: uires corroborat: tẽpestates auertit: sistitqꝫ fulmina. Creticus uisum acuit. Sitim ac uenena extinguit/gratũ ac facundũ gestantẽ reddit: uiresqꝫ conseruat ac corroborat. Mihi superfluum uidetur uirtutes singulorꝶ exprimere cum ad inuicem coincidant: breuitatis itaqꝫ causa omitto.

¶ Ametistus ex purpureis ac trãsparẽtibus lapidibus existit uiolaceo colore permixtus. Roseasqꝫ flãmulas fundens. Cuius qnqꝫ species sunt: oẽs tñ ad purpureitatẽ uergũt coloribus uariis iniunctã. Indicus colore/decore/ac ꝓcio alios excedit: hñs purpureũ admixtũ cũ roseo ac modico uiolaceo. Qui uero sola purpureitate habũdãt nõ adeo ꝓciosi sunt. Violaceus uinaceus: ac uiolaceus aqueus reliqs uiliores sunt. Loca in qbus inueniunť eis nomẽ tribuerũt. Indicus principatum obtinet. Arabicus/Armenius/Galaticus/Aegyptiac9 Tarsicus/ac Cypricus ꝑ ordinẽ subsecunť licet duo ultimi oĩbus uiliores ac sordidissimi existãt & de his a doctoribus nõ fit mentio. Omnes tñ ad sculpendũ habiles existũt. Virtus eorꝶ est ebrietatẽ fugare: nã cũ supra umbilicũ liganť uini uaporẽ refrenãt & sic ebrietatẽ soluũt cogitatiões malas reprimũt: bonũ intellectũ inducũt. In agẽdis negociis uigilẽ ac exptũ efficiunt: sterilem fœcundãt lotiõe eius bibita. Venenũ extinguũt. Militãtes custodiunt ac inimicos superare faciunt. Ad capturã facilẽ siluestrium ferarum uolucrumqꝫ præparant.

¶ Alectorius cristallini coloris lapis existit cum obscuritate
parua tendēte ad aquæ limpiditatē:& iterdū quasi uenas car
neas in supficie hñs:ab aliqbus Gallinaceus dicit̃ a loco suæ
gñationis cū in uētriculis gallorꝝ gallinaceorꝝ q post tres an/
nos suæ ætatis castrant̃ demū per septē annos uixerint:inue
niatur:nec ante extrahi debet:nā q̃to uetustior tanto melior.
Cū lapis in gallinaceo pfectus est:nō bibit.Nullus tñ cōper/
tus est in quātitate magnā fabā excedere:& ut Solinus refert
tpe Milonis Tarquini supbi enituit. Virtus huius lapidis est.
gestantē inuictū reddere.Retentus in ore sitim aufert ideo lu
ctantibus conuenit.Gratā marito uxorē reddit:honores pbet
acquisitos cōseruat fascinatos soluit desertū cōstantē gratū ac
amabilē efficit deperditū regnū ac extraneū acquirere facit.

¶ Androdamāta siue Andromadas durissimus ac pōderosus
lapis est quasi adamas argēti tersi nitorē hñs. Est eius figura
quadraturis tesseris ue distincta.Repit̃ inter arenas rubri ma
ris:nomē ei putāt impositū esse ex sua uirtute cum iracūdias
ac ipetus animi refrenare faciat qꝺ ab Arabico uenit uirtusqꝫ
eius est etiā luxuriā sedare ac corporis grauitatē auferre.

¶ Astrites Astrion Asterius siue asterites candidus cristallo
ppinquus lapis existit:lucē uelut stellā inclusam cōtinēs am/
bulantē aqua parte lumen suscipit cū in eo uideat̃ esse forma
similis flagrāti stellæ aut exurenti flāmæ dicit̃ ab astro quasi
stella & Ion imago.Thracia ac Carmenia eos pducit qui ta/
cti a solaribus radiis candidi esse uidentur.

¶ Alabādina Ruffus ac Ceruleus ut Sardius lapis est & tali
ter imitat̃ ut uix alter ab alterius ualeat colore secerni. A re/
gione Asiæ sic dicta ubi primo inuentus est nomen sumpsit.
Sanguinis fluxū puocare uirtus eius est.Bibitus oēm ueneni
uim exprimit ac extinguit. Varias opiniones de colore huius

lapidis reperio:sed narrata a pluribus comprobantur.

¶Agapis croceus in colore pellis leonis lapis eſt:ab agape dictus q̄ dilectionē importat. Cum uirtute ſua ab hoibus diligatur. Mirā in ſcorpionū ictibus ac uiperarꝝ morſibus uirtutem habens uulneri alligatus:linituſq; aqua circundato uulnere dolorem ſtatim tollit ac mitigat.

¶Andromātes in colore niger pōderoſus ac durus lapis eſt: dicūt argētū ac æs ad ſe attraheř:quēadmodū magnes ferrū.

¶Attritus ſanguineum colorem ut ematites in aquā emittit.

¶Antracites ſeu Antrachas. Ardētis coloris lapis eſt ſcintillās ut carbūculus:q a cādida uena p̄cinctus eſt:nō ſuſtinēs ignē perūctus oleo color extinguiť exardeſcitq; aqua pfuſus. Albertus magnus ponit ipſum pro carbūculo. Sed nō eſt ut alii ponunt quāuis cū ipſo participet in colore ac uirtute. Virtus eius eſt peſtilentialem aerem expellere ac geſtantē tutum reddere. Apoſtematibus ſuo noīe dictis ſubuenit eo quoq; modo quo de agape ante diximus.

¶Amādinus lapis uarii coloris exiſtit:cuius uirtus magnificata eſt in extinctiōe ueneni geſtantemq; uictorioſum efficit: ſomniorūq; ac enigmatum interpretem inſtruit uarias quæſtiones ſoluere:cum ei proponuntur.

¶Abeſton ſiue abeſtus ferrei coloris lapis eſt quē Archadia ac Arabia. Producit abeſton dictus.i.inextinguibilis:qm̄ accenſus ppetuā retinet flāmā. Et ex hoc gētiles in cādelabris tēplorꝝ coluerūt:ideo qa fortiſſimā flāmā ac inextinguibilē i ſe retinet nec ab imbribus ſeu tēpeſtatibus extinguiť. Habetq; lanugineā naturā & a multis pluma ſalamādræ appellať. Ab inſepabili unctuoſo humido a ſua ſubſtātia ignis foueť:ideo ſemel accēſus ppetuā lucē cōſeruat ſine aliquo liquoř addito.

¶Aſius cādidus ac leuis ut pumex lapis eſt & cū lingua liniť

guſtũ ſalſũ ꝓbet:cõſtrictus manibus facile in puluerẽ uertit᷑. Ex Alexãdria deportatur:licet in aſpectu non ſpecioſus ſit:in uirtute tñ ſummus eſt. Nam pthiſicos cum roſaceo zucharo more ellectuarii ſanat. Scrofulas/fiſtulas/podagram/ac multas alias ægritudines curare dicit᷑:ut ex medicoꝶ libris habet᷑.

¶Amiãton filoſus ac lucidus in colore lapis exiſtit:in ſimili/tudine aluminis plumoſi:tñ cũ maiori tenacitate. A multis li nũ uiuũ dicit᷑. Nam cũ in igne decoquitur demũ teritur:fila ut linũ emittit ꝙ a ſua inſepabili uiſcoſitate ab igne nõ paſſa euenit:& more lini filat᷑. Cum antiq defunctoꝶ cineres reſer/uabãt ex amianton ſacculos cõficiebãt:in ipſis mortuoꝶ cor/pora impoſita cõburebãt:illeſo ſacculo hoc agebant:ne quid extraneũ cineribus mortuoꝶ admiſceret᷑. Valere incantatio/nibus ac magoꝶ ueneficiis uirtutem ſuam dixerunt.

¶Auguſteum ex marmoꝶ ſpecie nigri coloris lapis eſt. Vn/datim maculæ in ſerpentum ſpeciem inſunt: Tiberii Auguſti tempore in Aegypto repertus a quo nomen uendicauit.

¶Alabaſtrũ ſiue alabaſtrites intercinctus albis uenulis ac ci/trinis colore cãdidus lapis eſt:ex genere marmoꝶ ad unguen taria uaſa optimus:cũ in eo illeſa ꝑſeruentur. Circa Thebas ac Damaſcũ inuenitur ꝓbatiſſimus ac cæteris cãdidior in India ac Carmenia. Viliſſimus ſine candore in Cappadocia. Opti/mus quoqꝫ exiſtit qui mellinũ habet colorem non cum multa trãſparẽtia. In medicinis ualet ut adiaſcoride ac a multis aliis doctoribus habetur. Geſtans cauſaꝶ uictorioſus erit.

¶Alabãdicus niger ĩ purpureũ uergẽs lapis eſt a loco nomẽ ſumẽs ſuæ primæ ĩuẽtiõis. Ab igne colliquat᷑:ac fundit᷑ more metalli:utilis ad uitrariã artẽ cũ uitrũ clarificet ac albefaciat. Repit᷑ in multis Italiæ locis & a uitrariis mãganeſum dicit᷑.

¶Aſpilatẽ ĩ Arabia lapis genit9 nigri coloris ĩ nido Arabicaꝶ

auiũ ut plimũ iueĩt spleneticos curat fimo cameli spleĩ alligat9

¶Abistos nigri coloris lapis est rubentibus ac niueis uenis lineatus ab igne calefactus p octo dies calorẽ in se retinet grauis ac põderosus existẽs plusq̃ sibi uidet sua q̃titas ministrare.

¶Asinius siue Asininus lapis ab asino aĩali dicit:qm̃ ex siluestri asino extrahit. Subalbidus & parꝝ in citrinũ tẽdẽs cũ rotũda ac parꝝ oblõga figura in q̃titate nõ magnæ nucis:nõ durus cũ aliq̃libus amfractib9 nõ multũ penetrãtib9. Cũ frãgit subcitrini smalti lucidi similitudinẽ retinet. Hic lapis duplex est maxillaris.s.& Cephalicus. At Cephalicus capiti ĩpositus eius dolorẽ sedat ac Epilensiã curat. Maxillaris qa in maxilla repit:Gestantẽ in defessũ reddit:ut nulli in p̃lio subcũbat:qn potius lassatis hostib9 ipse resũptis uirib9 diro cruciatu reuerberet. Venenosis aĩalib9resistit. Sũptus cũ uino quartanas febres excutit. In necãdo uermes pueroꝝ mirã uirtutẽ habet:si cũ uino sũmat nocumentũ aquæ bibitæ in qua steterit uenenum corrigit:ac reptibiliũ morsus curat. Prægnãtibus auxiliari fertur & ex aluo mortuum fœtum educere.

¶Arabica seu Arab9 ĩ colore Eboris lapis ẽ nomẽ ab Arabia sũpsit:in qua primo inuẽtus est. Valere dicit in dolorib9 nervoꝝ. In Aegypto quoq; reperit odorẽ ac colorẽ myrti habẽs & in usum odoris seruat:Crematus dentifriciis accõmodat.

¶Amiatus siue amiantus in colore aluminis lapis existit:nec in igne deperditur. Veneficiis magoꝝ resistere fertur utilissimus quoq; ad medicinalia.

¶Antiphates ex lucẽti nigro lapis ẽ. Odorẽ ac saporẽ myrti reddit si ĩ uino ac lacte coquat fascinatiõibusq; auxiliũ p̃bet.

¶Amites lapis est aluminis seu nitri colorẽ hñs durior tñ his existit. In Aegypto ac in Arabia gignitur:Aethyopicus uiridis est cum in aqua dissoluitur lacteum colorem efficit.

¶ Armenus lapis scd̃m Auicennã est lapis azurinus & scd̃m aliquos est lapis hñs colorẽ inter uiridẽ obscurũ & nigrũ frã gibilis leuit̃ :leuis tactu:carẽsq; aspitate:habetq; mirabilẽ proprietatẽ in curando humorem melancolicum.

¶ Aquilinus limphaticus in quodam pisce reperitur humanæ uitæ cõmodus. Nam appensus aut gestatus incommoda quartanæ febris propellit ac aufert.

¶ Anancithidus Necromanticus lapis existit cuius uirtus est euocare imagines dæmonum ac spirituum.

¶ Agirites in colore argenti lapis est habens stigmata aurea.

¶ Antitaneus idem q̃ Crisocolla.

¶ Aquileus idem q̃ Ethices.

¶ Androa idem q̃ androdamanta.

Balasius purpureo seu roseo colore flãmescit ac rutilat & a nõnullis Placidus dicit̃. Aliq putãt esse carbũculũ colore ac uirtute diminutũ queãdmodũ uirtus feminæ a uirtute maris differt. Pluries cõpertum est q̃ exterior pars unius lapidis attestat̃ Balasio interior carbũculo & ex hoc dicũt balasiũ esse domũ carbũculi. Balasii uirtus est uanas cogitatiões ac luxuriã auferre ac reprimere. Cõciliare amicorum discordias ac in humano corpore sanitatẽ inducere. Qui tritus ac potatus cũ aqua oculorum infirmitatibus opitulat̃ & epatis doloribus subuenit:& q̃ mirũ esse arbitror:si ipso balasio quattuor domus angulos:uiridarii:aut uineæ tetigeris:a fulguræ tempestatibus siue a uermibus:erunt immunes.

¶ Berillus oleagini coloris siue aquæ maris lapis existit:dicũt nouẽ esse eius spẽs oẽs tñ ĩ uiriditate pallẽtes. Nomẽ hẽt a regione seu a gẽte ubi primo inuẽtus est. Reddẽs sexagonã formã cõspicuã. India ꝓducit berillos albos ut maris aqua infecta ex solis radiis:ac tales raro alibi reperiunt̃ :similes oleo

aut aquæ maris curiosa uetustas magis in ꝑcio habuit. Moderniores uero obscuri cristalli colorē hn̄tes cū magis adamāti assimilant̄ existimauerūt ac tales a quisdā Catel dicti sunt. Est & alia spēs pallidior & ysoberillus dicit̄:q aureo seu glauco colore fulget & hi babilonici sūt huic Crysopilon pallidior ꝓpinquus existit:subsequit̄ his Hyacinthizontes. Demū Heroides. Post hos ceruini ac oleagini obscuri:Cristallini/Cristallo similes. Sed Indici oibus ꝑciosiores sunt:cū multā trasparētiā habeāt:& hi cū mouent̄:apparet ꝙ aqua in eis moueat̄: & hæc est snia Alberti licet ab aliis discrepet. Si uero hi in formā pilæ retundant̄:ac radiis Solis subiaceāt ignē emittūt ut specula cōcaua:uariæ ei uirtutes insūt. Alacrē gestātē reddit. Cōiugii amorē cōseruat ac auget. Collo appēsus uana somnia pellit. Gulæ ac fauciū & oēs ægritudines ex humiditate capitis pendentes curat ac ab eis ꝓseruat sumptus ac ꝑmixtus cū tanto argēti pōdere lepram curat. Aqua in qua steterit demū sumpta oculis opitulat̄:potataq; suspiria tollit:ac Epatis infirmitates curat. Prægnantibus quoq; ne partum abortiant nec quid incōmodi patiantur coadiuuat.

¶ Borax: Nosa. Crapondinus synonima sunt eiusdē lapidis q a buffone extrahit̄ cuius duæ sunt spēs albus & hic melior ac raro reptus. Alter uero niger fuscus cū ceruleo colore habens in medio similitudinē oculi:debetq; extrahi a buffone mortuo adhuc palpitāte:& hi meliores existūt / his qui extrahunt̄ post diuturnā morā sub terra. In ueneno mirabilē uirtutē hn̄t Nā cū qs uenenū sūpserit hūc deglutiat:q deglutitus intestina circuit:uenenosam q̄litatē i intestinis ipressam extinguit: & ꝑ secessum exit ac reseruat̄. In reptibiliū morsu iuuamētū ꝑstat. Febresq; tollit:stomachi ac renū dispositiōes malas emēdat si eius lotio summatur:& nōnulli dicunt si gestetur.

¶Bezoar rubeus puluerulentus leuis ac frangibilis lapis est. Citrinus a nónullis descriptus est. In ueneno oēs p̄dicant primū locū obtinere. Nam dragma ex eo sumpta quodcunq; sit uenenū extinguit & liberat. Vnde ob eius excellentiam omne liberās ab aliqua ægritudine bezoar dicit̃ illius ægritudinis. Et sic etiā generale nomen est ut a cōciliatore de uenenis ac a multis aliis doctoribus habetur.

¶Bolus Armenus est uena terræ in Armenia reperta & inter lapides ex eximia eius uirtute licet lapis nō sit cōnumeratur. Cuius color sub ruffus est ad citrinitatē uergens cū uiridi obscuritate. Cuius complexio frigida ac sicca est. Vix summa ab omnibus doctoribus posita. Pestiferis febribus ac uentris fluxibus est remedium p̄stans Emoroicis: Spleneticis: Stomaticis opitulatur. Adulteratur multū ac parum de uero ac bono inuenitur nec unq̄ uidi bonum.

¶Beloculus lapis est albus pupillam nigrā in medio habens. Ex sua pulchritudine deo belo Syrii dicarūt in sacrificiorum ornamentis. Gestantē in campestri bello inuictū reddere fertur.

¶Basanites siue basaltē ferrugineū colorē hn̄s lapis ē ī Aegypto ac Aethyopia repit̃ & cū terit̃ aq̄ croceū colorē emittit.

¶Bronia capitis testudinis similitudinē habet uirtus eius est fulminibus resistere.

¶Balanites duarum specierum lapis est una uiridis altera æris colorem habet cum uena flammea per medium secante.

CArbūculus & q̄busdā Antrax dicitur ardentes in uiola ceū undiq; uibrat radios: & quasi carbo ignitus uidet̃ apparēs in tenebris. In ardētibus gemmis principatū obtinet colore decore ac p̄cio. Quorum species duodecim sunt: sed nobiliores in Libia apud trogloditas repiunt̃: non ab igne patit̃ nec colorē alterius gēmæ cū appropinquat̃ suscipit. Sed aliæ

gẽmæ ſuũ recipiũt.Eſt.n.mas & fœmina in maribus ſtellæ in tus ardere uidenť.Fœminæ uero fulgorẽ extra mittũt & aliq hos Indicos eſſe dicũt reliqs p̃cioſiores:licet dixerimus arden tiũ ſpẽs eſſe duodecim:tm̃ de qnq; magis notis mentionẽ fa/ciemus.Nã primũ locũ Carbũculus obtinet.Rubinus ſubſe/quiť.Balaſius quoq; in hac ſpecie cõputať. Rubith idẽ q; ſpi nella quartũ obtinet locũ.In ultimo granata ãnumerať:uires carbũculi ſunt aerẽ uenenoſum ac peſtiferũ fugare luxuriã re primere:ſanitatẽ corporis inducere ac p̃ſeruare.Malas cogita tiones aufert ac amicoꝶ lites conciliat & ad omne proſperi/tatis augumentum facit.

℃Calcedonius ſiue calcedon ut quidam dicũt in colore palli dus eſt.Sed ſaphirinus præſtãtior:a doctoribus uero tres ſpe cies magis notæ ponunť licet a nõnullis plures.Nã hodiernis tẽporibus tot diuerſas ſpecies Germania ꝓducit q; uanũ eſſet enarrare. Nã ſaphirinũ primũ occupat locũ. Pallidus fuſcus paꝶ albeſcẽs ſubſeqť.Vltimus eſt rubeus extinctus nõ trãſpa rens.Multotiẽs hæ ꝑmixtæ ſunt ſpecies & in uno tm̃ lapide repiunť uarii colores:oĩbus locis ꝑfectiſſimos Aethyopia ꝓ/ducit.Nõne ẽt in littore adriatici maris ꝓpe tuã ciuitatẽ calce donii albi pallẽtes ac ẽt fuſci duriſſimi repiunť.Fantaſticas il luſiones collo ſuſpenſi ex malãccolia ortas expellunt.Si ꝑfora tum traiectũq; ex ſetis aſini quis tulerit in ciuilibus cauſis ac certaminibus uictor erit.Corporis uires conſeruat.Nigri ſeu ſaphirini raucedinem prohibent uocemq; clarificant. Omnes eius ſpecies libidinem frenant.A tempeſtatibus ac ab aduer/ſis caſibus præſeruant.

℃Chelidonius lapis eſt inuẽtus in uentre pulloꝶ hyrũdinum cuius qdẽ binæ ſunt ſpẽs.Nã qui rubeus eſt geſtatus in pan/no lineo mundo in ſanis ac lunaticis prodeſt & diuurnas in/

firmitates eradicat:facũdos ac gratos gestantes reddit:Attri/
tus aqua more colyrii oculoꝝ ægritudines curat. Niger uero
adoptatũ finẽ suscepta negocia códucit.Iras cõpescit gerentẽ
quoqꝫ gratũ ac placidum efficit:dñoꝝ iras mitigat. Alligatus
collo ĩ pãno lineo croceo febres effugat:Omnesqꝫ nociuos hu
mores refrenat ac æquat.Cópertũ est appensum collo Epilen
ticos ac ytericos sanare.Nõnulli dicũt ꝙ debẽt inuolui in pel
le uituli seu cerui non nati & sinistro brachio alligari.Debent
tales lapides extrahi dũ pulli parui stant in nido ac de mense
Augusti ut ꝑfectiores existant/ & pulli nõ tangant terram nec
parentes adsint dum extrahuntur.

¶Corallus more arbusti in mari nascitur absqꝫ foliis nõ exce
dens bipedalem magnitudinem:cuius binæ sunt spẽs rubeus
& albus.Auicẽna ponit tertiã speciẽ esse nigrã.Vidi simul cõ
iunctos in uno stipite albũ & rubeum.Albi uero ut plurimũ
ꝑforati sunt:& hi inutiles existũt:nõ ꝑforati cũ sũma albedi/
ne ac rubicũdissimi optimi sunt.Virtutes eoꝝ & maxime ru
bentis est oẽm fluxum sanguinis sedare gestatus aut ubicũqꝫ
fuerit in domo uel naui.Manes:Demoniacas umbras:Ludi/
bria:Sõnia:Fulmina uentos ac tẽpestates fugat:& a Methro
doro gorgiã noĩat:ꝙ interpretat̃ typhonibus ac fulminibus
resistere ꝓtegitqꝫ ab omni ferraꝝ ĩcursu.Stomaticis ac cardia
cis passionibus subuenit. Suspẽsus ut stomacũ tãgat aut sum
ptus debilitati stomachi opitulat̃ splenis apostematibus ac in
testinoꝝ iuuamentũ ꝑstat.Corrosas gingiuas solidat putrida
ulcera abstergit:ac nociuã medicinã reprimit.Rasura eius cũ
uino bibita ꝓdest mingẽtibus arenulas. Cõtritus & aspersus
aut suspensus inter fructiferas arbores aut in agro cũ semine
fertilitatẽ inducit:& ab eis grãdinẽ nociuosqꝫ imbres auertit.
A fide digno accepi:ac multotiens exptus sum ne infantes in

epilenſiam incurrãt:q̄primũ ex utero exeũt:anteq̄ qdq̄ guſtẽt in ore pueri ponatur dimidiũ ſcropuli rubei coralli bene triti & deglutiatᷣ:eſt.n.mirabile ſeruatiuũ:quã plures uirtutes eis inſunt quas breuitatis cauſa omitto.

¶Cornelius rubeus ſeu ruffus ac trãſparẽs lapis eſt & hi oriẽtales exiſtũt:in Rheno flumine rubicũdiſſimi ac quaſi colorẽ minii hñtes repiũtᷣ:nõnulli ad citrinũ diafanũ uergũt:loturæ carnis ſimiles. Mẽſtrua refrenat Emoroidas ſiſtit. Diſintericos curat. Collo aut digito geſtatus rixas accenſoſq; aïos cõpeſcit.

¶Criſtallũ ad inſtar glaciei colore ac tranſparẽtia lapis eſt cũ nõ modica duricie. Aliq putant niuẽ eſſe glaciatã ac induratã per triginta annos & ex annoſitate in petram eſſe cõuerſam. Aliq dicũt a terreſtritate & nõ a frigiditate lapideitatẽ acqſiuiſſe. Oppoſiti antedictoꝝ ſunt dicẽtes q̄ hi ut alii lapides cũ multo tñ aqueo generantᷣ rõnẽ ſuã cõfirmãt dicẽtes in ptibus meridionalibus eſſe cõpertũ criſtallũ in qbus nũq̄ nix exiſtit: Prima opinio a pluribus cõprobatᷣ cũ uideãt in ſeptẽtrionalibus alpibus ubi cõtinuo nix ſeu glacies exiſtit:cũ Sol æſtiuo tpe feruẽtiſſimos ſuos radios nõ mittat niſi multũ obliq̄ ex eleuatione poli & ibi maxima q̄titas criſtalli habũdet. Gignitᷣ ẽt in Aſia ac Cypro. Præſtãtior uero in iugis alpiũ Aethyopiæ & in inſula quoq; rubri maris meron dicta ſita ante Arabiam Scythia quoq; Criſtallo habũdat ad pocula cõficiẽda. Fabricata ex Criſtallo pila radiis ſolaribus expoſita inflãmat materiam ſubpoſitam combuſtibilem:ſed prius calefacta pila nequaq̄ accendit. Hoc apud philoſophos rationabile eſt nec eſt p̄ſentis inueſtigationis. Criſtallũ dormiẽtibus appenſum mala depellit ſomnia:ſoluit faſcinatos:ore retentũ ſitim mitigat. Et cum melle tritũ ubera lacte replet. Vſus quoq; criſtalli potius ad fabricanda pocula exiſtit q̄ ad aliud.

¶Crisoprassus siue Crisopressus colore uiridis similis succo prassii lapis est interclusas hn̄s guttas aureas: unde nomen uē dicat. Nam crisos græce aurū cū ex colore aureo ac uiridi cō positus sit: India ac Aethyopia dat. Sūma uirtus eius est ui/sum fouere. Assiduitatē in bonis operibus præstat: auaritiam pellit: cor lætificat: passionesq; eius ammouet.

¶Crisoletus. Crisolimus seu Crisolensis ex auro igniq; colore scintillans ac trasparens lapis est: sed ꝓprie Crisoletus dicitur græca lingua nomen sumens: nā crisis græce latinæ aurum & oletus totū un̄ crisoletus totus aureus Aethyopici optimi sūt: Indici ac Arabici nō adeo lucidi ac trasparētes exiſtūt haben tes in se fuscā nebulā ac ēt ad citrinū uergūt. Aethyopici ī ma tutinis igniti uidenť in die uero aurei apparēt. Ligatus auro & in sinistra manu gestatus dæmones expellit nocturnos ti/mores ac melācolicas uisiōes fugat. Præcipua eius uirtus ē ua lere cōtra incātationes detestabiliū mulierculaꝵ & eaꝵ præsti gia eneruare pforatus traiectusq; ex setis asini in pellendo dæ mones maioris est uirtutis detentus in manu febrilem calo// rem extinguit.

¶Crisolitus huius qdem lapidis unū genus est trāslucens au rei coloris hn̄s quasdā ardētes scintillas. Alteꝵ uero qđ a pluri bus cōprobatur. Ceruleus ac uirens est ac si aqua maris in ma iorē uiriditatē tenderet. Solaribus radiis suppositus aureā re/presentat stellā. Repiť in Aethyopia. Locatus in auro noctur nis timoribus obstat: dat sapientiā ac honorē: stultitiāq; repel lit: tritus ac potatus asmaticis subuenit.

¶Celonites seu celontes in triplici gn̄e ut qdā uolunt existit. Extrahiturq; ex magna testudine ī colore margaritæ habente testam. Vterinus uero uarius ac purpureus est cuius propriū est igni resistere. Virtus eius in hoc censeať digna p̄conio: q;

ſi quis cōgruo tpe abluto ore ſub lingua geſſerit fert̃ cōtinuo quaſi diuino ſpiramine futura prædicere. Tpe hæc ſūt: die q dem toto primæ lunæ ac.xv. Diebus uero cæteris totius lunaris aſcenſus ab ortu ſolis uſq; ad.vi. horā quottidie. Deſcenſus uero toto tpe añ diē uirtutis huiuſcemodi largit̃ effectū. Alii duo lapides cephalicus ac epaticus ſunt quoꝶ uirtutes nō exiguæ ſunt. Cephalicus qdē dictus eſt ex ſua inuentiōe cum in capite reperiat̃: præualet qdem ad capitis dolorē: reſiſtitq; fulminibus. Epaticus uero ex inuētione dicit̃ cū aqua tritus ac bibitus ante acceſſionē quartanæ mirabiliter liberat. Hi ſunt quoq; lapides dicti drome. Geſtati uero cū radice peoniæ geſtantes faciunt ſumme compotentes.

¶ Cogolites ſeu cegolites a doctoribus medicinæ Iudaicus lapis dicit̃ ex ſua ibi frequenti inuentione ſimilis oliuæ nucleo. Intus uero colorē aluminis ſeu argenti: non gratus uiſui: ſed oportunus medelis. Tritus ac aqua ſolutus & p os aſſumptus renes lapidoſos ſoluit: ac arenas ueſicæ purgat: & cū conuenienti aqua hauſtus ſtranguriam remouet.

¶ Ceraunius ſeu cerraolus lapis eſt formā piramidalē hñs. Genera eoꝶ bina ſunt criſtallinū croceo infectum: alterū colore piritis. Ferunt ex nubibus cadere & in loco propinquo ictui fulminis. Germanicus primus eſt. Hiſpanicus uero ſecundus ut ignis flāma rutilans eſt. Socatus aliā ſpeciem eſſe nigram ponit. Euax his cōtrariat̃ cū ex diuerſis colorib9 eſſe dixerit. Duriſſimus tñ eſt & magnæ uirtutis. Nā geſtantē mergi non ſinit nec turbine aut fulmine pcuti: in cauſis ac prælio uictoriam inducit: dulcia ac læta ſomnia miniſtrat.

¶ Coruina lapis in capite corui piſcis repit̃ & ſemp bini ſunt: color eius alb9 opacus ē cū ob lōga ac gibboſa figura ab una parte in altera cōcaua cū aliq̄li eminētia ī medio extrahit̃ pal

pitãte pisce ac lunã crescẽte & de mẽse Maii. Gestatus ut carni adhereat Iliorꝝ dolores aufert: tritus ac sumptus idẽ facit.

❡Cimedia ex cerebro piscis sui nois extrahit͛ bini in capite reperiunt͛. Tertius iuxta spõdilẽ tertiã uersus caudã piscis: est rotũdus/longitudinis digitorꝝ septẽ/Cuius caput latũ est/Transparẽs adeo si lumini obiciat͛ intus spina apparet. Dicũt magi ꝙ uirtus eorꝝ est ꝓnunciare maris ac aeris trãqllitates ac tẽpestates. Luxuriã per diẽ excitant si in potu sumantur.

❡Calchophanus niger est gestatus ĩ ore fauces ꝓseruat a raucedine: ac sonoram uocem efficit.

❡Caldaicus siue callayca uiridi palledine ac crassa: nõ limpidus: nec uisu iocũdus: auroqꝫ decens lapis est. Media Germaniaqꝫ in gelidis rupibus ultro porrigit instar oculi.

❡Crisocollus in similitudine auri lapis est media ꝓuincia producit ubi formicæ aurum eruunt. Magnetis uirtutem obtinet: ac aurum auget.

❡Crisoprasius lapis est in tenebris lucẽs: colore reciproco ac cõfuso: uelut quercus putrefacta ac in obscuro collocata: in luce uero marcescit in colore pallidi auri absqꝫ aliquo nitore.

❡Chemites Eboris similitudinem habens nõ ponderosus in duricie marmoris lapis est illesa mortuorꝝ corpora a uermib9 ac putrefactione longo æuo seruare narrant.

❡Crisanterinus in aureum colorẽ uergit frangibilis est: licet incultus: nõ spernẽda est eius uirtus. Collo suspẽsus pthisicos curat puerorꝝ collo appensus dolorẽ ex ortu dentiũ remouet.

❡Cysteolithos cũ aliquali albedine ac citrinitate lapis est inuẽtus ĩ marina spõgia & licet incultus sit calculosis tñ ꝓdest. Si cũ potenti uino bibat͛: collo pueris suspensus tussim tollit.

❡Catochites pro Sagda qdã ponũt ut infra habet͛ ꝙ nõ est uerꝫ. In corsica repiri a Solino ponit͛ glutinosam rẽ adherẽtẽ

manibus tangētis:dimittit:& ita se annectens corpori ut uel/lus eēt deglutine. In certaminib9 uictorē reddere uis eius est. Ac magicis artibus resistere. Si scrupulum unū assumpseris.

¶Coruia siue coruina coloris ruffi lapis est artificiose habet. Klendis Aprilis decoque oua accepta de nido corui donec durescāt:refrigerataq; in nido collocentur ut prius erāt. Coruus his cognitis uociferare incipiet:a longeq; uolabit ad hūc lapidem inueniendū:& inuento ad nidū accedet:tactisq; ouis ut cruda ac plifica redibunt. Suripiatˀ lapis subito a nido. Cuius uirtus ē diuitias augere honores pbeř ac multa futura pdiceř.

¶Cambnites colore cristalli parum obscuri lapis existit:deo ac hominibus gestans placebit affabilis ac amabilis ab oībus erit. Si sinistro brachio alligatus fuerit ydropicos curat. Credo equidem q idem sit q Kbrates.

¶Cepocapites seu cepites candidus lapis est habēs nodos uenarum marmoris candētis:coeuntes ac imagines diuersarum rerum in eo figurantur ut in Achate fit.

¶Calorites colore uiridis ac si succus herbæ expressus esset: quē magi inueniri tradunt in uentre Sille auis:ad Magicas artes ualet si ferro includatur.

¶Cepionidus ex colorib9 multis ac trāslucēs aspiciētiū similitudinē reddēs modo Iaspidis mō cristalli & aliqñ smaragdi.

¶Chorinteus ex marmoꝝ genere citrinus in colore armoniaci in se diuersos colores habens a corintho nomen sumens in quo magna copia reperitˀ:aptus ædificiis cū ex eo columnæ limina trabes ac multa alia longo æuo durantia fiant.

¶Cyanica siue Cyaneus ceruleus coruscans nitore purpuræ aureis crepusculis uariatus ac interdū cū intermicātibus punctulis diuersoꝝ coloꝝ lapis existit. In Scythia repitˀ:& est masculus ac fœmina, Mas fœmina nitidior ac purior & ad gra/

tiam intermicantibus aureis puluiculis.
¶Caristeus colore uiridis ab aspectu nomen sumens eo q̄ ui sui sit gratus: uiriditateq; sua confortans.
¶Calaminaris flauus tener nō lucidus nec trāslucēs lapis existit. Hic si nouies in aceto extinctus fuerit: & cum alitis sanguine tenuissime pulurizatus ad inuersas palpebras optimū Collirium existit.
¶Crisopassus ut a solino ponit' berilli species est hn̄s aureum colorem admixtum purpureo.
¶Coaspis colore uiridis cū auri fulgore nomē a flumine Persarum sumpsit in quo inuentus est.
¶Cimilianitus colore marmoris in medio hn̄s pupillā aureā seu crocei coloris/repertus in alueo Euphratis fluminis.
¶Crisolansis idem q̄ Crisoletus.
¶Crisites est lapis hn̄s colorē ostreæ in Aegypto inuenitur.
¶Amites idem q̄ ostracites ut infra habetur.
¶Elonia idem q̄ Sirites.
¶Crisopilon species berilli ut in suo capitulo habetur.
¶Crisoberillus ut supra in capitulo berilli.
¶Coranus albus ex genere marmorum durior Pario.
¶Crisopis lapis ut aurum uidetur.
¶Calcitis aerei coloris lapis est.
¶Carcina est habens colorem cancri.
¶Rapondinus idem q̄ borax.
¶Celicolus idem q̄ beliculus.
¶Chrysopteron species Topatii similis Crisoprassio.

DAemonius bino colore p̄mixtus ut yris arcus lapis est: nomen a similitudine yridis quæ dæmon arcus dicitur sumpsit. Febricitātibus cōferre: uenena expellere: gestantē ab hostibus tutū ac uictorē reddere uirtutē eius esse dicunt.

¶Dionisia nigra est ac guttis rubeis aspersa dicũt aliq fuscũ seu ferrugineũ habere colorẽ aspersũ guttis niueis. In oriente repit̃ quæ si ĩ aqua soluta fuerit uini odorẽ tribuit: suoq; odore ebrietatẽ fugat & uini odorẽ subuertit ac euaporare facit.
¶Diacodos siue diadocus colore berillo similis est cũ palliditate. Præcũctis exagitat dæmones ut in aliqd apparere faciat. Nam iniecttus in aqua cũ sua p̃cãtatione uarias dæmonũ effigies figurat ac petentibus dat responsa. In ore quoq; detentus quẽ dæmonẽ quis uult ab inferis reuocat & in petitiõib9 suũ adimplebit desideriũ. Mortuoꝝ corpora abhorret. Nã si cũ eo defũcti corpus tetigeris: uirtutib9 uiduatũ eũ agnosces.
¶Draconites seu dentrites aut Dracõius uel obsianus qui ẽt Kimedius uespertinus uocat̃ lucidus ac transparens cristallinĩ coloris lapis est secundũ aliquos. Nigrũ colorẽ Albertus magnus ponit figurã quoq; piramidalẽ non lucidã habere dicit. Nõnulli dicunt lucidũ esse ut speculũ cum nigredine. Multi hãc quærũt nec inueniunt. Transportat̃ ex oriente ubi magni dracones sunt. Nã exciso capite draconis ipso adhuc palpitante extrahit̃. Virtutẽ amittit si diu post draconis mortẽ in capite remanserit. Audaces uiri in partibus orientis draconum speluncas explorant: & in has gramen rebus somniferis medicatũ ĩponunt. Dũ dracones ad speluncã redeũt/ comedunt ex medicamine somno grauant̃: dormiẽtibus uero caput abscindunt & lapidẽ extrahunt. Excelsa ei uirtus inest ineffugando omne uenenũ & maxime serpentũ. Gestantem quoq; inuictũ ac audacem reddit. Ideo reges oriẽtis talẽ lapidẽ hr̃e gloriãt̃.
¶Drosolitus uarii coloris lapis est cuius nominis causa existit: si ad ignem appropinquatur uelut sudorem emittit.
¶Doriatides. Lapis inuenit̃ ĩ capite murilage cũ subito excidit̃ & ad uescendũ dat̃ formicis color ei9 niger lucidus ẽ. Nõ

nulli uolũt ꝙ ex capite galli extrahat̃ ut infra capi. Radaim. Optata perficere ac ad uota omnia deducere uirtus eius eſt. ℂDoctus lapis uirens eſt cum claritate quadã & credo ꝙ ſit Criſolitus ut ſupra dictum eſt.

E Litropia ſiue Elitropus uiridis gẽma eſt ut qbuſdã placet Smaragdo ſimilis aſperſa tñ guttis ſanguineis: Anecromanticis uero Babylonenſium gẽma dicta eſt. In Aphrica Aethyopia repit̃. Nois cã ab effectu dicit̃. Eſt aũt hoc argumentũ facillimæ cognitionis ipſius. Si in pelui prius linita tñ ſucco herbæ ſui nois in aqua poſita radiis ſolaribus ſubiiciat̃ Aqua apparebit rubea & Sol ſanguineus ac ſi Eclypſim patiatur. Demũ aqua bulliet: ac extra peluim ſparget̃ ut ab igne eſſet agitata. Extra aquam poſita ſolem recipit more ſpeculi. Adeo ꝙ eclypſes ſolares inſpiciẽdo elitropiã uidere poſſumus In Cypro ẽt inuenit̃: ſed nobilior ĩ Lybia teſte Solino. Ferũt magi ſi quodã carmine ſacrata fuerit ac qbuſdã carateribus inſignita futura ꝑdicere facit: & ſi ſucco herbæ ſui nois inuncta fuerit: uiſum fallit: adeo ꝙ geſtantẽ inuiſibilẽ reddit. Virtus eius eſt reddere geſtantẽ incolumen ac accreſcere uitæ tp̃s & quẽcũq; ſanguinis fluxũ detinere. Venena quoq; ei cædũt. ℂEmathitis ſiue Emathites. lapis ẽ ruffus obſcurus ac durus ferrugineũ ſplẽdorẽ hñs cũ ſanguinis uenis manus tãgẽtis inficiens ſanguineo colore: ſi cũ aliquo liquore terit̃: illud ut ſanguis efficit̃. A ſua uirtute nomẽ uẽdicat. Nã Emeth idẽ ꝙ ſanguis. Titel uero ſiſtens: nã principalis uirtus eius eſt ſanguinẽ ſiſtere: qnq; eius ſpẽs a locis inuẽtionis dictæ ſunt. Arabicus: Aphricus ꝑaliis ualẽt. Frigius Aethyopicus uiliores eſtimant̃ licet Socatus oppoſitũ dicat. Omniũ uiliſſimus Germanicus ſtiptica eſt uirtus eius. Si ſecundũ artẽ medicinæ ablutus ſit. Galienus uero calefactiuũ ac extenuatiuũ ponit: ꝙ de nõ ablu

to intelligendũ est. Emothoicis disintericis ac mẽstruatis & in omni sanguineo fluxu si supra cotem molarẽ cũ cõdecenti liquore ducať usq̃quo sanguineũ colorẽ acqrat pſtãtissimũ ac optimũ remediũ. Si antedictis exhibeať cũ albumine oui cõquassato seu melle & succo mali punici palpebrarũ asperitatẽ ac uisus ebetudinẽ sanat. Vulneratis serpentũ ictibus potatus cũ uino subuenit. Curat aũt ipsins puluis supcrescẽtis carnis materiã. Proficit cũ melle mixtus dolẽtibus oculis. Ferť ẽt lapidẽ ex uesica soluere & si ĩpositus fuerit in feruẽti aq̃ tepescit ac feruorẽ emittit. Cõburiť frigius ut ad p̃dicta efficatior sit.

℄Ethices siue Endes a q̃busdã aq̃leus coloris punicei lapis ẽ. Aq̃leus diciť eo q̃ interdũ aq̃læ in nido inter oua imponũt in oceani littore Persiæ a q̃busdã lapis p̃gnus diciť: eo q̃ p̃gnãtis more intra se quẽdã lapillũ cõtinet intus resonãs & ut diximus aliq̃ punicei coloris esse describũt aliq̃ carneũ cũ planicie ac luciditate & mediocri magnitudine. Nõnulli dicunt figurã hr̃e oblongã ad rotũditatẽ tendentẽ. Varietas scribentiũ ex uarietate locorũ oriť in q̃bus inueniunť: mirabilis uirtutis tñ̃ est: dicũt si uenenatũ cibũ hñti talis lapis porrigiť: deglutire nõ poterit: amoto lapide deglutiet. Aliq̃ dicũt q̃ debet poni in cibo. Prægnãti sinistro brachio appensus aborsum p̃hibet. Et in hora partus coxæ alligatus adueniẽtia picula ammouet & partum accelerat. Epilenticis subuenit. Venenosa fugat animalia: & ideo aquilæ in nido ponũt: ut oua ac pullis a uenenosis animalibus intacta p̃seruentur. Amabilem sobriũ ac diuitem gestantem efficit & ab aduersis casibus seruat.

℄Enidros siue Etyndros in colore Cristalli lapis existit ab ydros q̃ sonat aqua cũ perpetuis guttis stillet. Huius causa a philosophis nõ ignorať cũ frigidissimus sit cõtinue aerẽ tangẽtẽ frigiditate sua ĩ aquã cõuertit ad incensiuas febres ualet.

¶Epistides seu hepistrites in colore rubicũdus ac rutilãs est. In chorinto nascitur. Dicũt si debitis carminibus ac magicis ligaturis ante cor gestatus fuerit: ab omni infortunio tutum reddit. Locustas: nociuosq; uolucres: steriles nubes ac turbines a terræ fructibus cõpescit: & a terra in qua positus fuerit.

¶Exacolitus ex pluribus uariisq; coloribus ad inuicẽ coeũtibus lapis est. Virtus ei9 solutiua ẽ ut piti medici ponũt. Attritus uinoq; solutus colicæ ac illiacæ subuenit passioni si potet᷑.

¶Estimion siue exmisiõ gratissimus aspectu rutilans ex auro igneoq; colore lapis ẽ deferẽs in extremitatibus cãdidã lucẽ.

¶Execõthalithus siue Hexacõta lapis ẽ hñs ĩ paruo orbiculo .lx. distictos colores. In Libya freq̃ntissime reptus. Tot ei uirtutes ĩ eẽ dicũt quot ĩ se p̃ciosoꝝ lapidũ ornamẽta demõstrat.

¶Exebonos siue exebenus alb9 ac speciosus est quo aurifices aurũ limpidare solent: si cum eo fundatur. Tritus ac bibitus amentes sanat. Stomaticos curat fœtũ in utero fouet. Vesicæ dolorem soluit femori alligatus partum accelerat ac uenereas uoluptates frenat.

¶Eumetis in colore silicis capiti dormientis suppositus nocturna somnia oraculi modo reddet.

¶Emites eboris colorẽ hẽt ac similis cãdido marmori: sed duricici ẽ minoris. Ferũt sepulcrũ darii regis ex eo fuisse cõditũ.

¶Egyptilla niger lapis est in sup̃ficie colorẽ ceruleũ cũ uenis aureis habet a loco inuentionis nomẽ sumpsit: croceũ colorẽ uiniq; saporem si in aqua teratur: reddit.

¶Emetrem gẽma est poracei coloris quã Assyrii deodicatã esse dixerunt: est superstitiosa gemma.

¶Effestis seu effestites lapis est hñs naturã speculi in reddẽdis imaginibus. In chorinto repit᷑. Dicũt si inferuẽti aq̃ ponat᷑: ea tepefit & soli opposita ignẽ accendit in disposita materia.

¶Elopsites lapis ornatu carẽs sed uirtute supplet q̧ in decore deficit. Cum appensus Cephalargiam emicraneamq̧ sanet.
¶Eunophius similis Ethyci cum intus resonet: putant idem esse: ac similis uirtutis.
¶Election idem q̧ Gagates.
¶Echistes idem q̧ Ethyces.
¶Echidnes lapis est habens serpentinas maculas.
Allaterius lapis est hñs colorẽ Crisoliti terrores fugat ac passiões melãcolicas. Hilaritatẽ sapiẽtiamq̧ inducit: ac morigeratũ gestantẽ efficit & spiritualia confortat.
¶Fingites colore cãdidus duricieq̧ marmoris cũ trãsparẽtia ut alabastrũ: ex Cappadocia habet᷑. Dicunt templũ a quodã rege fuisse fabricatũ absq̧ fenestris ex lapide isto & ex trãspa rentia ipsius claritas diei intus aderat ac si in aperto esset.
¶Fongites est lapis de cuius colore apud doctores nõ parua existit ãbiguitas. Existĩo hoc fore ex diuersitate suæ spẽi. Nõ nulli ex ardẽtibus gẽmis eẽ dicũt. Alii cristallini coloris & in tus ad instar flãmæ. In Persia repit᷑. A multis uirtus eius non ponit᷑. Euax uero narrat si qs rubeũ fongitẽ in sinistra manu tulerit dolores corporis ammouet: ac iram compescit.
¶Falcones siue auri pigmẽtũ & a uulgo arsinicũ dicit᷑: cũ p sublimationẽ dealbat᷑: rubeũ in aureũ colorẽ uergens naturã sulphuris hñs: q̧ alkimiste unum de spiritibus uocãt. Calefa/ ctiuã ac desiccatiuã uirtutẽ hñs excalcinatiõe nigredinẽ acq/ rit. Post sublimationẽ uero ei inest albedo: & cũ ter aut quater sublimat᷑ adustiuũ in sũmo efficit᷑: adeo q̧ oia metalla corro/ dit dẽpto auro. Puluerizatum ac in uulnere positũ supnascen tis carnis materiã ammouet: sumptis oib9 aialib9 uenenũ est.
¶Frigius uiridis est ex cõbustione ruffedinẽ acquirit. Aptus ad pãnos tingẽdos; in medicinis multũ ẽ i usu ut adiascoride

habetur:nā ſi cū ſauina bibať fiſtuloſos ac podagroſos ſanat.

GRanatus ex ardētibus gēmis ac ex carbūculoꝝ gñe lapis eſt.Cuius tres ſpēs ſūt.Rubea obſcura ad inſtar mali granati floris. Altera eſt rubei coloris cū aliqua citrinitate ī ſimilitudinē iacinti.Tertia uero ſpēs q̄ ſuriana diciť rubeū uiolaceū hēt:& hæc cæteris p̄cioſior inueniť in Aethyopia inter arenas maris. Virtus eius eſt lætificare cor ac triſticiā expellere:Nōnulli dicūt ꝙ geſtantem a peſtifero morbo ꝓtegit.

¶Galactides ſiue galaricides eſt lapis ī colore cinereus uel ut qbuſdā placet albus in colore lactis.In Nilo ac in Athaleo flumine inuenitur:qui in aqua contritus colorē ac ſaporē lacteū p̄bet.Sunt q Galacidē dicūt Smaragdū uenis cādidis circūcinctū.Ex diuerſitate uirtutis adhuc diuerſa noīa ſortiť.Aliq uocāt Elebon.Magi Senochitē.Alii Graffitē.Nōnulli Galbatem ſeu Anachitē:Magi hūc lapidē æternis p̄coniis extollūt. Nā magicas ſcripturas exaudiri ac umbras reuocatas reddere reſponſa facit. Rixas quoq; ac maleficia p̄terita in obliuionē deducit. Qui uero ſecū apportauerit & regem offenderit uel aliū ſtatim placabit & ad beniuolentiā reddet. In cauſis uictorem/aſtutū/amabilē facundū efficit:nec faſcinari ſinit. Vbera lactātis ſuſpēſus collo replet.Alligatus coxæ cū filo lanæ ouis grauidæ partū facilitat. Veꝝ mentē ꝑturbat ſi clauſus in ore liqueſcat.Tritus ac cū ſale mixtus imūdo ouili aſpgať ut paſtores Aegyptii aiūt ouium ubera lactæ replet ac fœcūdat & a ſcabiæ liberat.Humanā quoq; ſcabiē curare dicūt.Circūligatus denti tollit dolorem. Diſcordias cōciliat:ſi ter tritus cū aqua & exiccatus in potu cū aqua clara deť.Duos inter ſe inimicantes in amore cōiungit nec amplius eoꝝ amor ſepabiť.

¶Garatronicus & a qbuſdā Galgatromeus eſt lapis Ruffus aſpſus uenulis croceis ſimiliſq; caprioli pelli.Hic militantibus

utilis est. Ferũt Achillẽ regẽ eũ habuisse: nã cũ secũ in ṗlium gerebat: nõ subcũbebat alicui: sed ab hostibus uictoriã reportabat. Ipso uero carẽs hostibus subiacebat. Orientales magnã copiã hñt & ex ipso ensiũ capulos fabricant: ne in ṗlia euntes eo careant: cũ eius uirtus sit reddere gestantem uictorem.

¶ Galatides siue Galactica seu Gelatia multis etiã ac diuersis noibus appellat᷑. Est candidus lucẽs in figura glandinis lapis: durissimusq; ut Adamas: frigidissimusq; ut uix ab igne calefiat: & hoc a nimia poroꝝ obstrictione q̃ ꝓhibet ignis calorẽ ingredi. Sua frigiditate luxuriã frenat. Iramq; cõpescit: & remediũ ṗstat ad omnes calidas ægritudines humani corporis.

¶ Gelachides seu Garatides coloris subnigri lapis est dans gestanti amabilẽ mitẽ ac gratiosum esse. Ore retẽtus recta iudicia ꝓferre facit ac uarias opiniões recte dignoscere: & qd de se alter cogitet scire facit. Vt expiẽtia talẽ lapidẽ agnoscamus doctores ponũt. Vt inuncto humano corpore melle: locoq; muscaꝝ iposito i manu teneat᷑ hic lapis. Nã si a muscis ac apib9 illesus ṗmanet & dimisso lapide molestet᷑: uerus garatides est.

¶ Gagates licet gũmi sit ut a multis habet᷑ inter lapides tñ cõnumerat᷑ a loco suæ inuentionis nomẽ accipit. Duæ eius sunt spẽs citrinus q Succinũ dicit᷑: de quo infradicet᷑. Alter niger & a multis ambra nigra appellat᷑: & hic ꝓprie est/ Gagates licet Plinius ab aliis multũ discrepet: in Lycia inuenit᷑. Solinus ponit in Britãnia inueniri in Copia. Gagates ut dixi niger est leuis/aridus/ac lucidus/nõ trãsparens: & si in igne ponat᷑ quasi odorẽ hẽt a spalti. Calefactus ex fricatiõe ad se festucas paleæ attrahit. Fumigiũ eius dæmones fugat: sacras ligaturas ac ṗcantationes soluit. Gestatus ydropicis cõfert. In aqua tritus ac ṗgnãti exhibitus fœtũ accelerat: ac quocũq; mõ mulieri ꝓpinatus. In potu fuerit cogit corruptã/urinã fundere. Virginem

uero minime: Suffumigiũ quoq; mulieribus Menstrua ꝓuo/
care dicũt. Epilensiã detegere: Serpẽtes fugare & coꝝ morsũ
cũ cerui medulla sumptum sanare dentesq; cõmotos firmare.
¶ Gerades rubicũdus ac rutilãs lapis ẽ ĩ opposito solis radios
ignitos mittit. Virt9ei9 ẽ hoĩem tueri a uolatilib9 pugnãtib9.
¶ Gallerica est lapis uiridis pallens ac nimis crassus nõ iocũ
dus auro decens unde appellata est.
¶ Garamantica Smaragdo similis per transuersum lineã al/
bam habens in magica arte multum ualet.
¶ Gasidana olorini coloris lapis est. Hæc quoq; gẽma cõcipe
dicit̃: & intra se partũ fateri cõcussa q̃dã putãt ꝙ sit Ethyces.
¶ Grogius idem ꝙ corallus nomẽ uendicat a uirtute sistendi
Thifones ac fulmina.
¶ Glosopetra siue gulosus lapis similis est humanæ linguæ
unde nomen sumpsit. Dicunt aliqui non in terra nasci sed de/
ficiente luna a cœlo decidere Magi huic nõ modicã attribuũt
potestatẽ in arte sua: nã ex eo lunares motus ferunt excitari.
¶ Grisoletus idem ꝙ Crisoletus.
¶ Garamantides idem ꝙ Sandastros.
¶ Galaxia lapis niger intercurrentibus sanguineis aut can/
didis uenis.
¶ Galacidem idem ꝙ Smaragdus.

HYena ꝑciosus lapis est dignus custodia nomẽ sumens a
bestia sui nominis cum ĩ oculis eius reperiat̃. Multoꝝ
est coloꝝ. Huius hæc est utilitas si uera narrant̃. Ore abluto
linguæ subiiciat̃ statim facit futura prædicere. Quartanã ac
podagram gestanti non sinit euenire.
¶ Hieracites similis milui pẽnæ ĩ colore uariatus est: nõnulli
dicũt nigri coloris ꝙ idẽ ẽ ꝙ gelachides cũ similis sit uirtutis.
¶ Hamonis aurei coloris lapis existit inter sacratissimas gẽ/

mas cõnumeratᷣ cornu arietini effigiẽ hñs:in Aethyopia repitᷣ cũ in cõtẽplatiõe qs steterit oĩa diuina in mẽte repñtare facit.

¶Hormesion aspectu gratissimus ex igneo ac aureo colore rutilans in extremitatibus candidam lucem reddens.

¶Horcus lapis quẽ Alexandrini Catimiã uocãt niger est ac ad terendũ facilis. Hic ingreditur in solidatura argenti.

¶Hysmeri idem ꝙ Smeriglius.

¶Hammochrysos lapis est habens arenas aureas quadrulas admixtas in eius substantia.

IAcintoꝝ tres esse spẽs decreuit antiqtas:ex fulgore sui noĩs uocantᷣ. Nã eoꝝ alii sunt citrini:alii granatici:alii qdẽ Veneti:& oẽs trãsparẽtes sunt:satisq; ex sua denoĩatiõe cognosci pñt:cum citrini a colore citri. Granatici a colore floris mali granati. Veneti aũt ex ceruleo colore q in ore missi aliis frigidiores existũt:& hi ẽt aquatici dicuntᷣ. Aliq his aliã speciem addũt:& Saphirinos uocãt. Omnes tñ ruffedine ac flaueitate admixta supradictis coloribus participãt. Gaudet hic ꝑaliis lapidibus serenitate tenebrositate marcescit. Comẽdantᷣ illi quoꝝ color nec nimis densus nec nimis rarus existit:sed ex utroq; tẽpamẽto ꝑpetua luce fulgẽtes sunt neq; æqualiter rutilantes. Albertus tñ ponit Saphirinũ iacintũ principatũ obtinere. Qui flauus ac lucidus ualde est carens quasi aquositate & Aethyopicus est. Nõnulli granaticos meliores esse putãt q ignẽ substineãt & uiolaceo colore fulgẽt. Citrini uero paruam rubedinẽ hñt. Omniũ uilissimi Eneti seu Cerulei sunt q cũ tenui sua citrinitate paꝝ ruffedinis hñt:Duricia tñ alios excedunt & uix ab adamãte signantᷣ:& hi frigidissimi sunt. Aliæ uero spẽs caliditatẽ ac siccitatẽ in primo gradu hñt. Virtute oẽs equales sunt licet colore differãt. Corporis uirtutes & maxime cordis uigorãt. Tristiciã qdẽ uanasq; suspitiões effugãt.

Ingeniũ gloriã ac diuitias augent. A fulgure ac hostibus tutũ reddunt. Itinerantibus securitatem præstant: ut nec etiã pestilentiæ diuersarũ regionũ nocere eis ualeant. Dignosq; honores obtinere faciũt: & ab Epidimia tutum reddunt. Aristotiles tñ ponit q̃ prægnantes ad aborsum præparant.

Iaspis Græce Latinæ uiridis qm̃ uirides optimi sũt & p̃aliis ualent. Lapis est colore uiridis ut diximus cũ quadã crassitudine hñs uenas rubeas cuius qdẽ multæ sunt spẽs. Nã aliq sunt in densa uiriditate trãslucẽtes. Sunt & uirides guttis sanguineis notati. Alii rubentes ad instar tegulæ. Nõnulli nõ dissimiles porphirino rubeo. Adeo tot coloribus uariant̃ q̃ decem & septẽ eius species a doctoribus describunt̃ & a qbusdã plures. Nam hodiernis tpibus Germania iaspidũ fœcũdissima est: & tot ac tã diuersos mittit q̃ uanum esset enarrare. Nostra. n. est intentio solũ de nobilioribus loq: & ut in principio dixi: uirides Smaragdini cũ uenis rubeis reliqs p̃ciosiores sunt: & maxime cũ sunt cũ quadã trãsparẽtia: post hos uirides clari infecti rubedine: rubei opaci istos secuntur. Citrini oĩbus uiliores exiſtũt: æqualis uirtutis oẽs sũt. Gestatus febrẽ ac ydropisim fugat: uisum clarificat: noxia fantasmata expellit: luxuriã cohibet: ac cõceptum negat: & maxime uiridis cũ croceis uenis: prægnãtibus seu parturiẽtibus auxiliat̃: uictoriosum, potentẽ, ac gratum, gestantẽ facit. Sed p̃aliis uirtutibus omnibus speciebus hæc imprimis inest oẽm sanguineũ fluxum undecũq; sit, sistere: debet argento ligari qm̃ suas auget uirtutes.

Iris cristallini coloris lapis est: inuentus apud Arabiã ĩ mari rubeo & hodiernis tẽporibus in montibus Germaniæ apud rhenũ fluuiũ habens Sexagonã formã: & durissimus existit: Cum aũt pars eius sub radiis solis tenetur: & altera in umbra sub tecto ĩ opposito pariete radios similes yridis cœlestis emit

tit:& ob hoc nomen ſumpſit.

¶Ideus colorē ferrugineū hn̄s lapis eſt:reperit̄ in Ideo mōte Cretæ a quo nomē ſumpſit humani pollicis formā habens.

¶Iſciſtos ſeu iſcultos croceus eſt in uentus in partibus Hiſpaniæ iuxta gades Herculis:aliqui dicunt ꝙ idē eſt ꝙ amantes cum eiuſdem ſit uirtutis.

¶Indica ruffi coloris & in attritu purpureū colorem efficit. Altera eiuſdē nominis aſpectu candida eſt:A ſuæ inuentionis loco nomen ſumpſit cuius uirtutis ſit non ponitur.

¶Iudaicus a Iudæa dictus eſt ꝙ idem eſt ꝙ Cogolitus.

¶Iouis gemma candida tenera non ponderoſa.

¶Ion colore uiolaceo:reperitur apud Indos.

¶Iaguntia aliqui uolunt granatam eſſe.

¶Ierarchites idem ꝙ Hieracites.

KAbrates ſiue Kakabres in colore criſtalli cū fuſca albedine.Cuius uirtus eſt in reddendo hominē eloquentem hylarem:præbet honores/beniuolentiā/& a noxiis caſibus defendit.Ydropem quoqꝫ curat.

¶Kamā ſeu Kakamā. Eſt albus uariis coloribus diſtinctus:& a Kaumate dicit̄:ꝙ incendiū importat:Reperitur in locis ſulphureis/ac callidis:& frequentiſſime onixe admixtus. Eius determinata uirtus nulla eſt ſed uirtutē ex ſculpturis ſeu imaginibus q̄ in ipſo ſculptæ ſunt accipit de qbus in tertio dicet̄

¶Karabe idem ꝙ Succinū de quo infra dicetur. Quidā tn̄ aliquā differentiā ponunt:nec tn̄ in colore/nec in uirtute differunt:ſed ſuffumigiū eius magis epilenſiam mouet.

¶Kenne in ceruoꝝ oculis genitum fore aiunt:in oriētalibus partibus/Cuius uirtus eſt contra uenena.

¶Kimedini Limphatici idem ꝙ Cimedia.

¶Kinocetus nō eſt omnino inutilis cum dæmonia eiiciat.

Lichinus seu Lychinites inter ardētes gēmas cōputatur. Rubeus est & in multis locis gñat̃. Apud Indos ꝓbatissimus. Dicit̃ lychinus eo ꝙ lucis uigorē excitat: ac si accensa esset lucerna. Binæ dicunt̃ esse eius spēs. Prima ut diximus & ab aliqbus dicit̃ est remissus carbūculus. Alter uero in purpureū colorē uergit q calefactus sole aut ex fricatiōe festucas ad se trahit: durus & difficilis ad sculpendū & cū eius sculptura ī cæra imprimit̃: in se retinet ac si bestia morsu rapet. Aliq dicūt quattuor esse species eius. Sed specificatas nō reperio.

¶ Lyncurius est lapis genitus ex urina lyncis aīalis tpe indurata. Repit̃ ubi talia aīalia cōmorant̃ & maxime in partibus Alemaniæ. Nā trinas esse spēs dicūt quaꝝ una est scintillans ut carbūculus. Altera crocea in nigredinē tendēs. Tertia uero uiridis. Virtus est stomachi dolorē cōpescere. Ictericiam soluere: fluxum sistere: ac ad morbū regium ualere.

¶ Lyncis lapis ēt ex urina aīalis sui noīs genitus est. Sed a superioribus differt: & q̄diu sub terra existit mollis est cū in arido collocat̃ durescit. Color uero eius albus nigro ꝑmixtus ad inuicē coeūtes & dū in terra aut in loco humido retinet̃ ante suā exiccationē fungos generat. Cuius lapidis seu fungoꝝ uirtus est calculosis siue lapidosis iuuamentū ferre: dolorē stomachi tollit: & uentris fluxum compescit: atqꝫ yctericiam curat.

¶ Lippares seu Liparia ad quē spōte sua quasi quodā naturali instinctu aīaliū oē genus accedit: & ideo nōnulli dicūt hñti hūc lapidē nō est necesse ad feras capiēdas alia inuenire ingenia: est lapis frequenter inuentus in Lybia. Alii dicunt ꝙ eius uirtus est mirabilis in tuendis aialibus. Nā cū bestia seu fera a canibus ac uenatore infestat̃ ad hūc lapidē inueniendū festinat accedere tāq̄ ad ꝓtectorē suū ac defensorē. Nam q̄diu tale animal dictū lapidem conspicit: nec canes nec uenator uidere

potest q̃ ualde mirabile esset si ita foret:tñ a doctorib9ponit̃:
& in hoc dictũ Plinii credo uerissimũ cũ dicit q̃ nullum est
tam audax mendaciũ q̃ auctoritate careat.

¶Limacie lapis ab aĩali in cuius capite reperit̃ nomen sum/
psit. Ex capite limaciæ absq; cortice extrahit̃:quæ in locis hu
midis ac petrosis cõmorãt̃:debet aũt extrahi statim uisa astri
cto capite. Est coloris albi ac parũ transparentis paruæ ma/
gnitudinis similisq; frusti humanæ unguis:dicũt collo appen
sum febricitantem liberare.

¶Lacteus lapis ex cirrino colore cõstitutus est cũ in molari
cute cũ aliquo liquore ducit̃ in lacteum colorẽ uertit. Qui si
ĩn reumatizatis oculis imponitur humoꝝ cursum ꝑhibet:in
principio quoq; apostematũ calidoꝝ oculoꝝ ualet.

¶Leucoptalmus ex quattuor coloribus habens similitudinẽ
lupini oculi lapis est. Vnde nomẽ sumpsit:quidam putant q̃
idem sit q̃ obtallius.

¶Lisimacus ex marmoꝝ genere lapis est habens uenas seu
guttas aureas.

¶Leucocrisos lapis ex colore uiridis ĩtercinctus albis uenis:
nõnulli speciẽ Smaragdi esse putãt ut in eius capitulo habet̃.

¶Limoniates lapis uiridis est in similitudine Smaragdi:non
tamen cum tanta uiriditate ac transparentia.

¶Ligurius ut q̃busdã placet electorio similis ẽ & paleas tra
hit. Stomachi dolorẽ placat:fluxũq; uentris cõpescit:icteri/
cos sanat:uisum acuit & hinc est q̃ in aliquibus collyriis ocu
lorum a medicis põitur.

¶Lignites in colore uitri cũ quadã pulchritudine suspensus
collo pueri a fascinatiõib9ꝓseruat & a maleficiis mulierculaꝝ
q̃ uulgo striges dicũt̃. Alligatus frõti sanguineũ fluxũ ex na/
rib9 cõpescit mẽtis alienationẽ expellit ac futura ꝓdicerẽ facit.

Lepidotes in similitudine squāmæ piscis lapis existit habēs diuersos colores.

Limphicus lapis magnæ uirtutis. Exhibitus caducos liberat. Inuolutus tamē in bissino pāno præseruat ab omnibus Ophtalmiæ/Faucum/Gulæ/Tussis/ac Cephalargiæ lāgoribus: non solum præsentibus uerum & futuris.

Ligdinus lapis est eximii candoris amplitudinē quasi lancis aut crateris non excedens: primo repertus in Arabia. Asia uero corallinum dat nō maioris/mensuræ q̃ sint bina cubita: ac etiā album in ea reperitur in similitudine Eboris.

Lauraces lapides Cephalargiam ac Emigraneam sanant.

Lychnitem genus marmoris lucens cum multa albedine.

Lazolus lapis ponitur in capitulo Zamemelazoli.

Litos idem q̃ magnes.

Leucostyctos idem q̃ prophirites.

Lunarius idem q̃ Selenites.

MArgarita candidarū gēmarū primū locū obtinet ex cœlesti rore genita in qbusdā conchis marinis ut ab auctoribus habet. Feruntur hæ conchæ matutino tpe in certa anni pte imū maris petere aerēq; attrahere: ex quo margaritæ generant: & scd̄m aeris sumpti claritatē ita & margaritæ lucidæ ac turbidæ gñant. Est.n. margarita rotūda ut plurimū & a quibusdā dicit unio: cū tm̄ una in qualibet cōcha reperiat. Et si ex habundantia aeris assumpti plures in una concha generant: in simul globatæ existūt ut uidi septē simul globatas tñ oēs ex opposito luminis suā ostēdebāt rotūditatē binæ aut ternæ multotiēs uisæ sunt: quarū pfectissimus color est argenteus cū quadā limpiditate. Nec eius magnitudo ut a doctoribus habet excessit unciā. Binæ species margaritarū sunt: una oriētalis cuius color candidus ut tersum argētū cū diaphani

tate in supficie:& hæc pfectior est. Altera uero spēs occidenta lis dicit̃:quæ ex Britãnico mari trãsportat̃:cuius color obtu/ sus est cũ quadã albedine uergẽte in aureũ colorẽ:Orientales oibus pfectiores sunt:& cũ magnæ ac rotũdæ existunt:Arte tñ perforant̃:& interdũ a natura nõ recto ordine:& hæ uiles ac inutiles ad ornamẽta:differũtq; a non pforatis & hoc est q dicit circa istans pforatæ margaritæ pfectiores sunt minorẽq; hñt stipticitatẽ nõ pforatis:Cum tm̃ cõfortationẽ intẽdimus: Ridiculũ qdẽ est si dicta celeberrimoꝝ doctoꝝ nõ sana mẽte itelligant̃. Cum in receptis dicãt Margaritaꝝ pforataꝝ & nõ pforataꝝ & loco pforataꝝ arte pforatæ ponant̃ cũ solo acci/ denti & nõ cõplexiõe differãt. Vnde ne in errorẽ deueniamus & ab insciis differamus. Perforatæ margaritæ sũt q̃ diu in cõ chis steterũt:& ipse euomuerũt ex perfecta eoꝝ maturatione in mari & ex longa mora & perfecta maturatione perforãtur & stipticitatem amiserunt:& de his doctores cum perforatas nominãt intelligunt:& certũ est cũ hæ inutiles ad ornamenta existant ad nos nõ trãsportant̃. Qui uero recte intelligunt in cõparatione margaritas ad gallas adducũt qm̃ nõ pforatæ p/ foratis stiptitiores sunt. Habent ẽt margaritæ phisicales effe/ ctus ultra ornamẽti cõmoditatẽ in cibo decoctæ quartanã tol lunt:Tritæ cum lactæ & assumptæ mortifera ulcera sanãt:& sic sumptæ mirabiliter uocẽ clarificãt. Cor cõfortãt unde car/ diacis ac Sincopizãtibus auxiliũ p̃stant:amouẽtq; Epilensiã. Fluxũ uentris sistunt:in febribus pestilentialibus cũ zucharo exhibitæ adiutoriũ p̃stant. Gestantẽ quoq; castum reddunt.

¶Medus a regione sui nois in qua primo inuẽtus est:nomen sumpsit. Lapis est cuius binæ sunt spēs. Niger & uiridis:sed uiridis Medinus dicit̃. Niger uero si sup molarẽ cotẽ uiridẽ cũ lactæ mulieris solutus fuerit q̃ masculũ peperit:oculisq; im

pro visu ponat̃:depditũ uisum restaurat. Cum lactæ uero ouis q̃ semel
pro podagra agniculũ peperit solutus: podagricos sanat: dolorosis locis lini
tus. Sũptus p os uenenũ existit pnitiosum. Hic uero est lapis
dictus merito mortis atq; salutis dator. Viridis uero q Medi-
nus dicit̃ cũ felle aliuiti nigri & aliq̃tisper magnetis ac aquæ
pro uisu pluuialis cõtritus oculis adhibitus per septem dies uisum reso
uet ac minima & quasi inuisibilia uidere facit.

¶ Marmor notissimus lapis est & diuersæ eius sunt spẽs su-
mentes nomẽ a puinciis seu locis in qbus inueniunt̃. Tamen
uerꝝ marmor laudatissimũ apud antiquos est uiride & ex hoc
nomen sumpsit: nã marmor græce latinæ uiridis. Non tñ oẽs
spẽs in lipiciniis locis generant̃ ac a montibus exciduntur. Sed
aliq̃ sparsæ sub terra generant̃: ut in multis locis huius nr̃i li-
belli sermonẽ fecimus ac faciemus. In p̃sentiarꝝ uero tm̃ noĩa
specierꝝ cũ suis coloribus repetemus. Virtutes uero in capitu
lis ppriis reperies Lacedemoniũ uiride est ut diximus oĩbus
p̃ciosissimũ. Augusteũ huic succedit repertũ in Aegypto hñs
maculas cõglobatas in nodũ: Ophiteũ albũ ac nigrũ cũ serpẽ
tinis maculis. Purpuritũ seu porphiritum ex Aegypto est hñs
rubeũ colorẽ cũ candidis intermicãtibus punctis seu globatis
lineis Basamitũ ferruginei coloris est inuẽtũ in Aethyopia ac
Aegypto. Thebaicũ albũ intercinctũ aureis uenis seu guttis.
Syenitũ apud Syenẽ urbẽ reperit̃. Pariũ albissimũ in insula
sui noĩs gignitur Onichiteũ in Arabiæ mõtibus inuenit̃: nec
alibi putauerũt: sed in Germania maxima q̃titas repit̃ hñs co
lorẽ quasi alabastri cũ uenulis albis. Sunt ẽt Lesbiũ Corin-
theũ: Caristeũ: Numidicũ: Luculeũ q in Chio repit̃ Limen-
sum Eburneũ nigrũ ab elephãte dictum. Carariense a loco cã
didũ maculatũ rubeis maculis & interdũ nigris. Reperit̃ etiã
in multis locis cũ diuersis ac uariis nominibus: q uanum est

enarrare cum in colore ac pulchritudine antedictis assimilet᷑.

¶ Murina ex diuersis coloribus insimul iunctis/Lapis est ut ex purpureo albo ac igneo cũ quadã repcussiõe intra se qualem in cœlesti arcu aspicimus:apud Parthos reperit᷑. Putant nõnulli ex humiditate terræ condensata calore solis generari. Virtus eius a doctoribus nõ ponit᷑/sed utilis ad uasa fabricãda. Nam Pompeius primo myrryna uasa in Italiã duxit quæ ex pulchritudine sua in maximo precio extiterunt.

¶ Mirites colore ac odore mirrhæ similis est confricatus pannis nardi odorem spirat cum suauitate.

¶ Malachites ad Smaragdi claritatẽ quodãmõ se ꝓtrahit cũ Crasso uigore absq; trãsparẽtia & a malua nomẽ sumit:cum quasi colorẽ eius hẽat:est lapis mollis in Arabia inuenit᷑ Cypro ac Persia differẽter tñ:nam Arabicus colorẽ maluæ habet Cypri cũ ad glaucedinẽ tendit:Persicus cum quadã uiriditate aereũ colorẽ retinet. Virtus huius est infantes ab aduersis casibus tueri:cunasq; a noxiis fantasmatibus defendere ut infantes in omni prosperitate concrescant.

¶ Memphitis a ciuitate sui nois in qua primo inuẽtus est nomen sumpsit utilẽ chirurgis hũc lapidẽ esse qdã putãt:cũ stupefactiua sit eius uirtus magis opio. Nã i potu sũptus seu cũ aceto attritus & linitus q̃ urẽda seu secanda sunt mẽbra Ea sic stupescere facit ut nullum penitus dolorem sentiant.

¶ Magnes mirabilis ac incredibilis uirtutis est:nisi expiẽtia nos docuisset q̃ dicturi sumus uana existimarent᷑:lapis est ferruginii coloris cũ ceruleitate quadã nõnũq̃ fusci ac diuersi coloris. Inuentus primo apud trogloditas in littore oceani:quq; magnetis genera a doctorib9 demõstrant᷑ q̃ colorꝶ ac uirtutũ sunt diuersaꝶ Aethyopicũ. Macedonicũ:Anthiochenũ:Alexandrinũ:& Asiaticũ. Sed summa laus apud antiquos est in

Magnete Aethyopico. Nomē ab inuētore sumpsit:hodiernis
tpibus in multis ac diuersis locis repit᷑. Aiunt piculosam esse
nauigationē cū cimbis ferratis in locis gn̄atiōis:qm̄ rōne ferri
ibi detinerent᷑ ꝙ ridiculū esse arbitror. Vt dixi uirtus eius est
stupēda ac admirabilis & si apud nos in usu nō foret menda/
cia q̄ narrant᷑ putaremus. In attrahēdo ferrū aīalē quasi uirtu
tem hr̄e uidetur:& nō solū in attrahēdo sed in imprimendo ei
uirtutē cū quadā symboleitate. Nā ferrū a magnete tactū ad
se alteꝝ trahit ac si magnes esset:uidet᷑ cū adamāte disceptare
nā cū adamas ei appropīquat᷑:ferrū nō attrahit. Alleū quoqꝫ
eius uirtutē alligat. Ex his nullā rationē reddere possumus:cū
ignota apud philosophos sit sed tm̄ a ꝓprietate occulta ꝓue/
nire aiunt. Tres repio esse spēs una q̄ tm̄ ferrū attrahit. Altera
quæ humanā carnē ad se trahit. Tertia uero q̄ Hymmō dicit᷑
ex una pte trahit ferrū:& ex altera fugat:& hæc tm̄ apud nos
existit:reliquas uero nō uidimus. Ferrū tali mō a se eiicit. Nā
tacto ferro ex una pte magnetis ex opposita eius pte appro/
pinquato fugat:ut expiētia docet de acu appenso filo. Pericu/
losa foret nauigatio ꝑ altū mare sine uirtute ac noticia huius
lapidis. Cū nauigātibus nauigationis sit index:quotiens tetris
nubibus ipsoꝝ Sidus index latuerit:nescirēt quo nauigarent.
Primi nauigantes ignorātes nauticā rotā:acū paleæ uel ligno
infigebāt per trāsuersum & in lance cū aqua ponebāt ut acus
nataret deinde circūducebāt lanci magnetē:acusqꝫ eū undiqꝫ
sequit᷑ quo subtracto quasi quodā naturali motu cuspis acus
uertit᷑ in directo sideris arctici poli. Modo ꝓcognito loco si/
deris motū suū dirigūt. Moderni cū ingeniosi sint ac inuētis
addere facile sit nauticā rotā fabricarūt. In qua nō tm̄ locū Po
li arctici/ueꝝ oēs cœli ptes ac uentos cernere pn̄t. In magnete
hoc mirabile est ꝙ inest ei uirtus omniū partiū cœli & scd̄m

partẽ corespódentẽ cœli:ipsa magnes tacto ferro facit acũ seu rotã nauticã uerti ad illã partẽ cœli:& hoc habet ab Alberto magno in libello de Magnete ac experientia multotiẽs uidi. Nõnulli sacrũ lapidẽ uocãt:& nõ solum hæc admirãda q̃ diximus. Sed plures uirtutes summus opifex ei tribuit. Nã gestatus spasmũ artethicũ:doloreq̃ curat. Hora partus in manu retentus ip̃m facilitat. Sumptus tritus cũ mulsa purgãdo soluit ydropisim. Eodẽq; mõ exhibitus uulneribus ex uenenato ferro illatis subuenit. Spleneticis sũptus cũ succo feniculi ꝓdest: ac inuncto capite alopitiã curat. Pondus unius danich cũ sæpo serpẽtis raahi & succo urticæ si datũ fuerit alicui ad potãdum amentẽ reddit & eũ ex gente/patria/habitatiõe ac regiõe sua fugat. Adulteratas quoq; uxores lapis hic reuelat. Nã si latenter capiti dormiẽtis uxoris fuerit in lecto suppositus:si casta est uxor:maritũ amplectit̃. Si uero adulterata erit:a lecto statim ꝓsilit dormiens quasi coacta horribili fetore. Gestatus aũt recõciliat uxores uiris ac uiros uxoribus. Timores ac suspitiones aufert. Gratiosum suasorẽ in sermonibus elegantẽq; facit. Hic ẽt si tritus fuerit & sup prunas ardẽtes p domus angulos aspsus:ut fumus eis euolat in altũ:ꝓtinus fugiẽt morantes in ea:quia uidebitur totã domũ corruere:hiq; ita a fantasmatibus terrent̃ ꝙ ex domo fugiunt relictis oĩbus:& hoc artificio latrones postmodũ eoꝝ bona dirripiunt ex cõmoditate fugæ dñoꝝ. Fert̃ a qbusdã ex hoc lapide parietes ac testudinẽ cuiusdã tẽpli dẽpto pauimẽto constructã fuisse:intra q̃d idolũ quoddã ferreũ põderis libraꝝ mille uirtute magnetis in aere suspẽsum erat. Cuius argumẽtũ hoc est ꝙ si multaꝝ acuũ crunæ ac cuspides huic lapidi cõfricatæ fuerint sola adiũctione unius ad alterã poterunt oẽs substentata prima dũtaxat in aere detineri. q̃tũ hic lapis ad magicas artes ualeat:& quot mi

Virtutes
calamite

rabilia facere possimus:dimitto:cũ alterius sit pscrutationis.
¶Magnasia siue magnosia ex nigro colore in cõmoditate ad uitrariam artem. Idem q Alabanticum.
¶Marchasitarũ spẽs multæ ac diuersæ sunt:uariãturq; scdm metallorũ diuersitatẽ. Nã alia aurea:alia argẽtea:alia cuprea: Alia uero ferrea:& in colore diuersificant scdm speciẽ metalli cuius est: Alchimistæ hoc bene sciũt:ab igne nõ liquefit:sed p se cõburit aliqui lapidẽ abesteni uocãt.i.luminis:Ideo qa in pdita uisione iuuamentũ præstat. Nõnulli dicunt uocatũ esse lapidem luminis ex ea q Calibe percusso ignem excutit & in apta materia ignem accendit.
¶Medeæ lapis ex inuẽtione medeæ ueneficæ nomẽ sumpsit. Habens nigrum colorem cum auratis uenis reddensq; saporẽ uini si in aqua teritur cum croceo colore.
¶Morion Cypricus ac Gallicus lapis est nigerrimi coloris cum multa transparentia aptus ad sepulchra.
¶Mitridax lapis est genitus in Persia qui percussus sole uariis coloribus micat.
¶Melites seu Melitites lapis est tunsus in aqua mellitũ reddit saporem:uariisq; ægritudinibus confert:ut a pluribus doctoribus habetur maxime a Plinio.

NItrũ inter lapides a doctoribus cõnumerat:licet nõ sit: ut ẽt de multis diximus:in colore salis ac pspicuus est: cuius uirtus dissoluẽdi ac attrahẽdi est. Artificiose ex salsedine terræ fit:ubi bestiæ ac hoĩes minxerunt. Q uãta sit uirtus in bellicis instrĩs:notissimũ est in ppellendo lapides. Nã cũ igne incendit rarefit:& dilatat uiolenter:unde oppositos & uentositatem phibentes lapides ppellunt. Ab antiquis nũq̃ cõpertum est:moderna solertia adinuenit:Ex tribus pportinabiliter iunctis unum quoddam cõpositum constituerũt:cui nulla

nis resistit:cũ omnia frangat ducat propellat ac destruat.

¶Nicolus bini coloris ex supficie flaua cũ parte inferiori nigra & interdũ totus niger lapis est. Putant aliqui ꝙ sit species Calcedonii. Dicũt ꝙ a Græco nomẽ sumpsit. Virtus eius gestantẽ est reddere uictoriosum ac gratum populo.

¶Nassomonites lapis est sanguinei coloris distinctus seu adumbratus nigris uenulis:in Syrtibus reperitur.

¶Nemessitis lapis est optimus quẽ de ara Nemesiæ deæ dicunt Athenienses eleuari.

¶Nose seu Nisus idem ꝙ Alabastrides.

ONix lapis est hñs colorẽ humanæ unguis:nã onix Græce Latinæ unguis. Trãsparẽs est & raro p se sola repit᷑. Variat᷑ eius spẽs ex uarietate coloꝝ cũ quo iungit᷑:& a loco in quo reperit᷑. Aliq dicunt duas eius spẽs esse:alii uero qnq;. Primã q̃ uera est diximus:Alterã dicũt esse nigerrimi coloris. Tertiã nigrã cum uenis seu zonis albis & hãc Arabia mittit. India uero dat:Onycẽ sub ruffum cũ uenis albis. Quinta est pmixta ex colore nigro ac sub ruffo. Aliqui dicũt ueꝝ onycẽ esse in colore Ametisti carbũculi ac Crisoleti q colores cũ albedine ac nigredine sunt permixti. Hic lapis in somno multa horrẽda repñtat:gestatus rixas ac lites cõmouet. Pueris saliuã auget:partũq; accelerat. Epilentici collo suspẽsus casum phibet. De Onyce hoc mirabile fertur:appositus oculo infirmo spõte sua ut sensata res oculum intrat eũq; undiq; circuit sine molestia:& si qd intus noxii inuenit:excutit. Humoresq; nocivos ac contrarios æquat.

¶Onicinus licet sit gũma ex arbore sui nois inter lapides annumerat᷑ & indurat᷑ eo mõ quo de succino dicet᷑. In colore albus pmixtus modico rubeo:suauẽ fragat odorẽ si sup pruna ponatur more suffumigii:faciẽ dealbat ac curat scabiem.

¶Opalus lapis mirabilis aſpectus eſt cũ ex multis ac diuerſis coloribus fulgẽtiũ gẽmarꝝ ſit cõpoſitus ut puta ex carbũculo. Ametiſto: Smaragdo ac multis aliis gẽmis cũ quadã uarietate æqualiter lucẽti uiſuq; mirabili. Solũ in India reperit̃: cuius magnitudo nõ excedit q̃titatẽ auelanæ magnæ: & in q̃to ꝑcio apud antiquos fuerit a Plinio habetur libro trigeſimo ſeptimo qui narrat æſtimatũ fuiſſe uiginti milibus ſextertiis. Cõtra oẽs oculorꝝ morbos eius uirtus eſt. Acuit & corroborat uiſum: nõ eſt incõueniens tot uirtutes attribuere cum tot lapidum naturæ: & coloris ſe oſtendat eſſe participem.

¶Obtalius ſiue obtalmius lapis eſt cuius color a doctoribus nõ ponit̃ licet aliq dicãt ex multis eſſe colorib9: Mirabilis eſt uirtutis in ꝑſeruando oculos a uariis ægritudinibus: geſtantis uiſum acuit: circũſtantiũ uero obnubilat: ut uidere non poſſint: ſi cũ folio lauri ac ſua præcantatione iunctus ſuerit & geſtetur caute ꝙ mirabile eſſet.

¶Orites lapis eſt cuius tres eſſe ſpẽs dicimus: Vnus niger rotondã figurã hñs. Hic tritus ac mixtus oleo roſaceo pfecte curat ferarꝝ uulnera ac peſtiferos morſus & illeſum geſtantẽ ſeruat inter cuncta ferarꝝ genera. Alter orites eſt uirẽs cõſperſus albis maculis: hic geſtatus reſiſtit aduerſis caſibus. Tertius tenuis ut ferri lamina nõ crebris guttis obſita. Appenſus non ſinit mulieres cõcipere. Si uero ꝑgnantes ſunt abortire facit.

¶Orſanus ex uiolaceo colore exiſtit ſua pulchritudine ac ꝑcio Romani Impatores in ſua corona impoſuerũt in tenebris lucet. Orſanus dicit̃ quia eo tpe unus tantũ erat repertus: ab Imperatoribus diligitur/eo ꝙ regales honores ſeruat.

¶Obſius ſiue Obſianus ex nigro tranſlucentiq; colore in ſimilitudine uitri lapis eſt cum æquatur ac tergitur umbras ac imagines reddit more ſpeculi & pro decore in parietibus ædi

ficioꝶ ponitur in Lybia/Germania/ac Italia inuenitur.

¶Oſtracites lapis eſt in ſimilitudine Teſtæ oſtreæ a qua no/men ſumpſit in uſu pumicis ad cutē leuigandam habetur:ſi/ſtere ſanguinē/uirtus eius eſt ſi in potu tribuatur. Melleq; tri/tus mamillaꝶ dolores compeſcit. pro mamillis mulierum

¶Ophites ex marmoꝶ genere eſt ut ſupra diximus ſerpenti/nas hn̄s maculas unde nomē uendicauit. Binæ ſunt eius ſpēs: Molle candidū ac nigricās durū quadā uiriditate aſpſum cro ceis maculis. Antiq ex hoc parietes ædificioꝶ ornabāt. Virtus eius eſt ſi collo ſuſpendat̃/ſedare capitis dolores ac opitulari p cuſſis ex ictibus ſerpentū. Albū uero freneticis ac lethargicis ſalutē reddere arbitramur:ex Germania habet̃ & cōficiūt ex ipſo uaſa potatoria. Aliqui ponūt Ophitē eſſe lapidē ex quo fiūt lebetes:tornat̃ ac ſecat̃ mollicie ſua & in belgica ꝓuincia cū ſerra faciūt tabulas ad domos tegēdas:Igne uero dureſcit.

¶Oſtratias lapis eſt in ſimilitudine iacincti ſed durior cuius duricies adamanti aſſimilatur.

¶Ophicardelon ex barbarica cognominatione nomen acci/pit. Niger eſt binas lineas albas intercludens.

¶Okitokius lapis eſt minor q̄ echitis:& ut ipſe interius reſo/nat:planus tactu/ac cito frangibilis. Virtus. Solutus cū ſucco herbæ okimæ & ſanguine okiteritis ac uno capite omidis pau loq; aquæ & repoſitus in uitreo uaſe poterit oſtentationē uir/tutis ſuæ facere. Nā ſi digitos quis intinxerit in hoc unguēto: tetigeritq; quātūcunq; fortiſſimum lignum/metallum/uel lapi dem ſtatim eum franget.

¶Onagari idem q; aſini lapis de eo ſupra narrauimus dicūt q; onager Græce Latinæ aſinus.

¶Ombria idem q; ceraunia de quo ſupra diximus.

¶Ornicus idem q; Saphirus.

¶Olea ex fuluo nigro uiridi ac candido colore lapis est.

PRassius ab herba sui nois ex quadã similitudine in colore nomẽ sumit. Dicũt Prassiũ esse domũ Smaragdi. In Aethyopia gigni tradũt apud Nilũ fluuiũ: Tres sunt eius species: una ut dixi est uiridis cum crassedine trãsparẽs nõ clara. Altera uiridis cõpressa sanguineis guttis. Tertia uiridis lineata albis cõnexis seu Calcedoniis notis/uirtutis nõ modicæ existit: Visũ cõfortat: ac oẽs uirtutes smaragdi hẽt: sed diminute.

¶Pãthera lapis est q ẽt Euãtus dicit᷑: hñs uarios colores mixtos in uno corpore ad similitudinẽ aĩalis sui nois: ex colo℞ uarietate nomẽ uendicauit: Habet tñ talis lapis in se quasdã nigras/rubeas/pallẽtes/uirides/roseas ac purpureas notas. In mædia regiõe repit᷑. Hunc qdẽ oriẽte Sole si inspexeris in oibus actibus illius diei uictor eris. Dicũt ẽt tot uarias hr̃e uirtutes quot lapidũ mixturã habet: nã qlibet lapis dat ei suã uirtutẽ.

¶Põtica gẽma est liuore plucida. Tres eius spẽs magis notas repio & Aponto nomẽ sumit cũ ibi repiat᷑ ac ẽt ex eius aquæ similitudinẽ: hñs cũ ipsa ceruleitate rubẽtes stellas: seu aspsa ẽ guttis sanguineis. Altera aureis stygmatibus micat. Tertia uero lineata longis lineis rubeis admixtis cũ ceruleo. Dicit᷑ p eũ interrogari ac fugari dæmonẽ & cogi ut petenti det respõsa.

¶Peantes seu Peantides ut nõnulli dicũt lapis est hñs sexum fœmineũ cũ certo tpe cõcipiat: ac sibi similẽ pariat: & licet ab aliqbus hoc scriptũ sit: mihi non placet: sed potius credo tales in errorẽ cecidisse ex antiquo℞ uerbis male intellectis. Cũ.n. dicant talẽ lapidẽ esse fœminei sexus nõ intelligũt q̃ lapis iste cõcipiat: sed ex sua uirtute p̃bẽdo mulierib9 cõcipiẽdi ac pariẽdi auxiliũ: q̃ ista℞ opinionũ uerior sit: cõsiderãti dimitto. Repitur ĩ Macedõia. Color hui9 lapidis ẽ ut aq̃ a frigore cõgelata.

¶Pirites Apir q̃ est ignis & a uulgo Focarius lapis appellat᷑

nā cū calibe pcutit̃ ignē emittit:Ab aliqbus uero dicit̃ Ype/ſtionus.i.Vulcanus. Vñ largo uocabulo oēs lapides mittentes ignē Pirites dici pñt.Marchaſita ēt ex ignis ꝓductione dicit̃ Pirites.Corallus quoq; ex intenſa rubedine ab aliqbus Pirites dicit̃.Verus pirites eſt q ex celeri ictu ignē ꝑbet fului coloris obtuſus nimis & ſpiſſus aſſidua maris pcuſſiōe expoliatus ad modū & incultus ut tegula. Diaſcorides aūt ponit eris colorē hr̃e q tritus ac digitis aſtrictus ſtringentis dextrā adurit. Inuenitur aūt ī multis locis.Ad multa medicinalia ualere dr̃:& maxime ī oculoꝝ ægritudib9 ac ī multis aliis ut a doctorib9 hr̃.

ℭPhrygius a ꝓuincia ſui noīs in qua primo reptus eſt nomē ſumpſit.In Cypro ēt repit̃.Cuius color pallidus ac mediocri/ter grauis ut gleba punica:qui ter calefactus uinoq; pfuſus rubeſcit & ad ringēdos pānos utilis exiſtit. In triplici ſpecie eſſe inuenimus:Vnā iam diximus.Altera ſimilis eſt æri uſto & eſt fex æris. Tertia licet non uera ſit quia artificialis eſt & fit ex pirite per calcinationē in fornace uſq;quo ſanguineū colorem acquirat:tamē in ſpecie Phrygii cōputatur.Striptica eſt uirtus eius & excreſcentes carnes in uulneribus æquat:Paſcentia ac maligna ulcera curat:oculorumq; fluores compeſcit.

ℭProphirites lapis eſt obtuſus ponderoſus ac duriſſimus ru/bei coloris diſtinctus uariis notulis albis quē ſuperius in capitulo Marmoꝝ diximus cum eius ſit ſpecies:in uſu ædificioꝝ apud antiquos multum erat.

ℭPodros excandentibus gemmis eſt qui candore ſuo princi/patum obtinet dempta margarita.

ℭPanconus Criſtallinū colorem habet:cuius magnitudo di/gitum non excedit ob longam habens figuram:differt tamen a criſtallo quia Angulis caret.

ℭPunicus binæ ſpecies huius lapidis ſunt ī inſulis Aeoliis re

perit̃:qui candidus eſt pfectior exiſtit ac põderoſus: Vis eius in medicinis multũ ualet. Nam uſtus lauatus ac exiccatus maxime oculis cõfert: Vlcera purgat:ac cicatrices replet: Ebrietatiq; reſiſtit ſi ante uini potum ſumatur.

Præconiſſus lapis in colore quaſi totus ſaphirinus obtuſus tamẽ & compreſſus Calcedonicis notis delectans oculos ex iocunditate ſui ornatus.

Pauonius lapis qui datus ĩ potu cum modico ſudore cogit in incendium amoris illius cuius eſt ſudor.

Pumex omnibus notus lapis eſt poroſus ac leuiſſimus & tener. Eſt autem plerũq; lapis alchimicus nõnũq̃ phyſicus:ſcriptoribus quoq; non inutilis.

Paragonius duplex eſt niger ac aureus nigro utunt̃ ad metallorum cognitionẽ ut ſciunt aurifices cũ in eo metalla ducunt.

Pheonicites lapis eſt in ſimilitudine ac colore glandis.

Philoginos idem quod criſites.

Quirinus ſiue quirus præſtigioſus lapis eſt inuentus in nido upupe. Virtus eius eſt ſi ſuper pectus dormientis quis poſuerit cogit ſcelera reuelare.

Quaidros idem quod uulturis de quo infra.

Radaim lapis eſt niger ac tranſlucens. Inuenit̃ in capite galli quãuis aliqui dicant in capite gatti maris ut ſupra diximus Capitulo Doriatides. Cum excidit̃ ſubito & ponitur ut formicæ carnẽ edant:conſumpta carne reperitur. Gratiã ac honores geſtanti præbet & ad imperandum iuuat.

RANIVS. RABRI. RAMI. Synonima idẽ quod Bolus Armenus ſcd̃m aliquos ſed a Bolo Armeno uidet̃ differre:cum ſubliuidus ſit color huius & in albũ uergat cũ luciditate. Põderoſus exiſtit uirtus huius ẽ ueneno reſiſtere ut bolus armenus.

Rubinus ſpecies eſt carbũculi ut diximus:nec ab eo differt

nisi q̃titate ac similis uirtutis eſt:cuius duæ ſunt ſpẽs. Vna de qua diximus:altera uero obſcurior ac quaſi nullius precii.

SAphirus lapis eſt colorẽ hñs flauũ aut celeſtẽ pſpicuum ad inſtar puriſſimi azurri & q̃to intenſior cũ flaueitate ac tranſparẽtia:tãto pfectior. At ille p̃cioſior exiſtit q pcuſſus ſole fulgorẽ quaſi ardentẽ emittit:& nũq̃ q̃tũcũq; imago mi/nima ſit in eo oſtẽdit᷑. Circa Syrtes Libycas repit᷑. Sed Indici meliores ſunt. Nõnulli gemmã gẽmarꝝ uenuſtate coloris rõne appellarũt:ſed aliq nõ a colore:ſed a uirtute hoc nomẽ uendi care aiunt. Corpus uegetat:colorẽq; bonũ p̃bet:libidinis ardo rem refrigerat:& caſtũ ac pudicũ reddit:ſudorẽq; nimiũ com peſcit. Oculorꝝ ſordes & frontis dolores tollit. Tortiones uen/tris cũ lacte potatus ſedat. Pacificũ amabilẽ piũ deuotũ geſtã/tem reddit:ac animã in bonis opibus firmat. Fraudes detegit. Terrores expellit. Ad artes quoq; magicas multũ deſeruit. Ne cromãtiæ quoq; opibus ſũmã p̃ſtare dr̃ efficatiã. Antraces ſolo tactu liberat. Tactis oculis ĩ uariolarꝝ aduẽtu illeſos cõſeruat.

¶ Smaragdorꝝ qdẽ plura ſunt genera. Sed Scythici inter oẽs principatũ obtinẽt. Adeo illorꝝ uiriditas eſt intenſa:ut nõ mõ ſubdita cuiq̃ lumini aut ſolaribus radiis nõ ebetet᷑:ſed potius oẽm uigorẽ ſupans uicinũ aerem uiriditate ſua inficiat:& ex hoc denoiant᷑. Nã omne intenſe uiride Smaragdus dici põt. Duodecim ſpẽs a lapidariis repio eſſe deſcriptas. Sed ut dixi/mus Scythici p̃cioſiores ac nobiliores reliqs ſunt Britãnii ſub ſequunt᷑. Aegyptii:Hermici:Perſici & q in mineris æris inue niuntur:Hi tñ oẽs trãſparẽtes ſed in denſitate uiriditatis diffe runt:Et adeo eſt delectabilis eorꝝ color ut fere nulla ſit gẽma oculis gratior refectio:Et cũ eſt æquata eius facies more ſpe/culi imagines reddit. Fertur Neronẽ Cæſarẽ Smaragdũ ha/buiſſe mire magnitudinis ĩ quo gladiatorꝝ pugnas ſpectabat.

Sunt reliq̄ eoꝶ species diuersoꝶ coloꝶ ac notulis uitiatę quæ cacosmaragdi appellant͛:quæ cū p̄dictis duodenariū numeꝶ cōplent. Sed tm̄ sex spēs supranoiatæ in p̄cio existūt:nec eoꝶ magnitudo est maxima sicut cacosmaragdoꝶ ut a Plinio ha/betur de obelisco qnquaginta cubitoꝶ in altitudine. In altitu/dine ex una quattuor cubitoꝶ ex altera duoꝶ in delubro Io/uis apud regē Babiloniæ ex quattuor smaragdis fuisse. Theo phrastus narrat uidisse Smaragdū q̄titatis cubitoꝶ quattuor. Fert͛ ēt Romæ fuisse pilā magnā in tēplo Herculis. Sed ut di ximus pfectoꝶ nō magna est q̄titas. Est aūt smaragdoꝶ for/ma ne eoꝶ uitia tegant͛ plana in superficie ut color æqualiter fulgeat ac imagines imprimant͛. Cōmodus est hic lapis illis q castitatē diligunt:cū coitū nō substineat in uirginis de flora/tione si gestet͛ frangit͛ ut Albertus refert. Lasciuiæ motus cō/pescit:substantiā auget. Dæmonicas illussiones ac tēpestates auertit. Emitriteū sanat. Placabilē deo ac hoibus reddit. Epilē siæ casibus obsistit Memoriā acuit:& uim dat rethoricis psua sionibus:ac cōmodus est eis quoꝶ sollicitudo est in futuroꝶ p̄ cognitionibus. Visum defatigatū ex intuitu restaurat:ac con/seruat. Venenosis morsibus & maxie canis rabidi/leprosis/cal/culosis/ac uenenatis/si tritus sumat͛ maximū remediū est.

¶ Succinū ex Gagatis specie ut ante diximus licet gūmi sit: pulchritudine sua ac antiquoꝶ usu inter gēmas annumerat͛. Est ergo flauus translucēs hn̄s in se quādā ceruleitatē cū cro/ceitate:& quātū apud antiquos in p̄cio fuerit:a Plinio habet͛. Fert͛ esse gūmi arboris sui nois hn̄tis pini similitudinē. Cōstat aūt nō esse gūmi populi ut ex fabula Phaetontis a poetis po/nitur. Eius inuētio in multis locis est ut in Dacia:Anglia:Bri tānia. Sed maxime habūdat iuxta littus oceani spectās aqui/lonē ex opposito Gessariæ insulæ ꝙ idem apud Theutonicos

Succinaria inſula. Denſatur gũmi hoc ſole/rigore: ac tpis diu/
turnitate. Sed cũ multotiens ex arboribus exit ſi qd extraneũ
inuenit: includit᷑ in gũmi. Et inde multotiẽs cernimus incluſa
eſſe aliqua parua aĩalia: feſtucas: & aliqñ deceptores mollifi/
cant Succinũ & includũt aliqd extraneũ. Cum in arboribus
hoc gũmi induratũ exiſtit: conquaſſatis arboribus ex uentorũ
flatu cũ ꝓpinquæ ſint mari in eo cadit: Ibiqꝫ magis indurat᷑:
ac ſplendidior efficit᷑: demũ maritimis tẽpeſtatibus in littora
ꝓpellit᷑: ac rætibus capit᷑. Et quẽadmodũ magnes ferrũ attra
hit ita & Succinũ paleas ſupcalefactum ex cõfricatione pãni.
Virtutes Succini eedẽ ſunt/ut Gagatis: ſed potẽtiora ac plura
iuuamẽta ei inſunt. Ex natura fluxũ uẽtris inhibet. Omnibus
gulæ ægritudinib9 remediũ efficax eſt: & ut has euitarẽt anti
qui ægritudines: Mulierib9 ac infantib9 monilia ex Succino
geſtare p̃cipiebant. Veneno quoqꝫ reſiſtit: ſi ſupra ſiniſtrã ma/
millã ſoporatæ uxoris poſitũ fuerit: ꝑpetrata mala cõfiteri fa/
ciet. Exhibitus urinã ꝓuocat: mẽſtrua accelerat: partũqꝫ facili
tat. Cõmotos dentes affirmat. Ex eius ſuffumigio uenenoſa fu
gantur: ſi detegere uolumus an mulier corrupta ſit per triduũ
in aqua mergatur eiqꝫ exhibeatur: nam ſi corrupta fuerit ſta/
tim eam mingere cogit.

¶ Sardius ſiue Sarda inter ardẽtes gẽmas annumerat᷑. Viliſ/
ſimus tñ in uſu apud antiquos frequẽtiſſimus. Eſt rubei colo
ris ſeu ſanguinei: obſcurior tñ & obtuſior Cornelio: ac ſi per
uietas ingrederet᷑ in rubeã terrã. Sexũ quoqꝫ hẽt quoad colo/
ris diſtinctionẽ. Cum apud Sardos primo inuẽtus ſit ab ipſis
nomẽ accepit. Quinqꝫ ex eo annumerant᷑ ſpecies. Omnes tñ
Babilonicus excedit. Indicus ſuccedit: demũ Arabicus: Aegy
ptius: & ultimo Cypricus. In plurib9 qdẽ locis ubi ſaxa exci/
duntur tãq̃ cor in medio exiſtens reperitur: ut in Paros inſula

Mares fœminis excitatius fulgẽt:nã fœminæ pinguiores sunt & crassius nitẽt. Onycẽ alligat nã eo pñte nocere nõ põt. Nõ sinit uidere timorosa in somno. Diuitias auget. Hylaritatẽ in/ducit. Ingeniũ acuit. Sãguineũ fluxũ cõpescit:ac inimicos superare facit:qdã putãt Sardiũ esse Corneliũ quod falsum est.
ℭSardonix siue Sardonius cõpositus lapis est ex Sardio & onyce plerũq; ẽt Calcedonio:nõnũq̃ uero distinctus tribus coloribus nigro. Calcedonio & Sardio & q̃to magis colores di/stincti sũt tãto Sardonix melior existit. Olim apud antiquos Romanos in p̃cio erat. Virtus eius est cõpescere lasciuos mo/tus. Hylarẽ ac amabilem reddere. In sigillis conficiendis optimus cum ceræ tenax non sit.
ℭSelenites. Sirites. Siderites. Synonyma eiusdẽ lapidis sũt. Lapis est quẽ qdã dicũt esse translucidũ in candido mellinoq; fulgore:cõtinentẽq; lunæ imaginẽ seu nebulosæ stellæ:rutilat in obscuro:& a loco inuẽtionis nomẽ sumpsit. Variæ huius lapidis species a doctoribus positæ sunt. Primã iã narrauimus. Aliã in capitulo Celonites diximus cum ex hac specie putent. Persici uero æmuli sunt in sua uiriditate iaspidis seruãtesq; tẽpora lunaris motus & tãq̃ damnis cœlestibus anxius crescẽte seu decrescẽte luna minuit̃ ac crescit color. Hic potentissimus est in recõciliatione amoris. Toto quoq; tẽpore crescẽtis lunæ pthisicos iuuat. Decrescẽte uero miros effectus exhibet:nã eue/niẽtia p̃dicere facit. In ore ĩmisso loto pri9 aq̃ futura negocia cogitant̃ fieri debeãt an nõ. Si fieri debẽt adeo ĩ mẽte figunt̃: q̄ obliuisci nõ possumus. Si uero nõ:a corde cito euanescunt.
ℭSamius lapis est dictus ab insula sui nois ab inuẽtione prima ex quo artifices aurũ tergũt est albus grauis ac frãgibilis. Virtus eius est uertiginẽ ac mentis alienationẽ sedare. Si uero potu sumatur/abortum ꝓhibet:si in sinistra geratur ad anti/

quas oculorum lachrymas sistendas ac etiam ad alias ipsorum ægritudines iuuat: si cum lacte teratur ac oculis imponatur.

¶ Smirillus lima ac serpens est omniũ rerum dempto adamãte omnia consumit ac corodit. Est lapis ferruginei coloris ac durissimus in multis ac diuersis locis inuenitur. Ad secandos ac æquandos lapides & ad arma tergenda in usu existit.

¶ Syrius Asyria dictus lapis est: nã dum integer est aquis nõ mergit': Cõminutus uero fũdũ petit. Huius effectus cã est cũ in se ĩclusum aerẽ retineat: aeris leuitate natat: fractoq; lapide euanescit aer: & inde submergit' remanẽte tm̃ lapidis grauitate.

¶ Solis gẽma cãdentis coloris ẽ hñs similitudinẽ berilli & cũ subiicit' solarib9 radiis ĩ orbẽ fulgẽtes spargit radios: & ob hoc nomẽ traxit: lapis ẽ miræ uirtutis cõtra potũ læthiferi ueneni.

¶ Sagada siue sadda coloris prasssii lapis ẽ cui tãta circa rates affectio ut ex ꝓfũdo maris sursũ se iaculet': & rati tenaciter adhereat: ut nisi ab rasa pte ligni cui adherẽt uix ab ea possit euelli.

¶ Sandastros siue Sadalius igneæ claritatis aureis quasi guttis aspersus: lapis est q̃ stellæ uident': & q̃to magis stellatus seu guttarum numerum maiorẽ cõtinet: q̃ intus micant: tanto ꝓciosior habet'. Annumeratus est in numero ardentiũ gẽmarum. Nomẽ uero a loco primæ inuentionis sumpsit. Arabia quoq; gignit in Caldæorum cerimoniis in usu habet'. Mas ac fœmina ex eis datur & co lore dignoscit'. Nam blandior fœminis est flamma Masculis uero fuluior ac austerior.

¶ Sarcofagus lapis ex quo antiq monumẽta cõstruebãt & ex effectu nomẽ sũpsit. Nã Sarcos græce arcã sonat fagos comedere unde Sarcofagus arca deuorãs corpora. Nã humanũ corpus intus locatũ deuorat dẽptis dẽtib9 in q̃dragĩta dieb9 adeo ꝙ nihil apparet. Post modũ nõ tm̃ ex illo lapide cõstructa uerum oĩa monumẽta lapidea Sarcofaga uocata sunt uiuente quoq;

homine ſi hic lapis carni alligetur: uim habet corrodendi eã.

¶ Siſinus cineritius in colore nõ durus lapis eſt ad coquinariam artem cõmodus ex quo lebetes fiunt: perunctus oleo in igne dureſcit & denigratur.

¶ Siderites lapis nõ diſſimilis a colore ferri uirtus eius ſi quo modo in maleficiis inferatur: diſcordias excitat.

¶ Struxites lapis cõtentus modico decore. Virtute uero non modica: nam tritus & latenter datus in cibo cũ Satyrione magnam uirgæ dat tenſionem ſuſpenſus collo digeſtionem bonã facit: at coeundi deſiderium.

¶ Samothratia lapis eſt nigri coloris ac leuis in ſimilitudine ligni uſti ab inſula ſui nõis dicta eſt. Repit̃ ẽt in mõtibus nr̃is inter Fanũ & Piſaurũ ſub catigliani mõte: nã ſub mõte eſt uena nigra in qua hi lapides cõtinent̃ & cũ in igne ponunt̃ odorẽ aſpalti reddũt in paſſionib9 matricis eius ſuffumigiũ ualet.

¶ Spinella ex ardẽtibus gẽmis eſt ut in capitulo Carbunculi diximus cuius color eſt aptior ac clarior colore rubini: ſed uirtute ſimilis eſt ei & a quibuſdam dicitur Rubith.

¶ Sangineus lapis idem ꝙ Ematites.

¶ Senochitem idem ꝙ Galatides.

¶ Spongius lapis idem ꝙ Cyſteolithos.

¶ Sedeneg idem ꝙ Ematites.

¶ Sirites idem ꝙ Saphirus.

¶ Specularis lapis idem ꝙ Phengites.

¶ Sanctus lapis idem ꝙ Saphirus.

¶ Sarda idem ꝙ Sardius.

¶ Sinodontides idem ꝙ Coruina.

TOPATIVS Siue Topaſion exurẽtiũ cũ glaucedine gẽmarũ ſplendidiſſimus ac ægregius lapis eſt: Cuius binæ ſunt ſpẽs. Vna flaui coloris ad aureũ uergẽs cũ aliqua uiridi

tāte hæc oriētalis est & limā cōtēnit ac reliqs pciosior. Altera uero occidētalis antedicto uiridior hñs remissum colorē auri usuq; cōsumit̃ & a lima patit̃ uiliorq; existit & hæc spēs aliq putāt q sit Crysopteron. Inuentio huius lapidis primo fuit in insula Arabicæ Chitis dicta. Nā cū Trogloditæ pdones huc pulsi a tēpestate maris uictu carerēt dū herbas ac radices pro uictu effoderēt: hūc lapidē inuenerūt & ab ipsa inqsitione uē dicauit nomē nan Topasion lingua Arabica idem q inqsitio. Plinius uero his cōtrariat̃ de impositiōe nois. Refert q primo inuētus est in insula rubri maris distāte a littore p trecēta sta/ dia cū naturaliter pcliuis sit & uaporibus semp caliginosa: a nauigātibus q̃rit̃: cū uisione careāt: & sic ab hac inqsitiōe To pazin nomē sumpsit. Fertur Ptolomeū Philadelphū habuisse Topatiū triū cubitoꝝ. Dicūt feruētes undas cito tepescere si iactus ī eis Topatius fuerit & ex hac tepescētia dicūt lasciuos motus frenari noxios ac freneticos motus sanat. Emoroidas mūdat. Lunaticā passionē curat: ac auertit. Diuitias auget. Irā ac tristitiā sedat. Subitaneāq; auertit mortē: sanguis a uulnere fluēs strigit̃ si sup alliget̃: & gestātē pricipū grām acqrer̃ facit.

¶ Turchion siue Turquesia lapis flauus in albū uergens ac si lac ptrāsiret in flauū colorē uisui tñ placidissimus a regiōe no mē uēdicauit. Est.n. uulgaris opinio eqtātibus utilē esse ut q̃/ diu secū habuerit eqtās: equus eius nūq̃ sessorē fatigat illesūq; equitantē a casu reddit. Aspectu uisum corroborat: ab extrin secis ac nociuis casibus gestantem tueri dicunt.

¶ Trachius lapis est cuius binæ sunt species: Niger sonorus & alter quasi uiridis non translucens.

¶ Thirsitis corallo similis ē ferūt si ī potu sumat̃ sōnū īducer̃.

¶ Talc Alchimicus lapis est: lucidus: laminosus in colore ar/ genti & ex eo per sublimationem fit uenenum pessimum.

Tartis lapis in colore pulcherrimus pauoni similis est generosus ac uisu gratissimus non minus uirtute q̃ aspectu.

Tegolitus idem q̃ Cogolites.

Trapendanus species Piritis.

Telitos idem q̃ Tegolitus.

Varach irrepibilis lapis ē apud nos uirtutē hn̄s cōpescē di oēm fluxū loco cui9 medici ponūt dracōis sāguinē.

Vernix siue Armenicus lapis est cuius uirtus dicitur præstare iuuamentū Melancolicis/Spleneticis: Epaticis/& ad Cardiacam quoq; passionem subuenit.

Vcientana Italica nomē a loco sumēs. Reperit̃ etiā in multis aliis locis & ab his cognomen sumit. Niger lapis est cū lineis ac notulis candentibus.

Vulturis lapis ab aue sui noīs dict9 ē capite repēte abscisso in cerebro repit̃. Gestātib9 corpis sanitatē īducit. Mulieribus uero ubera lacte replet: Petita ab īpetrātib9 ī effectū deducit.

Virites idem q̃ Pirites.

Vatrachius idem q̃ Ranius.

Vnio idem q̃ Margarita.

XIPHINOS Idem q̃ Saphirus.

YECTIOS Lapis sāguineū colorē hn̄s durus ac obscur9 & ī usu parāgoni ad metalla discernēda ab aliqb9 habet̃.

Ydrinus & ab aliqbus serpētinus dicitur Reumatizātibus cōpatit̃ & ab omni nimia humiditate humanū corpus curat. Hydropicoꝝ corpora ad pristinū statū reducunt̃: si p tres horas cū eo in sole steterint: nam fetentissimā aquā per sudorem emittent. Dicūt caute utendū esse qm̄ nō solū extraneā humiditatē uerū etiā naturalem & cōplantatā ex naturali humido extrahit uenenosos uermes fugat ac coꝝ morsibus remedium

præstat. Sumptũ uero dicunt lapidem uesicæ frangere.
¶ Ysoberillus species berilli.
ZVMEMELLAZVLI Siue Zemech. Latinæ uero lapis lazuli. Color huius lapidis flauus in colore cœli cũ in maxia serenitate existit nõ trãsparẽs: aureisq; crepusculis nitet: ac ignẽ substinet: & a sua pulchritudine cœlestis lapis siue stellatus lapis dicit᷑: ꝑparatus ut medici ponũt melãcolicas curat ægritudies. Ex eo quoq; fit color uocat⁹ azurrũ ultramarinũ.
¶ Zirites similitudinẽ coloris uitri habet. Ferunt sanguinem sistere si collo appensus est ac mentis alienationem.
¶ Ziazaa a loco nomen sumpsit ex albo nigro multis aliisq; coloribus simul ꝑmixtis adeo ꝙ nullus in sinceritate sua ꝑmanet: litigiosũ gestãtẽ efficit ac terribilia in somno uidere facit.
¶ Zmilaces seu Zmilãthis marmorei coloris cũ glauco lapis est: iuenit᷑ in Euphrate ĩ medio hñs q̃si pupillã glauci coloris.
¶ Zoronysios ĩ Indo flumie ferũt inueniri Magoꝝ gẽmã eẽ narrãt: Et sic finẽ huic Secũdo libro imponimus. Laus Deo.

TERTIVS LIBER.

¶ Capitulum Primũ de sculpturis lapidũ & quomodo scientia eaꝝ difficilis est: sed tantum antiquis est standum.

REM Mihi arduã ac difficilẽ Princeps Illustrissime in hac ultima ꝑte nr̃i libelli sumpsi: nec a multis ꝑtractatã ob maximã ei⁹ difficultatẽ cũ supius dñationi tuæ pollicitus sim uelle de sculpturis lapidũ ab ãtiqs factis ꝑtractare. Et licet Alberti magni dicta parũp me ꝑterreãt dicẽtis. Antiquoꝝ.n. sapiẽtũ sculpturã de sigillis lapidum pauci sciuẽt: nec sciri pñt nisi simul astronomicæ/magicæ/ac necromãticæ sciantur sciẽtiæ. Sed cũ hæ sciẽtiæ his tpibus ac elapsis p multos annos in paucis extite/

rint:Ideo de tali materia pauca repiunť. Et cũ dictum iã diu diuulgatũ Cõmentatoris Scđo cœli & mũdi in mentẽ ueniat dicentis. Melius est modicũ scire de rebus nobilibus q̃ multũ de uilioribus. Ac ẽt dictũ philosophi ꝙ melius est aliqd scire q̃ oĩa ignorarẽ:& licet his sciẽtiis nõ sũmope uacauerim:cũ tñ ab aliqbus doctoribus tã antiquis q̃ modernis sparsim inuene rim aliqd:decreui in simul iungere ne tot nobiles res pereãt: ac a modernis oĩa cognita fuisse appareat:Et hæc oĩa ad glo/riã & gratiã excellentiæ tuæ:cui me unice cõmendo & dedo.

¶Capitulum secundum in quo declaratur qui fuerunt primi sculptores & quomodo ars successit & qui hodiernis tempori bus optimi sculptores ac Pictores existunt.

THetel summus ac uetustissimus doctor in libello suo de natura reꝝ. Primos sculptores ponit fuisse Israeliticos dũ essent in deserto q peritissimi astronomicæ/ magicæ/ac ne/cromãticæ sciẽtiæ nec minus in sculpturæ arte:lapides signa/runt:quoꝝ peritia nõ solũ in dictis sciẽtiis ueꝝ in oib9 sũma extitit:& tã suæ sculpturæ subtilis acuminis cõprobantur:ꝙ nullus ex posteris huiusmodi opis imitationẽ audeat attẽpta/re.Et ut dictũ est cũ summi in omni sciẽtia extiterint:nõ du/biũ est naturã seu lapidũ scientiã nõ ignorasse:unde figuras si ue imagines cũ cõuenientibus cõstellationibus ac cũ cõsimili natura lapidũ:i ipsis lapidib9 sculpserũt:ut simboleitatis rõne uirtutes imaginũ essent efficatiores. Magna fides adhibẽda est uerbis Thebit:qui ait imagines ac sculpturæ in lapidibus ab antiquis nõ ad decorẽ factæ fuerũt:cũ multæ res extraneæ in incultis lapidibus sculptæ reperiant:sed credendũ est ꝙ lapi/des ex tali figura tũc sculpta uirtutẽ recipiãt ex cœli influen/tia:q̃ uirtus ex situ cœli planetarũq; aspectu ac situ eoꝝ mul/tisq; aliis reqsitis ut a doctorib9 habeť tpe quo lapis figurať:

infundit̃:& ſic in eo retinet̃:ex uſu uero eoꝝ ut recipiat̃ illa cœleſtis uirtus ĩ nobis uiget.Poſt uero Iſraeliticos optimi ſcul ptores Romanoꝝ tpe extiterũt nõ imbuti neceſſariis ſciẽtiis ad hoc ut uirtus illa cœleſtis in ſculpturis ineſſet:ut primi fece runt:ſed tm̃ uolũtariæ impatoꝝ regũ ac diuerſaꝝ reꝝ imagi- nes ſculpſerũt ut a Plinio libro trigeſimoſeptimo habet̃ de Pir gotele q imaginẽ Alexãdri magni adeo optime ſculpſit ut ue- tuerit ſe ab alio ſculpi.Poſt Apolonides ac Croius ĩ gloria flo ruerũt:qui diui Auguſti imaginẽ ſimilẽ expreſſerũt. Vanum ac tedioſum foret mi princeps Illuſtriſſime tot ſculptoꝝ noīa enarrare/qui Romanoꝝ tpe claruerũt nõ in ſculptura Iſraeli- ticis inferiores.Sed qd de ſculptorib9 nr̃i tpis dicã:quos ante dictis poſtponẽdos eẽ nõ arbitror:cũ eoꝝ opa p Italiã undiq; uagent̃:nec ab antiquis dignoſcant̃. Claret Romæ hodiernis tpibus Ioãnes Maria Mãtuanus. Venetiis Franciſcus Nichi- nus Ferrariẽſis. Ianuæ Iacobus aliter Tagliacarne. Mediola- ni Leonardus Mediolanẽſis. Qui adeo accurate ac laute effi- gies in lapidibus imprimũt:ꝙ nihil addi aut minui põt:unũ apud modernos repio de quo apud antiquos nulla extat me- moria de inciſoribus ſeu ſculptoribus in argento:q̃ ſculptura niellũ appellat̃. Viꝝ cognoſco in hoc celeberrimũ ac ſummũ noīe Frãciſcũ Bononiẽſem aliter fraza q adeo in tã paruo or- biculo ſeu argẽti lamina tot hoīes tot aīalia tot montes arbo- res caſtra ac tot diuerſa rõne ſituq; poſita figurat ſeu incidit ꝙ dictu ac uiſu mirabile apparet:Adeo ꝙ non ſolũ in his Italia nr̃a illuſtrata eſt ueꝝ in omni genere reꝝ. Nã in pictoria arte qs p̄ſtantior Petro Burgẽſi:Melozoq; Ferrarienſi qui pingẽdi regulas Geometricis Arithmetricis ac pſpectiuis regulis miro ordine induſtria ac doctrina inſtituerũt:ut ex eoꝝ opibus pa tet:nec ẽt hoc ab antiqs tã ãple ptractatũ fuit. Pẽnicillo quoq;

quis p̄stantior Ioanne Bellino Veneto ac Petro Perusino qui adeo hoīum imagines aīaliũ quoq; ac reꝝ oīum pingũt: ut so lo ſpiritu carere uideãt͛. Inter antiquos celeberrimus fuit zeu/ ſis q uuas pinxit ad quas aues uolauerũt: q ſuas picturas do/ nare inſtituit cũ eas nullo ſatis cõdigno p̄cio pmutari poſſe ar bitraret͛. Fuere & ꝓtogenes & apelles q ꝓprias imagies ac re rũ formas pixerũt. Et cũ ad inuicẽ certaſſent: exiles ac tenuiſ ſimas lineas ſupra ſe eqtantes penicillo traxerũt: q̄ ex exilitate ſua quaſi iuiſibiles erãt. Fulgura quoq; ac tonitrua & res quæ pingi nõ p̄nt ſũma arte ac induſtria pinxerũt. Nõ minori lau de ac admiratiõe Italia nr̄a uir͛ celeberrimũ hẽt: q ob eius ex cellentiã inaurati militis ordine anumeratus eſt Andreã Pata uinũ cognominatũ Mãtegnã q oẽs regulas ac pingẽdi rõnes poſteris aperuit: & nõ ſolũ penicillo oẽs excedit: uer͛ ẽt arre/ pto calamo ſeu carbone extincto in ictu oculi hoīum ætatũ ac diuerſoꝝ aīalium ueras imagies ac effigies: diuerſarũq; na tionũ habitus/ mores/ ac geſta figurat: ut quaſi ſe mouere ui/ deant͛. Hũc nõ ſolũ modernis ſed antiqs p̄ferendũ eſſe cenſeo. Et maxime Panſio ſycionico qui ex enelauſtro ſolum ꝓprias imagines figurabat. Ac ẽt apelli qui cũ ad regiã cænã inuita/ tus foret. Interrogatus a rege a quo inuitatus fuiſſet. Ignora/ to noīe ex īprouiſo arrepto carbone ex foculari inuitãtis ima ginẽ pinxit: & ex inchoato rex agnouit. Quot pulchra opera ipſius andree penicillo facta apparent Paduæ Romæ/ Man/ tuæ/ ac in pluribus Italiæ locis. Ex quibus ipſius excelentiam propriis oculis cernere poſſumus.

¶ Capitulum tertium in oſtenſione quæ ſint imagines produ ctæ a natura & quæ non: & quæ uirtutem habent.

LOngũ ſermonẽ deduximus de dignitate ſculptoriæ ar/ tis: Nunc ad rem noſtrã redeamus diuiſionẽ ſumentes.

Alberti magni loco pallegato:dicamusq; quod imagines a natura in lapidibus tripliciter accidere pnt.Primo mō & hoc dupliciter. Vno mō cū ꝓpriū lapidis ex sui natura sit esse ex diuersis coloribus ac lineis & ex cōmixtione colorꝝ seu lineaꝝ ad inuicē cōcurrētiū:ex qbus uariæ ac diuersæ imagines causant;ut in marmoribus achatibus ac in multis aliis lapidibus diuersoꝝ coloꝝ:fert q Pirrhus Rex achatem habuit a natura ꝓductū in quo figuratæ erāt nouē musæ cū Apolline pulsante lirā. Achatē quoq; uidi in quo septē ueluti arbores in planitie apparebāt. Aliter hoc primo mō imagines in lapidibus formant cū ex inusitato colore sup addito lapidi figuræ seu imagines causant :ut ab Alberto fert de lapide situato Coloniæ ī capella triū regū in quo bina candidissima capita sup se equitantia:lineis tn̄ distincta sunt:in quoꝝ frōte nigerimus serpēs eleuat. Adest ēt Aethyopis figura onycea ueste florib9ornata. Plinius quoq; refert imaginē Sileni esse reptā insectiōe marmoris:nō ne in tabulis sectis ex colūna diuersoꝝ coloꝝ ī quadam porta dn̄ationis tuæ Pisauri uariæ res apparēt. Multi admirant ex hoc & pro impossibili tenēt:cū oculis ꝓpriis nō uiderint. Sed q dictis philosophicis imbuti sunt hæc & maiora credūt:ut Albertus magnus sup scđo physicoꝝ recitat ac etiā in libello de Secretis mulieꝝ quarto capitulo scđi Tractatus: Hēricus quoq; de Saxonia in cōmēto dicti tractatus ac multi alii philosophi narrāt ac demōstrāt q interdū tāta est uis specialis cōstellationis in ꝓducēdo seu informādo aliqua ut nō solum in ꝓpria specie;sed in diuersa ꝓducant ;q̄ impossibilia apparent;ut ex dictis philosophoꝝ apparet de hoc ipsi tn̄ nō admirant :cū cām intelligant:nā admiratio ex ignorātia ꝓcedit. Dicūt.n.q īterdū tāta est uis influxus cœli ex planetaꝝ aspectu constellationū ac situ ipsoꝝ q nō solū ex humano semine

hominũ effigies ꝑducunt̃: sed bruta ac ꝑtes brutoꝝ multotiẽs cõcreant̃. Et sicut hoc inaĩatis euenit ita & in lapidibus ac in aliis inaĩatis accidere põt. Nõ ne ridiculũ foret apud intelligẽ tes credere Satyros Centauros & similia mõstra fore ꝑducta ex cõmixtione uenerei actus brutalis cũ humano: nõ ne mul/ totiẽs uidimus exislieꝝ partu mõstra fuisse ꝑducta nec cre dendũ est: ac absurdũ foret: talia aĩalia dicere: cũ mulierib9 cõ cubuisse: sed ut diximus hæc & maiora ex influxu eueniunt. Secũdo mõ lapides sculpti a natura uident̃: cũ portio alicu/ ius lapidis adhereat suꝑ suꝑficiẽ alterius lapidis: seu ex eodẽ la pide aliq̃ ꝑtes minuant̃ ex qua additiõe seu minutione aliqua imago causat̃ ut arte fit in chamainis & sic sc̃dm hunc modũ pñt esse lapides sculpti a natura ac arte. Sed primo mõ tm̃ a natura & nullo pacto ab arte. Tertio uero mõ ut in proposito nr̃o est tm̃ lapides sculpti inueniunt̃ ab arte & nõ a natura cũ pars lapidis cũ instr̃o aliquo sit abrasa seu incisa: & in ipso la/ pide ꝑducta sit aliqua imago. Quaꝝ imaginũ aliq̃ uolũtariæ aliq̃ rõne sculptæ fuerũt: ut in principio huius tertii diximus: quæ uoluntariæ ac rõne carẽtes sculptæ sunt: & ex sculptura nullius efficatiæ sunt: sed tm̃ uirtutẽ lapidis hñt: Et hæ ut plu rimũ sculptæ fuerunt tpe Romanoꝝ ac nr̃o. Quæ uero scul/ ptæ sunt ut in nobis aliqd ĩprimãt tã rõne lapidis q̃ sculpturæ sunt: q̃ Israeliticoꝝ tpe sculptæ fuerũt ut diximus. Hi imbuti omni sciẽtia eas sculpserũt: ac sculpi etiã pñt hodiernis tpibus aperitis uiris: & forsam Romanoꝝ tpe aliquæ sculptæ fuerũt de quibus inferius uirtutes ostendã: ac quomodo mediãte tali figura astra in nobis influant: & an talis uirtus impressa in la pide mediante figura perduret æterno æuo.

¶ Capitulum quartum in probatione φ uirtus figuræ scul/ ptæ in lapidibus uirtutem particularem lapidis dearticulat: &

ꝙ eius effectus ex æuo non totaliter deperditur.

LIcet a materia nr̃a aliqualiter digressi simus pro maiori subsequẽtiũ de claratione hæc pauca adhuc dicẽda esse arbitror licet ẽt pro pte ante dixerimus. Nil materiale a natura ꝑducit᷑: qn hẽat ꝓpriã speciẽ & influxibus subiiciat᷑: ut in principio scđi huius diximus: ac ab oĩbus philosophis habet᷑: Sed cũ lapides materiales sint a materia uirtutẽ hñt ac etiã a forma specifica cũ hæ sint de rõne mixti: & ultra hoc nõ absoluuntur ab influxu sydeꝝ cũ in inferiorẽ mũdũ semp influãt. Cũ uero sculpunt᷑ lapides apitis rõne/sub aliquo influxu: aliã uirtutẽ cœlestem acqrũt: ut ita dicã ac si ab ipsa sculptura animarent᷑. Et uirtus lapidis tunc ducit᷑ ab ipsa sculpta impressa ad unũ aut ad plures effectus particulares. Q uẽadmodũ similitudinarie dicimus hoĩs uoluntatẽ esse liberã & aliqñ duci rõne ad determinatã ac rõnabilẽ rẽ agẽdã ad quã dẽpta rõne nõ duceret᷑ Pariformiter dicimus lapidis uirtutẽ esse coartatã ad determinatũ effectũ seu uirtutẽ ad quã forsan ante sculpturã nõ erat. Et si cõsimilis effectus quẽ intẽdimus a figura sculpta ꝑducere: prius esset in lapide rõne suæ essentiæ. Tũc simboleitatis rõne magis fortificaret᷑ ac efficatior esset ex geminata uirtute. Et ut ea q̃ diximus magis ĩnotescãt ex exẽplo deducamus q̃uis exẽplũ totaliter simile nõ sit ut est de mẽte Aristotelis dicẽtis. Exẽpla. n. ponimus nõ ꝙ ita sint: sed ut sentiãt adiscẽtes: tñ aliquã habẽt similitudinẽ dicimus in hoĩe duo esse: uoluntatẽ & essentiã: uoluntas qdẽ cũ ab aĩa depẽdeat mere libera est: nec ulli subiacet. Essentia. i. esse corporeũ cũ ex elemẽtis fit syderibꝰ subiacet. Rõnalis ergo uolũtas ducta ab aĩa ẽ q̃ facit hoĩ aliqd bonũ opari & tũc talis opatio nõ subiacet syderibꝰ: q̃uis mediãte corpe fiat: ĩmo aĩa potẽtiã corpis dearticulat q̃uis corpus p aliquẽ influxũ cõtrariũ agere deberet. Et

hoc est q dicit Ptolomeus Sapiēs dn̄abit astris. Si uero uolū
tās ab eē corporeo depēdeat sine rōne ac discursu animæ: dici
mus tūc hoiem i fluxui subiacere. Et ex hoc Plato posuit pue
ros duci ab itelligētia nō errāte cū rōne ac discursu careāt. Nā
qcqd agunt solū ab influxu syderꝝ dicunt agere: cū in corpus
uim hēant & aīa a corpe inclinet ad actionē. Similitudinarie
eā q i exēplo dicta sūt in lapidibus deducamus. Nā eē lapidis
corporeū ab elemētis est ut in primo hui9 diximus. Syderib9
ergo subiacet ac ab eis aliquā uirtutē acqrit: Alia uero uirtus
s eis inest ex specifica ac indiuiduali eius forma q nūq ab ipso
lapide sepat nisi destructo lapide: q plures uirtutes dat uni la-
pidi scdm eē cōplexionale ipsius lapidis: & sic plures uirtutes
in uno lapide esse pnt: sicut & plures uoluntates esse possunt
in uno homine scdm diuersas rōnes occurrētes in anima ipsius
hominis. Sic & in lapidibus ex sculptura ratione facta uirtus
lapidis dearticulat ad particularē effectū magis: ut clare ha-
betur ab his q de sculpturis scripserūt: Et quotiēs uirtus lapi-
dis cū sculptura rōne facta cōsimilis erit tūc potētior ac effica
tior erit: ut ex phisicis habet. Vnde cōcludamus lapides scul-
ptos potētiores esse i aliqua particulari uirtute q nō sculptos.
Et licet Albertus magnus scdo mineraliū dicat q uirtus scul-
ptaꝝ imaginū in lapidibus nō æterno æuo pduret sed termi-
netur in certo periodo: Et hæc auctoritas tanti uiri quasi pro
indubitata cōclusione ab oibus habeat: nō tn̄ dicta alioꝝ do-
ctoꝝ sperneda sunt & maxime Salomonis in libello pciosoꝝ
lapidū: Cuius uerba hæc sunt. Nisi lapis fractus fuerit aut fi-
gura deleta totaliter uirtus nō dēpdit. Nec mihi incōgruū eē
uidet: nec erubescimus dicere ea q rōnibus ac auctoritatibus
substētari pnt. Videlicet q uirtus figuræ sculptæ in lapide nū
quā totaliter depdit seu determinat ad certū periodū: Et pro

fundamēto ad substentādā hāc opinionē dico q̄ esse specificū alicuius indiuidui a quo uirtus depēdet non remouetᵉ ab ipso indiuiduo nisi ipso corrupto nō sane mētis esset q talia nega/ret. Tūc ultra dico q̄ sculpturæ ut effectū habeāt fiunt p ele/ctiones hoc est elligimus talē horā in qua uiget influxus alicu ius astri sub quo intēdimus figurare lapidē:& sic p electionē influxus in lapide infunditᵉ:& pmanet in lapide durante tali figura. Si ergo talis uirtus figuræ deficeret sequeretur dicta Halii Zachis:Guidi Bonatti ac oīum astronomoꝝ uana esse cū p electiones instruāt uirtutes stellaꝝ ac planetaꝝ in rebus pmanere. Et maxime hoc colligitᵉ a Ptolomeo ī scdo capitulo quadripartiti:ubi dicit q̄ uirtus alicuius rei in principio infu sa durat in re q̄ diu res illa pdurat. Cōcludamus ergo ex dictis hoꝝ doctoꝝ quod nec uirtus specifica nec uirtus figuræ scul/ptæ a lapide sepatᵉ nisi facto lapide ac deleta figura q̄ pbādū erat. Et si dicta ipsius Salomonis bene consideremus:uult ac nos tenere debemus q̄ uirtus imaginū sculptaꝝ in lapidibus aliqn̄ remittitur. Sed nō totaliter deperditᵉ:cuius remissionis per plures causas assignare possumus:quas breuitatis causa re linquimus:ut ab astrologis manifeste apparet.

¶ Capitulum quintū quo ī imaginibus uirtutes dicantᵉ uni/uersales & quō particulares seu significatiuæ uirtutū lapidū.

Pertractatis his q ad uniuersalē doctrinā imaginū in la/pidibus cōgrua erāt. Nūc sermonē nostrū ad ea q ma/gis particularia sunt sermonē uertamus:sumētesq; diuisiones dicētes imagines rōne in lapidibus sculptas aut uniuersales eē aut particulares aut significatiuas uirtutū lapidum. Voco.n. uniuersales imagines q̄ in quocūq; lapide sculptæ reperiuntᵉ ꝓpriā uirtutē suā retinēt ut sunt Zodiaci signa. Nā Aries cū Igneū signū sit ī quocūq; lapide sculptus fuerit caliditatē in/

ducit. Veꝝ eſt ꝙ ſua caliditas augeť ac minuiť ſcd̄m lapidis uirtuté ut ante dictũ eſt. Particulares uero imagines eſſe dici/mus ut planetaꝝ ac cõſtellationũ cœli. His magicas imagines addere poſſumus cũ hoꝝ oĩum uirtutes ad particularẽ ſeu de terminatũ effectũ tendãt. Significãtes uero lapidũ uirtuté in qbus ſũt ſculptæ bifariã diuiduntʼ cũ aliqua nobis tm̃ uirtutẽ lapidis denotẽt ex quadã cõiectura. Aliq̃ uero ſint denotantes uirtuté lapidũ & hñtes influxũ a cœlo per cõſtellationẽ: & ſic cognita uirtute cõſtellationis: in uirtuté lapidis deuenimus: ut a Thetel habeť: Non dubiũ eſt ꝙ ſcd̄m uirtutes gẽmaꝝ ab an tiquis imagines ſculpebanť in ipſis lapidibus ut eaꝝ uirtutes efficatiores eſſent: ſed ut ultimæ imagines ſignificatiuæ lapi/dũ uirtutis ĩnoteſcãt: exẽplum de Achate adducemus. Ex ante dictis in ſcd̄o libro achatũ ſpẽs ſunt plures. ſ. Siculus/Indicus/Creticus ac Cypricus: & ĩ qualibet ſpecie uirtus ſpecifica alias excedit. Ideo in qualibet ſpecie ipſius achatis diuerſæ ſculptu ræ repiunť denotãtes uirtuté ſpecificã illius ſpeciei. Nã cũ uir tus ſpecifica Siculi achatis ſit ueneno uiperaꝝ obſtare ut de/notetur ſuæ uirtutis effectus: in ipſo ſculptã hoĩs inuenies fi/gurã uiperã ĩ manu tenẽtis: ut ex ſculptura uirtus lapidis ĩno teſcat. Si uero in ipſo Siculo achate Serpẽtarius q ex cœli cõ ſtellationib9 exiſtit ſculptus eẽt cui uirtus eſt ueneno reſiſtere: nota cõſtellatiõe uirtuté lapidis agnoſcimus: & ſic ex cõſtella/tione uirtus achatis duplicať & ſicut in achate exẽplũ deduxi mus: ita ĩtelligere poſſumus de oĩ lapide cuiuſcũq; ſit ſpeciei.

¶ Capitulum ſextum de ſculpturis non aſtronomicis & quo/modo in earum cognitionem deuenire poſſumus.

MAgicæ ac necromãticæ imagines ab antiqs in lapidib9 ſculptæ nullã hñt ſimilitudinẽ ſignoꝝ ſeu cõſtellationũ cœli: & ideo ſolũ apitis in dictis ſciẽtiis uirtutes cognoſcunť.

Veriſſimũ tñ eſt & ut in pluribus accidit nullá in lapidibus fi gurã ſculptã eſſe qn pro pte effectus imaginis a uirtute lapi/ dis cognoſcať: Et ex hac cã cum in aliquo lapide diuerſæ ſint uirtutes: ita & in lapide figuræ ſculptæ ex diuerſis aĩaliũ par/ tibus ſunt: quæ ſimilitudinarie lapidis effectũ oñdũt ut ĩ meo iaſpide apparet. In quo figura eſt hñs caput galli: corpus totũ uſq; ad crura hois torace tectũ. In ſiniſtra tenẽs clipeũ: In dex tra uero flagellũ & crurũ loco ac pedũ duæ uiperæ ſupplent: quæ partes figuræ ſi bene cõſideranť: lapidis uirtutẽ indicãt: ut in capitulo Iaſpidis diximus. Et cũ hæ imagines magicæ ac necromãticæ magnæ ſint uirtutis: ac potentiæ: & a multis doctoribus hincinde ſparſim ponanť: Poſt cœleſtes imagines decreui annotare prout a doctoribus ponunť: ut eaꝝ uirtutes agnoſcas. Non credo tamẽ omnes poſſe colligere. Si uero do/ minatio tua plures inuenerit: his addat.

¶ Capitulum ſeptimum quomodo imagines ſculptæ in lapi/ dibus dicantur habere effectum.

AT ne uerba mea a catholica fide uideanť diſcedere. Ad uertat dñatio tua cũ dico aliquẽ lapidẽ cum tali figura hře uirtutẽ ꝑducẽdi talẽ aut talẽ effectũ in hoĩe: nõ credas ne ceſſitari hoĩem ad illud agẽdũ: qm̃ erroneũ eſſet ut ſupra dixi mus: cũ hoĩs uoluntas mere libera ſit: nec influxu ſubiaceat. Nec ẽt intelligẽs cũ dixero geſtãtẽ efficit Impatorẽ/potẽtẽ/ui ctorioſũ/& ſimilia: ꝙ abſolute dicã: qm̃ falſũ ẽt eẽt. Nã ſi qua ignobilis pſona aut fœmina gereret: nõ ueꝝ eſſe uidereť. Sed hoc ſana mẽte itelligas: nã ĩ quocũq; ſtatu hoĩem inuenit ĩ illo extollit ac ĩ aliis potẽtiorẽ efficit: nã uerba mea ſic intelligẽda ſũt & nõ aliter. SIGNA PRIMAE TRIPLICITATIS.

ARIES LEO. & SAGITTARIVS. Cum hæc tria ſi gna ĩ qualitatibus tã actiuis q̃ paſſiuis ſimul cõueniũt:

Astronomi unius triplicitatis esse dixerunt. Cũ scdm ipsos nil aliud sit triplicitas quã couenietia triũ signo⁊ in qualitatibus tã actiuis q̃ passiuis: diuiserũtq̃ Zodiacũ in quattuor triplicitates; & quælibet triplicitas cõtinet tria signa & unãquãq̃ ea⁊ uni elemẽto attribuũt; Signis quoq̃ ac partibus cœli: in qbus quodq̃ ipso⁊ magis uiget: ac triplicitati ꝓprios dños tribuerũt; Nam huius primæ triplicitatis dños in die esse dixerunt Solẽ in nocte Iouẽ in crepusculis Saturnũ: eãq̃ orientalẽ esse posuerũt. Cũ ergo in lapide Arietis Leonis siue Sagittarii figurã sculptã inuenies illã scias oĩbus frigidis ægritudinib⁹ ualere; ut lethargiæ; paralisi; tortur[illegible] ac idropicis; & febrib⁹ flegmaticis opitulari; sic ob dignitatẽ dño⁊ suo⁊ ac ex eo⁊ natura: dicũt gerẽtes tales figuras reddi gratos deo ac hominibus; eosq̃ facũdos Hyllares ingeniosos ac uenustos fieri & ad honores ac dignitates exaltari & maxime leonis ob solis dignitatem cum sit eius domus.

SIGNA SECVNDAE TRIPLICITATIS.

TAVRVS VIRGO & CAPRICORNVS. Secundã triplicitatẽ cõstituũt q̃ terrea dicit̃ & meridionalis hñs frigidã ac siccã naturã: dñi huius triplicitatis in die Venus: Luna in nocte: in crepusculis Mars. Cũ ergo hæc tria signa sculpta in lapide fuerint: oĩbus calidis ac humidis ægritudinibus auxiliũ ꝑstabũt: ut in Sinocha: ac in omni putrefactiõe sanguinis. Et ex eo⁊ natura ac dignitate suo⁊ dño⁊ ad religionem gestantes inclinãt: & ad ruralia opa ut plantare seminare insetere hortos ac uineas ornare & similia facere.

SIGNA TERTIAE TRIPLICITATIS.

GEMINI LIBRA & AQVARIVS. Tertiã cõponũt triplicitatẽ hñtẽ aereã cõplexionẽ q̃ occidentalis dicit̃. Saturnus in die dñs est. Mercurius noctem obtinet. Iuppiter

crepusculũ habet: ex eorũ natura hæc signa sculpta in lapidibus ab oibus ægritudinibus frigidis ac siccis quæ ex humore melancolico dependent liberãt: ut a quartana: a corruptiõe memoriæ canina mania: & ab illisci: ac his similibus. Et ex natura dominorũ huius triplicitatis ferentes tales lapides ad amicitiam iusticiam ac concordiam inclinant: nec non leges diligere ac obseruare faciunt.

SIGNA QVARTAE TRIPLICITATIS.

CANCER. SCORPIO. & PISCES. Quartã ac ultimã cõficiũt triplicitatẽ: q̃ aquea dicit̃: ac Septẽtrionalis frigida & humida existit: In die Venus domina est: In nocte Mars: In crepusculis Luna. Ex sua cõplexiõe frigida & humida ab ægritudinibus calidis ac siccis liberat: ut ab Ethica ab Epatis inflãmatione & ab oibus ægritudinibus colere. Et ex ꝓpria signorũ natura ac ẽt suorũ dñorũ ad iniustitiã incõstãtiã & ad mendacia inclinat: & maxime Scorpionẽ ferunt Machometi fuisse signũ: q semp falsa ac mẽdacia instituit ac docuit.

PLANETARVM SCVLPTVRAE.

SATVRNI Figura sculpta in lapidibus hæc est uir senex curuã falcẽ in manu tenẽs hñs barbã nõ multũ pilosam. Si sculptã hanc figurã in aliquo lapide inuenies: & lapis sit ex Saturni natura: uirtus eius erit reddere gestantẽ potentem cum cõtinua potestatis augumentatione.

¶ Iouis figura hois est sedẽtis in solio seu in quadrupeda cathedra uirgã in manu tenẽtis: In altera uero pilã: inueni ẽt tenentẽ Idolũ Cancrũ seu Piscẽ & ante pedes habentẽ aqlã: sed apud magicos aliter figurat̃: hoĩs. n. figurã insculpũt cũ Arietino capite: rugosis calcaneis ac subtili pectore: Si in lapide figurã istã sculptã inuenies & maxime in Kabrate lapide: scias gestantẽ fortunatũ reddi ac amabilem & quicquid optatur fa

ciliter acquiritur:& maxime a religiosis. Extollit uero hæc ad honores ac dignitates.
☙Martis imago multipliciter in lapide figuratur interdũ cũ uexillo in manu:interdũ cũ lancea aut cũ aliquo instro belli/co:semp tñ armatus & aliqñ equester reperit. Huius lapidis uirtus sic sculpti gestantẽ reddit uictoriosum/audacem/bellicosum/& in omnibus causis uictoriã pstat:& maxime si sculptũ reperies in lapide habente cõsimilem uirtutem.
☙Solis figura diuersimode reperit interdũ ad instar Solis cũ radiis circũquaq;:Aliqñ figurat ad formã hois sedẽtis in solio cũ capillis sparsis ac pfusa ueste:in curru ẽt figurat:ac si ab equis quadrigis uehat:& aliqñ circa currũ sunt signa Zodiaci:Virtus huius figuræ si in aliquo lapide inueniatur est ge/stantem reddere potentẽ ac imperantẽ:& uenationibus dele/ctantem:substantiam quoq; acquirere facit.
☙Veneris imagines multæ sunt ut ex magicis habet:tñ hæ in lapidibus sculptæ inueniunt:ut mulier cũ magna ueste ac stola in manuq; laurũ tenens. Virtus est leuitatem in agendis dare:ac omnia adoptatũ finẽ deducere:timorẽ submersionis aquæ aufert:& potestatem accõmodat.
☙Mercurii figura ẽ homo gracilis pectoris hñs pulchrã bar/bam:& aliqñ sine:cũ talaribus tenens caduceã uirgã:& mul/totiens cũ gallo ante pedes:aut cũ serpente sub pedibus.Eius uirtus est cõferre ad scientiã:ac oratorẽ facere. Mercatoribus quoq; magnum præstat auxilium in eis locupletandis.
☙Lunæ imagines uariæ sunt:aliqñ figuratur in ppria figura lunæ cũ cornib9 ac si esset diminuta ultra medietatẽ. Interdũ in curru ut puella cũ cornib9:& pharetra.Interdũ ut nimpha pharetrata cũ canibus sequẽtibus ceruũ.Huius imaginis uir/tus est pbere expeditiõe in legationibus ac ex eis bona/ & ho/

nores acquirere:dicuntq; in omnibus agendis rebus celeritatē ac facilitatē præstare:& adoptatū finem omnia deducere.

¶Capitulum decimūtertiū de figuris siue imaginibus q̄ simi litudinem hn̄t constellationū cœli & ad quid ualent.

HVcusq; diximus de sculpturis signoꝝ ac planetaꝝ:nūc sermo noster erit de imaginib9 seu cōstellationib9 cœli: taliq; mō ꝑcedamus:Ponēdo primo nomē imaginis:Secūdo qūo figurat̄ a doctorib9:Tertio subiūgemus in quo Zodiaci signo collocet̄:Quarto an meridionalis aut septētrionalis sit: Quinto cuius planetaꝝ sit naturæ. Vltimo q̄ ad nostrū ꝓpo/ sitū ptinet:Cuius uirtutis erit talis imago:si repiatur in lapide sculpta:& prio ab ursa initiū sumamus ut astronomi sūmūt.

¶Vrsæ imago sic format̄:binas ursas insculpūt circūuolutas a serpēte. Maior ursa in capite reuolutionis cōtinet̄:minor ue ro in cauda. Ex magnitudine uero tā draconis q̄ ipsaꝝ ursaꝝ cū apud Polū mūdi arcticū ac a Polo Zodiaci nō multū di/ stent:quasi ab oībus signis pro parte cōtinent̄/capiēdo signū pro nauiculari umbra cuius extremū in polis Zodiaci termi/ natur p lineas transeūtes p principia signoꝝ:& oīs cōstellatio quæ a lineis alicuius signi cōtinet̄ dicit̄ esse in illo signo:& sic oīs cōstellatio ubicūq; sit in cœlo in uno aut pluribꝰ signis cō tinetur:ut draconis ac ursæ sunt:Existit cōstellatio ista tota in septētrionali parte. Naturæ tn̄ eaꝝ uariæ sunt:Nā maioris ur sæ est Martis ac Veneris. Minoris uero Saturni. Draconis ue ro Saturni ac Martis:dicūtq; oēs doctores & maxīe magici q̄ si hæc cōstellatio in lapide sculpta reperiat̄ gestantē scientē reddit/uersutum/cautum/ac potentem efficit.

¶Coronæ imago similitudinē coronæ regiæ cū pluribus stel lis hēt:interdū in similitudine regis capitis coronati/figurat̄: Existitq; in septētrionali pte ac ī signo Sagittarii:estq; naturæ

Veneris & Mercurii:si hæc in lapide q ad honores ac scientiā uirtutē hēat sculpta fuerit dat gestātibus honores ac maximā exaltationē apud reges & regiā gratiā acquirere facit.

¶Herculis qñq; incuruati imago figurat̃. Sic est uir genu flexus in manu clauā tenens interficiēs leonē. Aliqñ sic uir cū leonina pelle in manu seu in humeris cū claua. In signo Scorpionis collocat̃:& in septētrionali pte:Estq; naturæ Mercurii si sit in cōdecenti lapide qui ad uictoriā facit ut in achate:gestantē reddere i oibus uictoriosum & maxie in cāpestri bello.

¶Cigni siue Gallinæ imago i lapide sculpta si repiat̃ ē Cigni figura expāsis alis & collo recuruato:Existitq; in septētrionali pte:Natura eius est Veneris ac Mercurii:si hæc in lapide inueniat̃ sculpta gratū gestantē reddit populo sciētiā præbet:ac diuitias auget:podagricos/paraliticos/ac quartanarios liberat.

¶Cepheus est homo hñs p̄cinctum ensem cū brachiis ac manibus expansis:ab Ariete signo obtinet̃ Saturni ac Iouis naturæ est:& septentrionalis. Lapis sic sculptus si gestatus fuerit cautum ac scientem reddit:si sub capite dormiētis ponitur in somno res delectabiles apparere facit.

¶Cassiopeia mulieris imago est sedētis in cathedra hñtis manus porrectas ad modū crucis. Aliqñ cum triāgulo in capite. In signo Tauri situat̃:& in septētrionali pte. Eius natura est Saturni ac Veneris:si hæc sculpta incōuenięti lapide iueniat̃: Virtus eius erit hoibus sanitatem p̄bere infirma ac defatigata corpora restaurare:quietē ac tranquillitatē post laborē gestantibus præbet amenum ac suauem somnum præstat.

¶Andromeda puellæ imago ē hñs crines sparsos ac remissas manus:a Tauro cōtinetur in septētrione:Veneris naturæ est. Eius uirtus est si in lapide sculpta erit rixas ac iurgia inter uirum & uxorē ortas reconciliare:& stabilem amorē firmare &

a multis infirmitatibus humana corpora custodire.

¶Perseus ensem in dextra manu in sinistra caput Gorgonis hñs imago est:locat̃ in Tauro & in septẽtrionali pte:uim Saturni ac Veneris hẽt. Si in lapide sculptus fuerit ab infortuniis gestantẽ auertit & a fulgure ac tempestate p̃seruat nõ solũ gestantẽ:sed & loca ubi cõtinetur fascinationes quoq; soluit.

¶Serpẽtarius est hoĩs figura hñtis serpentẽ cinctũ tenẽtis in dextra caput:& ĩ sinistra caudã. Est ĩ signo Scorpiõis & in septẽtriõe naturã hẽt Saturni ac Martis. Virtus eius si ĩ lapide sculptus ẽ ualere cõtra uenena:uenenosoꝝ aĩaliũ morsus curare:& si lotura ei9 bibat̃ facit uenenũ euomere sine lesiõe aliq̃.

¶Aquila siue uultur cadẽs est imago aqlæ uolãtis cũ sagitta sub pedibus in Cancro & in septentrionali pte collocat̃:Iouis ac Martis naturæ est. Sed sagittæ Martis ac Veneris:hæ cõstellationes cũ in lapide sculptæ erunt aut una ipsaꝝ gestantis ueteres honores conseruat ac nouos acquirere facit & ad uictoriam conferre dicunt.

¶Piscis siue delphinus est imago gibbosi:Piscis est in signo Aquarii & in septẽtrione Naturã habens Saturni ac Martis. Ferũt q̃ si lapis sic sculptus rætibus alligatus fuerit:facit ipsa piscibus impleri:gestantẽ quoq; fortunatũ efficit in piscãdo.

¶Pegasus siue equus alatus:aliqui figurãt medietatẽ equi cũ alis. Aliqui totum equũ cũ alis & sine freno in signo Arietis: & in septẽtrionali parte est naturã habens Martis ac Iouis:si sculptus in lapide inueniat̃:gestanti in campestri bello uictoriam præbet:& uelocẽ cautũ ac audacẽ reddit. Si uero collo equi suspendat̃ aut in aqua ponatur ubi bibat equus a multis infirmitatibus eum liberat.

¶Cæti est figura magni piscis cũ curuata cauda ac magno ore:cõtinetur a Tauro & in meridionali parte:naturã obtinet

Saturni cũ in lapide hæc figura inuenta erit:& ſupra dorſum habeat ſerpẽtẽ criſtatũ cũ magna tuba. In mari geſtantẽ fœ/licitat:ac eũ prudentẽ & amabilẽ reddit:& ablata reſtaurat.

℄Orionis armati hominis ſeu inermis imago eſt cũ enſe ſeu falce in manu collocatur in ſigno Geminoꝝ & in parte meri/dionali Iouis Saturni ac Martis naturam habet. Hæc figura in lapide ſculpta geſtantẽ reddit uictorioſum & de inimicis uictoriam reportare facit.

℄Nauis:naui aſſimilatur cũ retorta prora & eleuato uelo & aliquãdo ſine & cũ remis. Continet᷑ a Leone & in meridionali parte. Eſt naturæ Saturni ac Iouis in lapide ſculpta ſecurum reddit geſtantẽ in agẽdis rebus:& nõ poſſe periclitari in mari aut aqua:nec ab aqua damnum capere facit.

℄Canis imago eſt figura Canis leporini cum cauda curuata. Exiſtit in ſigno Cancri in parte meridionali naturam Veneris habens ſi in lapide ſculpta inueniat᷑ ipſam geſtantem uim hr̃e dicunt liberandi lunaticos. Maniacos ac dæmoniacos.

℄Leporis ad ſimilitudinẽ leporis imago eſt cũ extenſis auri/bus ac pedibus ut ſi in curſu eſſet in ſigno Geminoꝝ collocat᷑ & in meridiana p̃te. Natura eius eſt Saturni ac Mercurii. Vir tus hui⁹ ſculpturæ eſt freneticos curare & cõtra dæmonũ uer ſutias ualere nec a maligno ſpiritu geſtans poterit ledi.

℄Centauri eſt figura Tauri uſq; ad collum & ab inde ſupra hoĩs tenẽtis in ſiniſtra manu haſtã quieſcentẽ ſupra ſiniſtram ſpatulã cũ appenſo lepore. In dextra uero manu beſtiolam re ſupinã tenet cũ lebete appenſo. In Libra & in meridionali p̃te ſituat᷑. Eſt naturæ Iouis ac Martis:uirtus huius ſculpturæ eſt reddere geſtantẽ conſtantẽ ac ſanũ ꝑpetua ſanitate:& ideo ali qui fabuloſæ dicunt Centaurũ fuiſſe Achillis magiſtrũ eo ꝙ hũc lapidem inſignitũ Centauro continuo ſecum gerebat.

¶ Canis alabor est canis imago sedẽtis ĩ Cãcro & ĩ meridie locat᷑. Est Iouis naturæ si ĩ lapide sculptã inueneris tecũq; portaueris ydropẽ nõ timebis & a peste ac a morsu canis libaberis.
¶ Sacrarii turubuli siue putei est figura aræ seu putei cũ accenso igne. A Sagittario & in meridionali pte cõtinet᷑: Naturãq; hẽt Veneris ac Mercurii: fert᷑ si in lapide sculptus erit habilem gestantẽ ad conuocandos spiritus efficere: ac in eoꝝ cõuersione esse & ei obedire. Dicunt etiã gestantem reddere ornatum perpetua uirginitate cum castitatem inducat.
¶ Ydræ seu serpẽtis imago est serpentis figura hñtis supra se urnã circa caput & coruũ circa caudã situat᷑ in Cãcro. In meridie: est Saturni ac Veneris naturæ: uirtus eius est efficere gestantẽ diuitẽ ac habũdãtẽ in oib9 bonis: astutũ: cautũ: ac prudentẽ: & a nociuis liberat: dicũt resistere omni nociuo calori.
¶ Coronæ australis figura impiali coronæ assimilat᷑ eã in Librã ponũt & in meridie naturæ est Saturni ac Martis. In augẽdo diuitias eius uirtus ẽ & hoĩem hylarẽ ac iocũdũ facere.
¶ Agitatoris siue aurigæ imago est hoĩs figura in curru tenẽtis hircũ ĩ spatula sinistra collocat᷑ in signo Geminoꝝ: & in septẽtrione naturã hñs Mercurii. Hæc figura in lapide sculpta facit gestantẽ uenatorem ac fortunatũ in capiendo animalia.
¶ Vexilli imago est in similitudinẽ uexilli expansi in extremitate hastæ. Situatur in Scorpione & in australi parte: Hæc in lapide sculpta efficit gestantem in militia præesse: ac uictorem esse in bello campestri.

¶ Capitulum decimũquartum de imaginibus magicis: & primo de his quæ aragel positæ sunt.

EXpediti de imaginibus astronomicis nunc ad reliquas positas a diuersis doctorib9 q̃ magicæ sũt descẽdamus: nec deipsis ullã rationẽ reddere possumus. Sed tñ. doctoribus

credendũ eſt:cũ his ſcientiis hodiernis tpibus careamus:quæ antiqs tpibus claruerũt:ac multi de ipſis ſcripſerũt:& maxie ille ſũmus oium Ragiel in libro alaꝝ in quo pfectã artẽ tradidit & ſine quo in magica arte nullus pfecte ſcire pōt. Nam in prima ala ſui opis ponit has imagines & dicit multas hře uirtutes cũ ſculptæ incõueniẽtibus lapidibus inueniant̃:quæ tñ portari ac cuſtodiri debent cũ magna reuerentia.

❡Draconis formoſi ac timoroſi imago:ſi in Rubino ſiue in alio lapide conſimilis naturæ ac uirtutis reperta eſt. Scias uirtutem eius eſſe inaugendo bona huius ſæculi:& Hylarem ac ſanum geſtantem efficit.

❡Falconis imago ſi in Topatio reperiat̃ ad acqrendam beniuolentiã Regum Principum ac magnatum facit.

❡Aſtrolabii imago ſi ĩ ſaphiro ſculpta fuerit uirtus eius erit augere diuitias ac futura prædicere.

❡Leonis bene formati imago ſi in granato ſculpta fuerit uirtutem habebit præſeruare honores ſanumq; reddere geſtantẽ ab omnibus ægritudinibus:honores quoq; præbet & ab aduerſis caſibus in itineribus geſtantem cuſtodit.

❡Aſini imago ſi in Criſolito ſculpta inueniat̃ uirtus eius erit futura pronoſticari ac prædicere.

❡Arietis ſiue capitis hominis cũ barba imago ſi in Saphiro ſculpta erit. Virtutẽ habet ſanandi ac liberandi a multis infirmitatibus & a carcere & ab omni preſſura. Eſtq; imago regia cum dat dignitates & honores ac in altum extollit.

❡Ranæ figura ſi in berillo ſculpta erit uirtutem habet inimicos reconciliare & amicitiã inter homines ponere ſi diſcordes erunt:ſi cum ea ipſos tetigeris.

❡Camelli capitis uel duaꝝ capraꝝ inter myrti arbores imago ſi in onyce reperiatur:uirtutem habet cõuocandi congre-

gandi ac constringendi dæmones: si secũ quis portauerit & in somno facit terribilia uidere.

¶ Vulturis imago si in Crisolito reperiat̃: uirtus eius erit Dæmones uentosq; cõstringere: frenare ac cõgregare defendit locum in quo ponitur a malis spiritibus: & ab eoꝝ infestatione: & si quis secum portauerit dæmones ei obedient.

¶ Vespertilionis imago si in Elitropia sculpta erit gestãtis potentiam dat supra dæmones: & ad incantationes ualet.

¶ Griffonis imago si in Cristallo reperiatur sculpta uirtutem maximã habebit replere ubera lacte.

¶ Hoĩs bñ ornati imago ac hñtis aliqd pulchri ĩ manibus: si ĩ cornelio repiat̃ uirtutẽ hẽt strĩgẽdi sãguinẽ & ad honores cõfert

¶ Leonis siue Sagittarii imago: Si in iaspide reperiatur ad uenena ualet ac a febre liberat.

¶ Hominis armati cũ arcu ac sagitta imago: Si in Iride reperiat̃ uirtutẽ hẽt custodire gestãtẽ ac loca in qbus erit a malo.

¶ Hominis imago cũ ense in manu: Si in Cornelio reperiat̃ uirtutẽ habet ꝓseruare locũ in quo erit a fulmine ac tẽpestate & gestantẽ a uitiis ac fascinatione custodit.

¶ Tauri imago si in prassio reperiatur ad maleficia iuuare dicitur: & in magisteriis gratiam præbet.

¶ Vpupæ figura cũ dragõtea herba añ se: Si ĩ berillo repiat̃: erit uirtus eius inuocare aquaticos spũs ac loq cohibere: Mortuos quoq; notos ad se reuocare ac de q̃sitis ab eis rñsa recipe.

¶ Hyrundinis imago in Celonite reperta uirtutẽ habet pacẽ ac concordiam inter homines ponere ac conseruare.

¶ Hominis imago cũ dextra manu erecta ad cœlũ: si in Calcedonio reperiat̃ uirtus eius erit uincere ciuiles lites ac gestantem reddere sanum & itineribus & a causis noxiis ꝓseruare.

¶ Dei nomina in ceraunio si sculpta reperiantur uirtutem ha

bebunt pseruare loca in quibus erunt a tempestatibus: ac potentiam & uictoriam dant gestantibus cõtra inimicos suos.

¶Vrsi imago si in Ametisto reperiat̃ fugandi dæmones uirtutem habet: & hominẽ ab ebrietate defendere ac præseruare.

¶Hominis armati imago si ĩ magnete repiat̃ eius uirtus erit cõferre ad incãtationes & gestantẽ in bello uictorem reddere.

¶Imagines seu sigilla Chael.

CHael unus ex filiis filiorꝝ Israel antiqssimus doctor cũ in deserto esset uidit ac sculpe fecit multas figuras scdm cursũ signorꝝ ac planetarꝝ & maximũ effectũ in eis agnouit: & ut hæ imaginũ uirtutes posteris paterẽt: hũc librũ cõposuit in quo p ordinẽ multæ uirtutes ponunt̃ ut patebit: sitq; bñdictus deus q terris tales uirtutes dedit ĩ salutẽ humani generis.

¶Hoĩs figura sedẽtis post aratrũ cũ lõga barba uultuq; lõgo ac supciliis curuatis ĩ cuius collo sint q̃ttuor hoĩes iacẽtes: & q teneat ĩ manibꝰ uulpẽ ac uulturẽ: si talis lapis ĩ quo hæc erũt: ♀ collo suspẽdat̃: ad oẽs plãtatiões ualet & ad inueniẽdũ thesauros: nã si sub ceruice dũ in lectũ ibis ĩpones: in somno uidebis thesauros ac modũ extrahẽdi. Est & alia eius uirtus ẽ cõferre ĩ ægritudinibꝰ brutorꝝ cũ aquã biberit ĩ q̃ hic lapis lotꝰ fuerit.

¶Hominis imago habẽtis ad collũ clipeũ & in capite galeã tenẽtis in manu gladiũ ac cõculcãtis sub pedibus serpẽtem in ♂ iaspide rubeo sculpta si collo suspẽdat̃ oẽs gestans supabit inimicos in prælio & maxime si cõmissum fuerit die martis.

¶Equi imago habẽtis crocodillum superse in iacinto sculpta uirtutem habet reddere gestantẽ uictorem in ciuilibus causis: ♃ & ornatum ac morigeratum efficit: & amabilem reddit: debet in auro ligari: quoniã ex auro uirtus eius augumentatur.

¶Hominis figura sedẽtis ac mulieris stãtis ante eũ cũ capillis sparsis uersus renes: & uiri sursum aspiciẽtis: si in Cornelio

ſculpta reperiat̃:uirtus eius erit ꝙ ſi qs tactus fuerit cũ ipſo
♀ lapide ducet̃ ad uoluntatẽ ac obedientiã tangentis:& ex om/
nibus beniuolentiã acquiret ſub lapide cum ligatur debet ap/
poni parum ambræ ac terbentinæ.

¶Equi ſpumãtis ac feruidi ſuꝑ quẽ niger ſedeat cũ ſceptro ĩ
♄ mãu figura ĩuẽta ĩ ematite ſculpta:regnãdi ꝑtãtẽ ꝓbet ac amiſ
ſam gr̃am reſtaurat debetq; ĩ æq̃li põder̃ auri ac argẽti ligari.

¶Hoĩs ſedẽtis cũ accẽſa cãdela ĩ mãu imago ſi ĩ criſolito ſcul
♂ pta repiat̃ geſtãtẽ diuitẽ efficit debetq; ĩ puriſſimo auro ligari

¶Cerui ſeu Venatoris:aut Canis:aut Leporis:figura ſi ſcul/
pta reperiatur uirtutem habet frenandi dæmones/lunaticos/ac
☽ freneticos/& qui in nocte militant.

¶Mulieris imaginẽ hñtis in uua manu auẽ & in alia piſcẽ ſi
☽ ſculptã inuenies ſcias ipſã uirtutẽ hr̃e ĩ capiẽdis piſcibꝰ ac aui
bus:debet in argẽto ligari:ualet his q tale exercitiũ exercẽt.

¶Cornute figura q̃ ſic format̃.Nã anterior ꝑs ẽ eq:poſterior
☿ uero capræ ſi ĩ aliquo lapide ſculpta repiat̃ dat hĩtũ ĩ alẽdis ac
armãdis aĩalibꝰſiue beſtiis oĩum generꝶ:d̃betq; ĩ plũbo ligari.

¶Mulieris ſedẽtis cũ tuba ſuper equũ ſeu militis currẽtis cũ
♀ cornu ad collũ ac cũ arbore añ ſe figura ſi ſculpta repiat̃ ĩ ali
quo lapide uenatoribꝰuenãdi gratiã ꝓſtat ſi ſecũ portauerint.

¶Hominis flexis genibus ſurſum reſpicientis ac tenentis pã/
☿ nũ figura:ſi in lapide ſculpta erit ac tecũ portaueris:dat gra/
tiam ac diuitias in rebus emendis ac uendendis.

¶Vulturis imago cũ ramo oliuæ ĩ ore:ſi ĩ Pirite ſculpta erit
tecũq; portaueris ĩ argẽteo annulo ad multa cõuiuia uocatus
♄ eris:& cũ in his fueris oẽs te aſpicient cõmeſtione dimiſſa.

¶Scorpiõis ac ſagittarii figura ad ĩuicẽ pugnãtiũ:ſi ĩ aliquo
☽ lapide repta erit:& cũ ipſa cerã ĩpſſeris:& cũ ipſa aliquos teti
geris:maliuolos ac diſcordes beniuolos efficies:ĩ argẽto liget̃.

¶Arietis ac Leonis medietatis figura: si in aliquo precioso lapide sculpta erit: si discordes cum ea tetigeris: amabiles ac concordes efficientur: debetq; in argento ligari.

¶Mulieris in supiori pte. In inferiori uero Piscis figura: si in iacinto sculpta erit q̃ in manu speculũ teneat: & ĩ altera ramũ: Eam in annulo aureo liga ac in digito tene. Cum uero inuisibilis esse uolueris uolue lapidẽ dicti annuli uersus palmã manus & eam claude & inuisibilis eris.

¶Hominis armati figura hñtis supra dexterã crucẽ cũ stellis si ĩ aliquo p̃ciosoꝝ lapidũ iuẽta erit. Scias ad fruges ac messes ualere: & in qua regione erit. Ibi tempestas nocere nõ poterit.

¶Basilisci seu Syrenes. Cuius pars una est fœminæ: Inferior uero serpẽtis figura si in aliquo p̃ciosoꝝ lapidum inuenta erit uirtutem habebit fugandi animalia uenenosa.

¶Basilisci pugnãtis cũ dracone figura & desup sit caput hoĩs si in Cornelio repta fuerit: & ad collum suspendat̃: ille habebit uirtutẽ superandi oẽm bestiam tam terrenam q̃ marinam.

¶Hominis nudi inflati figura cũ altera hoĩs figura bene induti ac tenẽtis in una manu scyfũ: In altera uero ramũ herbæ si in Gagate lapide inuenta erit uirtutẽ hr̃e scias liberandi oẽs febricitantes si per triduum secum portauerit.

¶Hoĩs statuã hñtis caput bouinũ & pedes aq̃læ si ĩ aliquo lapide sculptã iueneris tecũq; portaueris nullus de te male loq̃t̃.

¶Hominis imago sculpta in diadoco stantis ac magnæ staturæ tenẽtis in manu dextra obolũ & in alia serpẽtẽ sitq; sup caput hoĩs figura Solis & prostratũ sub pedibus teneat leonem & posita fuerit in annulo plumbeo cũ modico Arthemisiæ ac radice fenugræci/cũ tecũ habueris in ripa fluuii & uocaueris malignos spiritus ab eis de q̃sitis responsum accipies.

¶Hoĩs figura stãtis ac tenẽtis fasciculũ herbæ appensũ collo

cũ grossitie renũ ac ãplitudine spatularꝝ si ĩ uiridi iaspide scul pta erit. Scias ipsã auxiliũ ꝑbere febricitãtibus ac a febre libe rate: Et si qs artẽ medicinæ exercet: secũq; portauerit in discer nẽdis ægritudinib9 ac cognoscẽdis medicinis ac herbis: In dã disq; potionibus maximã gratiã ꝑbet: In Emoroydibus ac mẽ struis: & ĩ oĩ fluxu sãguineo auxiliũ ꝑbet & ĩ instãti cõpescit.

¶ Turturis marini imago si ĩ lapide nigro de quo parãgones fiunt reperta fuerit: & in annulo plũbeo ligata ferat̃ nõ pote rit lædi ab aliquo & a senioribus ac dominis terrarꝝ diligetur.

¶ Aquarii figura si sculpta fuerit in uiridi iaspide: & qs secũ portauerit: lucrũ ꝑbet in emẽdis ac uẽdẽdis reb9 & ab eo mer catores cõsiliũ quærent: ac in suũ domiciliũ merces portabũt.

¶ Auis quæ in ore suo foliũ tenet: & in eius conspectu sit ca put hominis respiciẽtis ipsam auẽ: si in lapide parangoni scul pta inueniat̃: eamq; in auro ligaueris ac tecum portaueris di ues eris ac locuplex & ab omnibus ueneraberis.

¶ Iouis figura q̃ est hoĩs sedẽtis sup cathedrã quadrupedem: & sint ibi quattuor hoĩes stãtes ante Iouẽ: sintq; manus Iouis erectæ uersus cœlũ & in capite habeat diadema. Si in iacinto sculpta erit ac in auro ligata. Et qs talem annulũ secũ portaue rit: seu figurã huius annuli impressam in cæra collo suspendet a regibus ac sapientibus quicquid uoluerit impetrabit.

¶ Hominis imago hñs uultũ leonis & pedes aqlæ & sub pedi bus eius sit draco biceps & cauda sit extensa. In manu uero ipsius hoĩs sit baculus cũ quo percutiat capita draconis: si in cri stallo sculpta erit aut in aliquo ꝑcioso lapide & ligata sit in au ricalco & sub lapide sit muscus & ambra si qs fert secũ talẽ la pidem uterq; sexus omniũ inclinabit sibi: ac spũs obedient ei: & facultatẽ augebit ac maximas diuitias accumulabit.

¶ Hoĩs sedẽtis sup aqlã ac ĩ manu uirgã tenẽtis imago. Si in

efestide lapide seu cristallo inuēta erit:& ī annulo æreo seu cu preo ligata: si qs hūc annulū in die solis añ ortū ipsius aspexe rit: oēs inimicos suos uincet & supabit. Et si in die Iouis aspe/ xerit uictor belli erit ac libēter oēs hoies ei obediēt. Sed opor tet gerētē uestiri albis uestibus ac a colūbina carne abstinere.

¶Hominis figura eqtātis ac tenētis in una manu frenū & in alia arcū tensum ac hñtis gladium cinctū. Si in pirite lapide sculpta erit:& in annulo aureo ligata. Et quis secū portauerit eum uictorem reddet in præliis nec quis ei resistere poterit.

¶Mulieris imago hñtis crines sparsos sup mamillas & in ei9 cōspectu sit uir quasi adueniēs faciensq; ei aliqđ amoris signū. Si in iacinto seu cristallo sculpta erit ac in auro ligata & sub lapide sit ambra aloes & herba q̄ poliū dicit̄. Ferēti hūc lapi/ dem in annulo oēs obedient:& si mulierē cū eo tetigeris uo/ luntatē tuā faciet:& si capiti tuo supposueris: cum uadis dor/ mitū quicquid uolueris in somno uidebis.

¶Hominis imago sedētis sup Piscē:& sup caput hominis sit pauo: si in lapide rubeo sculpta erit:& ipsam sub tabulā in cō uiuio posueris nemo comedens cum dextra saciabitur.

¶Hominis nudi stātis figura & a dextra eius sit puella stans cuius capilli sint ligati circa caput:& uir teneat dexterā suam sup collum puellæ & sinistrā sup pectus:& uir aspiciat uultū eius:& ipsa aspiciat in terrā. Si in aliquo lapide sculpta erit: ac in ferreo ligata annulo:& sub lapide sit parū linguæ passeris ac upupæ: mirre: aluminis: sanguinisq; hoīs æqualiter parū: q hūc annulū portauerit: inuictus erit nec ullus poterit ei resiste re: nec fera aliq̄ ei nocebit. Epilēticis quoq; ualet: si cerā rubeā signaueris cū eo:& si ad collū canis ponat̄ latrare nō pmittit.

¶Hominis imago tenētis in manu flores si in cornelio scul/ pta erit ac in ānulo stagneo posita & annulus fabricatus fuerit

die Lunæ uel Veneris in prima octaua uel duodecima hora: Postea tange quē uolueris cum dicto annulo & obediet tibi.

¶ Hoīs barbati figurā hñtis uultū lōgū: supciliaq; curua: sedē tis sup aratrū īter duos tauros: hñtisq; uulturē ī manu: si ī lapide sculptā repies scias uirtutē hr̄e in plātatiōe arboꝶ & ī inuē tione thesauroꝶ ac uictorē in p̄lio efficere. Serpētes a facie ge stātis fugāt̄. Epilēticos sanat: & oēm timorē ac uexationē maloꝶ spirituū liberat debetq; in annulo ferreo ligari & gestari.

¶ Hominis tenētis falcē ī manu sup caput suū figura: & sub pedib9 crocodillū: si in lapide sculpta erit ac ī annulo plūbeo ligata: & sub lapide sit paꝶ radicis squillæ: q secū hūc annulū portauerit ab inimicis securus erit: & in itinere a latronibus.

¶ Hominis figura tenētis gladiū ī manu ac sedētis supra draconē. Si in ametisto repta erit ac in plūbeo annulo ligata uel ferreo: & in digito feratur. Et oēs spiritus obedient & reuelabunt ei thesauros ac quæsita qualiacūq; fuerint.

¶ Aquilæ stātis figura si in ethice lapide sculpta erit ac in annulo plūbeo ligata uirtutē habet qui secū portauerit capiendi multos pisces nec ulla fera ei nocebit & ab hoībus diligetur.

¶ Hoīs stātis ac tenētis ī manu mucronē figurā si ī onychino sculptā īuenies scias uirtutē hr̄e si qs secū portauerit honorari ab oīb9 dn̄ationib9 ac principib9 & similiter ab oīb9 hoīb9.

¶ Leporis figura sculpta in iaspide præseruandi gerentē a dæmoniaca umbra uim habet ne ei noceat.

¶ Hoīs hñtis in manu palmā figura si ī aliquo lapide sculpta erit reddit gestātē gratū ac amabilē potētibus ac principib9.

¶ Auctor iste Chael ponit ēt imagīes astronomicas: sed qa añ positæ sunt: nō repetā.

¶ Imagines seu sigilla Thetel.

Thetel ut supradiximus uetustissimus doctor tractās de sculpturis lapidū dicit q̄ si hæ sculpturæ quæ inferius

dicentur incōuenientibus lapidibus reperiantur maximā uir/
tutem habent & Primo.
¶Hoīs imago ī iaſpide hn̄tis ſcutū in ſiniſtra & in dextra ido
lum uel aliq̄d bellicoſū:& loco pedū ſint uiperæ:& loco capi/
tis hoīs ſit caput galli ſiue leonis:& cū torace:hic lapis ſic ſcul
ptus uirtutē habet cōtra inimicos:ac uictorē geſtātē reddit:&
ad uenena ualet.Sāguinē quoq; ſtringit a quocūq; loco fluat.
¶Hominis figura hn̄s faſciculum herbæ in collo ſi in iaſpide
reperiatur uirtutē habet diſcernendi ſeu cognoſcendi infirmi/
tates.Sanguinē a quocunq; loco fluat frenat:dicunt Galienū
hunc lapidem habuiſſe quē ſemper uehebat.
¶Crucem ſculptam in iaſpide uiridi dicūt habere potentiam
liberandi geſtantem a ſubmerſione aquæ.
¶Fœmina habens in una manu auem & in altera piſcē ſi ſcul
pta erit in criſolito ad negociandum multum ualet.
¶Lupi figura ſi ſculpta in iaſpide reperiatur contra uerſutias
ualet:ac in ſana uerba prohibet proferre.
¶Cerui figura in lapide ſculpta uirtutem habet ſanādi ac li/
berandi lunaticos & freneticos.
¶Agni imago ſi in lapide ſculpta erit.Geſtantem efficit ſecu
rum a paraliſi ac a quartana febre.
¶Venatoris figura in iaſpide ſculpta geſtantem efficit habere
uirtutem ſanandi dæmoniacos ac freneticos.
¶Impatoris figura in iaſpide ſculpta cū capite erecto geſtātē
reddit amabilem ab omni creatura & quid petierit obtinebit.
¶Virginis figura cum ueſte ꝓfuſa tenentis in manu laurū ſi
ſculpta in iaſpide repiat̄ geſtantē efficit ſecurū a ſubmerſione.
Nec a dæmone uexabitur:facitq; potentē ac impetrantē oīa.
¶Hominis figura habēs palmā inſcriptā in manu ſi in iaſpi/
de inueniat̄ potentē reddit geſtantē ac principibus gratum.

¶Sculpturæ seu imagines Salomonis.

VEtustissimũ inueni librũ de sigillis lapidũ cuius titulus talis erat sine auctoris noie:Credo tñ fuisse Salomonis quia in eo libro multa opera Salomonis erant.

IN noie dñi hic est pciosus libellus quẽ filii Israelitici ĩ deserto fecerũt scdm nomẽ tuũ dñe & scdm cursũ stellarꝝ.

¶Hois sedẽtis sup aratrũ figura qui hẽt collũ paruũ & plixã barbã:& q̃ttuor hoĩes iaceãt ĩ suo collo:& teneat ĩ manib9 uulpẽ:& in alia uulturẽ scias istud sigillũ si collo appẽdas ad oẽs plãtatiões ualere:& ad oẽs thesaurorꝝ inuẽtiones.Probationẽ istius an ualeat sic facias:accipe lanã nigrã purã sine tinctura & inuolue lapidẽ & iter paleas tritici pone & sup ipm iace cũ capite in somnis uidebis oẽs thesauros de regiõe ĩ qua eris:& q̃uo illos hr̃e poteris.Amplius aliã habet uirtutẽ qm̃ sanat oẽs bestiarꝝ langores si aquã in qua lotus fuerit bibent.

¶Hominẽ sculptũ in iaspide uiridi qui hẽat clipeũ pedentẽ collo & sup caput galeã & gladiũ erectũ & pedib9 serpentem calcet:pone ad collum & non timebis ullum inimicũ:tñ iners nõ sis:in omnibus rebus erit uictor & maxime ualet in rebus martialibus debetq; in ære ligari.

¶Equũ gerentẽ supra dorsum calchatricẽ seu crocodillũ:si in iacinto albo iuenies scias ualere in placidis ac loq̃lis oĩb9 & illico ab oĩb9 hoĩb9 ac bestiis eris amabilis debetq; ĩ auro ligari.

¶Hoiem sedẽtẽ & mulierẽ stantẽ añ eũ hñtẽ capillos extẽsos usq; ad femur & ꝙ fœmina leuet oculos sursum:si in cornelio sculptũ inuenies scias uirtutẽ eius eẽ ꝙ ois homo uel fœmina tacta ab eo sigillo obediens erit tibi ad omnẽ uoluntatẽ tuã: debet in tanto põdere auri ligari quãtũ lapis ponderat & sub tus poni herba betonica & ambra.

¶Equũ spumantẽ & supra se sit uir tenẽs sceptrũ in manu:si

in ametisto sculptũ repies: scias istud sigillũ ꝓdesse ad oẽs res quas habet q illud fert & oẽs Principes ac primates obediẽtes erũt ei. Debet ligari in auro uel argento in duplo ad sigillum.

¶ Fœminã tenentem in una manu auem & in altera piscem: si in cristallo sculptam inuenies. Scias ualere ad capiẽdũ aues debet in argento ligari.

¶ Cornutum animal qꝫ equũ subtus se ferat & equus retro se ducat medietatẽ capræ: si sculptũ inueneris in aliquò precio/sorum lapidum: scias ualere ad domandum omnes bestias: de/betqꝫ in annulo plumbeo poni.

¶ Militem super equũ currentem cũ cornu ad collum: & sit arbor ante se si sculptũ in aliqua preciosa petra inuenies: scias ualere in omnibus uenationibus.

¶ Hominem flectentem genua & sursum aspicientem: & unũ pannũ teneat: si in turchesia sculptum inuenies: scias ualere ad emendas ac uendendas res & caste fer.

¶ Fragulæ figuram quæ in ore ferat ramum oliue si in pirite sculptam inuenies & in annulo argenti eam posueris in cõui/uiis ab oibus inuitatus eris: & qui ibi erũt nõ comedent. Sed omnes te aspicient si in dextra manu in conuiuio portaueris.

¶ Scorpionis & Sagittarii figurã inter se bellantium si in ali quo lapide inuenies: pone illũ in annulo ferreo: & si uis cogno scere illius uigorem cõprime figurã in cera & quoscũqꝫ cũ illa palpaueris inter se statim discordes erunt.

¶ Arietis figurã cũ medietate bouis si in aliq̃ gẽma inuenies liga in annulo argenteo: tange quẽ uis & eris concors.

¶ Fœminã sculptã & mediũ piscẽ q̃ ĩ una manu teneat specu lũ & ĩ alia ramũ si in iacinto marino iueneris pone ĩ ãnulo au reo & copi sigillũ de cera & feras ĩ digito. Et qñ uolueris ire qꝫ nullus te uideat: tene petrã ĩtus palmã stricte & hẽbis effectũ.

¶Hominis arãtis & supra illũ sit manus dñi faciens signũ & iuxta illud sculpta sit stella: si in aliqua gẽma figurã inuenies & honestissime tuleris: in qua regione eris a tempestate nó peribis & fructus terræ similiter in illa non peribunt.

¶Caput & collũ sculptũ in uiridi iaspide si inueneris liga in ãnulo argẽteo uel æreo feras illud & nullo mõ pibis & i ãnulo scribe i tas lr̃as.B.B.P.P.N.E.N.A.& saluabit corpus tuũ ab oĩ infirmitate & maxĩe a febre uel ydropisi & ad capiendũ aues dat magnã gratiã. Et eris rõnabilis ac amabilis in oib9 rebus. In p̃liis ac placidis sũmus eris: fœminas ad cõcipiẽdũ iuuat ac ad parturiẽdũ: pacẽ ac cõcordiã & plura bona dat illis qui eum tulerit: tñ iustissime ac honestissime feras eum.

¶Basilisci ac sirenis maris imaginẽ cuius suprema medietas est fœminæ: inferior uero serpẽtis si in aliq̃ gẽma iuenies: fer tecũ: & poteris tãgere oĩa uenenosa aĩalia sine aliquo nocumẽto.

¶Basiliscũ & draconẽ inter se hæsitãtes si in cornelio inuenies sculptos sitq; ibi caput bouis. Pone illũ ad collũ: si uis bellare cũ aliqua bestia siluestri uel marina cito erit uicta.

¶Hominis nudi inflati & coronati qui teneat in una manu scifum & in alia ramũ herbæ: si in Gagate imaginẽ sculptã inuenies pone in annulo cuius uis metalli: & oĩs homo qui habuerit febrem si illum ferat statim sanabitur.

¶Hoĩs stãtis cuius caput sit bouis. Pedes uero aquilæ figurã si in aliq̃ gẽma sculptã inuenies. Illam figurã ĩn cera cõprime & eam fer tecũ & non inuenies hominẽ tibi male loquentem.

¶Hoĩs erecti ac magni figurã q in una manu teneat obolũ: & in alia serpẽtẽ & supra hoĩem sit sol insculptus & hõ sub pedibus teneat leonẽ: si in diacodo sculptã inuenies. Illã pone in annulo plũbi & subtus pone radicẽ arthemisiæ & radicẽ fenu greci. Fer tecũ sup ripã aquæ: & uoca quẽlibet malignoꝝ spi

rituũ & habebis ab eis respōsum de omnibus rebus quæ sitis.
¶Hoīs stātis figurā & hñtis humeros magnos ac renes & in collo onus herbaꝶ:si in iaspide uiridi sculptā inuenies fer tecũ & liber eris a febre acuta. Sed si fueris medicus gratiam habebis in medicādo. Sed si petra fuerit guttata:pone in ānulo argenti:qm̃ emotoicos idest uomentes sanguinem sanat.
¶Turturis figurā si in parāgone inueneris sculptā & ponas in annulo plũbeo:& qui fert nũq̄ uulneratus erit nec malũ accipiet. Sed ab oībus hoībus honorabit̃:& maxime a seniorib9.
¶Auis tenentis foliũ in ore & in eius cōspectu sit caput hoīs aut uulturis:figurā:si in parangone aureo sculptā inuenies:liga in annulo qualiscũqꝫ fuerit locuplex superfluis diuitiis ac acceptus & ueneratus eris ab hominibus.
¶Aquarii figurā si in uiridi turchesia sculptam inuenies qui eam fert ex omnibus quæ uendiderit ac emerit lucrum acquiret. Ita ꝙ emptores inuestigabunt eum.
¶Viri iuuenis tenētis in capite coronā & sedentis sup thronũ q̄drupedē & sub quolibet pede sit uir stans retinēs cathedrā in collo sitqꝫ circa caput sedentis circulus & manus eius sint erectæ ad cœlũ:si hāc figurā in iacinto albo sculptā repies:pone hũc lapidē in argēteo annulo in æquali pondere ad lapidem: & sub lapide pone de mastice & terbētina. Fac sigillum ī cera & da cui uis & gerat ad collũ uel supra se annulum seu sigillum & uadat ad regem uel potentē uel ad sapientē pura mente & caste impetrabit ab eis quid uoluerit.
¶Mulieris figuram hñtis crines sparsos uel mamillas nudas: & in eius cōspectu sit uir īminēs ac cernēs eius faciem:si in iacinto granato uel cristallo inueneris sculptā & ligaueris in annulo aureo tanti pōderis ut lapis est:& sub lapide sit ambra lignũ aloes & polipodiũ ferens erit placabilis oībus & obediēt

ei:& si supponatur capiti in somnis quæ uoluerit uidebit.
¶Viri sedentis super piscem figuram si in iaspide rubeo sculptam inuenies si in panno alicuius hominis imponatur in cōuiuio cum dextero brachio comedens non saturabitur.
¶Viri barbati tenētis florē in manu figurā si in cornelio sculptā inuenies ac ligaueris in annulo stagneo & fiet annulus in reuolutione lunæ uel die ueneris luna prima uel octaua & tange quēcūq; uolueris ueniet ad uoluntatem tuam.
¶Serpentis figuram habentis supra dorsum uirum & super caudam corium si in aliquo lapide sculptam inuenies qui hūc lapidem supra se portauerit oībus habundabit & erit astutus.
¶Viri stantis ac tenentis falcem in manu supra caput suum sub pedib9 cuius sit crocodillus:figurā si in aliquo lapide sculptam inuenies. Mitte in annulo plumbeo:& sub lapide pone partē radicis squillæ.Portans eū ab oībus inimicis securus erit: & si eis obuius fuerit:non erit qui loquatur malum.
¶Viri stātis supra draconē qui in manu teneat gladiū figurā si in Emathite sculptā inuenies:pone in annulo plūbeo uel ferreo & obediēt ei oēs spiritus q in tenebris habitāt reuelabūtq; ei thesauros leui carmine ac extrahendi modum ostendent.
¶Leonis uultus uel draconis hñtis duo capita cū cauda delicata uel uiri in cuius dextra sit baculus & pcutiat caput leonis seu capita draconis figurā si ī cristallo sculptā inuenies:in auricalcho pone & sub lapide sit muscū:& ambra tecū porta: & omnes obedient tibi & facultatē ampliabis.Sigilla cum eo ceram & da cui uis & habebit eandem uirtutem.
¶Viri equitantis ac tenentis in manu eius frenū & in alia arcum cū gladio cincto figurā si in pirite sculptā inuenies:& in annulo aureo ligetur:gestantem uictorē reddit in ꝓlio cui nemo resistere poterit.Et si qs hūc annulum in oleo submerserit

muſcato:& unxerit uultũ ſuũ cũ dicto oleo muſcato oẽs me/
tuent qui eum uidebunt nec ei reſiſtere poterunt.

¶Viri ſtantis ac hñtis loricam indutam:& in capite galeam: in manu uero gladium euaginatum figurã ſi in aliquo lapide ſculptam inuenies:& in annulo ferreo tanti ponderis ligaueris ferenti hunc in prœlio nemo reſiſtere poterit.

¶Viri ſtantis qui ſit nudus & a dextris eius ſit puella nuda ſtans:& eius capilli ſint ligati circa caput:figuram ſi in ma/gnete ſculptã inuenies:& uir teneat dexterã ſuã ſupra collum puellæ & ſiniſtrã ſuper pectus & uir aſpiciat uultũ puellæ & ipſa aſpiciat terrã:pone in annulo ferreo tãti põderis quãti eſt lapis:& mitte ſub lapide linguam upupæ:Mirrã:alumẽ:& de ſanguine hoĩs quantũ lingua auis ponderat.Ferenti annulum nullus inimicus poterit reſiſtere in conſpectu eius ſiue in bello ſiue alibi:nec latro nec fera nocens poterit intrare domum in qua p̃dictus lapis fuerit.Et ſi epilenticus aquã biberit in qua lotus fuerit ſanabitur.Sigilla cũ eo ceram rubeam & pone ad collum canis & quãdiu ibi fuerit nunquã latrare poterit ſi qs poſtea dictam cerã tulerit inter latrones & canes ac inimicos nullum ab eis damnum accipiet.

¶Viri barbati habentis longum uultũ & curuata ſupercilia ſedentis ſuper aratrũ inter duos tauros baiulantẽ culturam in manu:& ĩ collo eius ſit caput hominis & caput uulpis figurã ſi ſculptã in aliquo lapide inueneris:Ad plantatiões ac ad oẽs culturas ualet: ad inueniendũ theſauros:& ad bellandũ con/uertit inimicos in caritatẽ:ac in multis infirmitatibus ualet. Et ſi quis eũ portauerit fugient ſerpentes a facie eius.Epilenti cos quoq; ſanat.Et ſi infans eũ portauerit ad collum timorem ab eo expellit ac uexationem maloꝝ ſpirituum & ſi eger por/tabit:ſanitatem recuperat ut maiorem uirtutem habeat debet

poni in annulo ferreo in duplici pondere ad lapidem.

¶Aquilæ ſtantis figurã ſi in Ethice ſculptã inuenies:& in annulo plumbeo pones gerens eũ erit acceptus ac amatus ab hominibus & animalia obedient ei:& ſi in eo ſculptus fuerit piſcis:& portans eum uadat ad piſcãdum multos capiet piſces.

¶Viri tenentis in manu mutationẽ figurã ſi ſculptã in euchilo inuenies:pone in quo uis annulo.Gerens erit timoratus ac ueneratus & dominationes ac principes eum honorabunt.

¶Arietis & ſemi leonis figurã:ſi in aliquo ꝑcioſo lapide ſculptam inuenies:& in argenteo annulo ligaueris:ſi cũ eo diſcordes tetigeris:ſtatim in concordiam uenient:

¶Equi alati qui pegaſus dicit̃ figurã ſi in aliquo lapide ſculptam inuenies.Optimus eſt militantibus:& in campeſtri bello dat audaciam:ac uelocitatem bellãtibus & dicitur liberare equos ferentes hunc lapidem ab infirmitatibus futuris.

¶Vrſi ac ſerpentis circũdantis urſum figurã ſi in aliquo lapide ſculptã inuenies aſtutũ ac in ꝓpoſito permanentem efficit.

¶Herculis figurã tenentis in dextra clauẽ interficientis leonẽ ſeu aliud monſtrũ:ſi in aliquo lapide ſculptam inuenies.Scias dare uictoriam gerentis in eampeſtri bello.

¶Arboris uel uitis uel ſpice.Figuram ſi in aliquo lapide ſculptam inuenies gerentem in uictu ac ueſtitu habundare facit:& principes ſibi beniuolos ac placatos efficit.

¶Mars armatus uel uirgo ſtolata cum circũflexa ueſte tenẽs in manu laurũ:ſi in iaſpide inuentus fuerit potentem geſtantẽ efficit ad omnia perficiendum:& a morte uiolenta ac ſubmerſione aquæ liberabitur:& a caſibus aduerſis.

¶Martis figura ſi inuẽta fuerit quæ eſt militis cum lancea in aliquo lapide audacem animoſum ac bellatorem inuictum geſtantem reddit.

¶ Iouis figura quæ sit in forma hominis:& arietinum habeat caput in quocūq; lapide fuerit gerentem efficit amabilem ab omni creatura:& cito obtinebit quicquid petierit.

¶ Capricorni signum sculptum in cornelio:aut in aliquo alio lapide in annulo argenteo ponas ac tecum porta. Nec in persona:nec in ære ab inimicis læsus eris. Nec iudex cōtra te sententiam iniustam feret. In negociatione ac honore habūdabis & amicitiā multorū acquires:ac omnes fascinationes quæ cōtra te factæ erunt destruent̄:& in prœlio nullus inimicus quātūcunq; fortis fuerit tibi resistere poterit.

¶ Sigilla seu imagines Hermetis.

HERMES In libello quadripartiti quindecim narrat imagines quia possibile est ipsas inuenire de ipsis mentionem facio.

¶ Capitis hominis cum longa barba ac parum sanguinis circa collum si in adamante reperiat̄ imago sculpta. Scias ad uictoriam ac audaciam conferre:& corpus ab illesionibus præseruare. Valetq; ad impetrādū gratiā a regibus ac principib9.

¶ Virgo ut puella uel lāpas. In cristallo sculpta si inuēta erit: scias uirtutem habere custodiendi oculorum lumen.

¶ Hominis litigantis uel Dei figuram si in rubino sculptam inuenies ad honores ac diuitias confert.

¶ Hominis uolentis in instrumentis ludere similitudo in Saphiro. Si sculpta erit hominem exaltat:ac gratiosum omnibus reddit.

¶ Canis leporini figurā in berillo sculptā. Scias ualere ad maximos honores & famā ac beniuolentiam acquirendam.

¶ Galli imago uel trium puellarum si in Achate reperiat̄:hominem gratiosum apud deum & homines efficit:& in aereis piritibus dat potentiam:& in magica arte ualet.

¶Leonis uel murilage figura si in granato sculpta erit: diuitias ac honores pbet: cor lætificat: & tristitiã expellit.

¶Cerui aut colubris imago si in onychino sculpta erit. Scias gestanti animositatẽ præbere: Dæmones fugare: ac constringere & congregare: nociuosq; uentos compescere.

¶Hominis figura in similitudine mercatoris portãtis merces ad uendendũ: Aut hominis sedentis sub centurione si in smaragdo reperiatur: diuitias dat uictorẽq; reddit & ab angustia ac a malo subleuat.

¶Tauri seu uituli imago si in magnete repiat̃ secũ portãs secure pgere poterit in oía loca absq; molestia ualet ẽt cõtra oẽs incãtatiões & ficticia ad cõmouẽdas de loco uno ad aliũ locũ.

¶Equi aut lupi figura si in iaspide reperiatur febres fugat & sanguinem stringit.

¶Hominis figura sublimati aut coronati si in topatio figurata erit: gestantẽ efficit bonũ: morigeratũ: ac dilectũ corã deo: & hominibus/honores ac dignitates præbet.

¶Hominis armati cũ ense in manu. Si in Sardio: siue Ametisto sculpta reperiatur imago. Gerenti acquirere facit bonam ac perfectam memoriã ac sapientem reddit.

¶Cerui seu hirci figura si in calcedonio repiat̃ sculpta: erit in uirtute augendi diuitias si in capsa pecuniar̃ conseruetur.

¶Sigilla seu imagines reptæ hincinde a diuersis doctorib9 q̃ sigilla hic apposui: & si plures reperiant̃ hic addere poteritis.

CErui seu leporis imago in iaspide cũ cane: seu sit Canis solus impssus. Talis lapis potẽtiã hẽt lunaticos/melãcolicos ac freneticos sedãdi: & illos q in nocte hincinde uagant̃.

¶Leporis imaginẽ in iaspide q̃ nõ sit scđm formã signi cœlestis: si tecũ portaueris ab ullo dæmone seu spũ ledi nõ poteris.

¶Locusta marina in berillo sculpta rixas conciliat: ac matri/

monium in amore coniungit.

¶ Imperatoris imaginem habentem caput erectum in lapide sculptam si quis secum portauerit diligetur ab omni creatura & si quid ab aliquo petierit obtinebit.

¶ Virgo stolata cum ueste profusa sculpta in iaspide tenensq; laurum in manu gestantem potenté reddit: ac facile ab omnibus impetranté: nec in aqua submergetur.

¶ Hominis armati seu uirginis teneus in manu laurũ cũ ueste circũflexa ac stolata gerentem ab aduersis casibus liberat: & maxime a submersione dico si in saphiro sculpta fuerit.

¶ Hominis cum ense in manu imago gestantem uictoriosum in bellis reddit.

¶ Hominis armati in equo cum lancea. Si in smirillo sculpta erit gestanté uictoriosum in campestri bello reddet.

¶ Nocticoracis figura cũ auis sit palladis. Si in lapide q ad scientiã facit sculpta erit hoiem facit scientificũ ac loquenté.

¶ Pauonis imago sculpta in decenti lapide ad diuitias: uirtuté habet reddere gestantem diuitem.

¶ Mars armatus in saphiro gestatus submersioné aq̃ ꝓhibet.

¶ Hominis figura interficiétis leonem: aut bestiã cũ gladio. Astutũ/potentem/uictoriosum/ac amabilem gestantem reddit.

¶ Mulieris figura sedentis cum corona in solio ac flexis manibus. Alacrem/deuotum/ac pium gestantem reddit.

¶ Venatoris aut cerui seu leporis figura sculpta ĩ iaspide uim habet uexatum a spiritibus seu freneticum liberare.

¶ Hominis tenentis laurum seu palmã in manu dextra imago portantem efficit causarũ ac præliorũ uictorem amabilem: ac potentem in regione sua efficit.

¶ Hominis alati figura habentis sub pedibus serpenté ac tenentis caput eius in manibus diuitem/prudétem/& amabilem

ab omnibus gestantem efficit.

¶ Hominis figura cum hircino capite loco sui scias ad acquirendam gratiam ac diuitias ualere.

¶ Formicæ trahentis spicam seu granũ in aliquo lapide sculpta imago ad diuitias acquirendas ualet.

¶ Galli figura tenentis in rostro coronã seu zonã in duello uictoriam dat & maxime si in gallinaceo fuerit.

¶ Falconis seu asturis figura sculpta in cornelio gestantem uictoriosum reddit: ac agilem in agendis rebus.

¶ Aquilæ figura in Kabrate sculpta seu in Cristallo gestantẽ diuitem, uictoriosum, ac eloquentem reddit.

¶ Equus alatus si integer in aliquo lapide erit sculptus & maxime in Achate hominem in bello uictoriosum, ac prouidum in omnibus agendis rebus reddit.

Finis.

¶ Camilli Leonardi Pisaurensis Physici Liber qui Speculum lapidum inscribitur: hic feliciter explicit: Impressus Venetiis per Ioannem Baptistam Sessa Anno Dñi .M.D.II. Die Primo Decembris.

